

KONTROLNÍ MECHANISMY PROJEKTU
SPONZOROVÁNÍ DĚTÍ /ADOPCE NA DÁLKU/
A MOTIVACE DÁRCŮ

(Control mechanisms of child sponsorship projects and
motivations of donors)

Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze

Katedra studií občanské společnosti

Praha 2009

Diplomová práce

Autorka: Bc. Kateřina Dederová

Vedoucí práce: Dr. Dana Moree

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím zveřejněním v elektronické knihovně FHS UK či s jejím využitím jako studijního textu.

V Praze dne 18. 9. 2009

.....

podpis

Ráda bych zde poděkovala vedoucí mé diplomové práce Dr. Daně Moree, za vedení mé práce, kritické komentáře a podněty, organizacím sponzorování dětí a jejich dárcům za ochotu spolupracovat na výzkumu, své rodině za duševní a materiální pomoc a Davidovi za poskytnutí příjemného prostředí pro sepsání této práce.

Děkuji.

OBSAH

Abstrakt.....	6
ÚVOD.....	7
<u>1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY – TEORETICKÁ ČÁST.....</u>	<u>10</u>
<u>1.1. PROJEKT SPONZOROVÁNÍ DĚTÍ</u>	<u>10</u>
<u>1.1.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE O PROJEKTU</u>	<u>10</u>
<u>1.1.2. HISTORIE PROJEKTU.....</u>	<u>11</u>
<u>1.1.3. FORMA PROJEKTU A PROBLEMATIZACE NÁZVU PROJEKTU.....</u>	<u>12</u>
<u>1.1.4. PODPORA KOMUNIT A JINÉ FORMY ROZVOJOVÉ POMOCI.....</u>	<u>13</u>
<u>1.2. PVO STANDARDS A PROBLEMATICKÉ ASPEKTY PROJEKTU</u>	<u>16</u>
<u>1.2.1. KRITIKA ZE STRANY NEW INTERNATIONALIST.....</u>	<u>16</u>
<u>1.2.2. KRITIKA ZE STRANY CHICAGO TRIBUNE</u>	<u>20</u>
<u>1.2.3. VZNIK PVO STANDARDS</u>	<u>21</u>
<u>1.2.4. PROCES AKREDITACE ORGANIZACÍ SD.....</u>	<u>22</u>
<u>1.3. PROJEKT SPONZOROVÁNÍ DĚTÍ V ČR.....</u>	<u>23</u>
<u>2. VÝZKUMNÁ ČÁST.....</u>	<u>28</u>
<u>2.1. IDENTIFIKACE PROBLÉMU A VÝBĚR TÉMATU.....</u>	<u>28</u>
<u>2.2. VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY.....</u>	<u>30</u>
<u>2.3. VÝZKUMY A STUDIE USKUTEČNĚNÉ NA TOTO TÉMA V MINULOSTI.....</u>	<u>31</u>
<u>2.4. METODOLOGIE.....</u>	<u>33</u>
<u>2.4.1. METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT.....</u>	<u>34</u>
<u>2.4.2. VÝBĚR VZORKU.....</u>	<u>36</u>
<u>2.4.3. SBĚR DAT</u>	<u>37</u>
<u>2.4.4. VÝBĚR OTÁZEK.....</u>	<u>38</u>
<u>2.4.5. PROFILY RESPONDENTŮ.....</u>	<u>40</u>

<u>2.4.6. ZOBRAZENÍ DAT</u>	<u>41</u>
<u>2.4.7. ANALÝZA ROZHOVORŮ</u>	<u>42</u>
<u>2.4.8. ANALÝZA DOTAZNÍKU DÁRCŮM</u>	<u>84</u>
<u>2.5. SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....</u>	<u>94</u>
ZÁVĚR.....	101
SEZNAM LITERATURY:.....	103
PŘÍLOHA (dotazník dárcům s průvodním dopisem).....	108
POUŽITÉ ZKRATKY A DŮLEŽITÉ POJMY.....	110

Abstrakt

Práce se zabývá projektem sponzorování dětí v ČR tzv. adopcí na dálku. Cílem práce je zjistit jakým způsobem vybrané organizace v ČR využívají darované finanční částky a toto využívání kontrolují. Také, zda v rámci tohoto projektu podporují komunitu, ve které sponzorované dítě vyrůstá a jak s cílovou zemí komunikují, zda výsledky projektu evaluují a jaká jsou kritéria efektivity tohoto projektu, či jaký je význam vzdělávání pro organizace. Součástí práce je též krátký teoretický úvod, ve kterém je pohovořeno o problematických aspektech projektu, jeho historii, či je zde zmíněn akreditační proces organizací sponzorování dětí v USA. Práce obsahuje také sondu do oblasti motivací dárců a jejich spokojenosti s projektem.

ÚVOD

Efektivita rozvojové pomoci zemím třetího světa je obtížným tématem, na které nebyla doposud nalezena uspokojivá odpověď. Velké množství finančních prostředků je každoročně distribuováno na pomoc zemím, ve kterých žijí lidé v podmínkách extrémní chudoby. Rozvojová pomoc je realizována prostřednictvím oficiální státní rozvojové pomoci, ale také prostřednictvím nestátních neziskových organizací (či tzv. NGOs), které se začaly v této oblasti angažovat výraznou měrou zejména od 70. let 20. stol. Na efektivitu rozvojové pomoci prostřednictvím těchto organizací však také do dnešní doby nebyla vytvořena žádná komplexní studie, či vydána kniha, která by na tuto otázku dokázala přesně odpovědět (Riddel, 2007: 216).¹

Cílem této práce však není zabývat se efektivitou rozvojové pomoci jako takové, ani obecně schopností NNO se v této oblasti angažovat. Mým zaměřením se stal konkrétní projekt rozvojové pomoci, který se nazývá sponzorování dětí, v českých poměrech známý pod názvem adopce na dálku.

Toto téma jsem si vybrala hned z několika důvodů. Na úplném začátku stála má osobní zkušenost s podporou vzdělávání mladého Inda, kterého jsme potkali při našich cestách po Indii. Chlapec pracoval ve velmi těžkých pracovních podmínkách v jednom malém krámečku na jihu Indie. Ve svých patnácti letech trpěl mnoha zdravotními neduhy, které měly zřejmou příčinu právě v prostředí, ve kterém byl nucen pracovat (délce pracovních hodin atd.). Zželelo se nám tohoto dítěte, mesiášský komplex cestovatele ze západu byl na světě, a jelikož velkým přáním chlapce bylo vrátit se domů a začít chodit do školy, rozhodli jsme se mu toto přání splnit. Jeho rodině jsme zaslali finanční částku, která měla pokrýt jeho studium i výdělek, který tímto ztratí a chlapec skutečně domu odjel a do školy zřejmě nastoupil. Co jsme se však dozvěděli později, při žádosti o další peníze, bylo, že zbylé finanční prostředky byly použity na pokrytí rodinných dluhů a chlapec byl po několika měsících poslán zpět vydělávat.

¹ Na druhou stranu existují mnohé publikace, které hovoří o velkých přednostech NGOs v realizaci RP. Je zmiňována velká adresnost této pomoci prostřednictvím těchto organizací (pomoc putuje přímo potřebným jedincům a komunitám), organizace prý také pomáhají potřebným lidem spolupracovat na změně podmínek, které chudobu způsobují, nahrazují oficiální pomoc tam, kde je nedostačující, hrají svou důležitou roli v dosažení obecného vědomí veřejnosti o problematice rozvojové pomoci, či že obecně poskytují své služby v této oblasti kvalitněji (Riddel, 2007: 146-307). Organizace jsou také prý schopné rychle identifikovat problém, jsou flexibilnější, či inovativnější (Náprstek citován in Matoušek, 2006: 19-21).

Tento příběh mne tak vedl k hlubšímu zájmu o téma sponzorování dětí (tedy umožňování studia dětem, jejichž rodiče žijí v podmínkách chudoby a nemohou si vzdělávání dítěte dovolit), a to právě prostřednictvím organizací, které se tímto programem zabývají. Můj příběh byl jen důkazem naivity lidí, přicházející z naprosto jiných socio-kulturních podmínek, snažících se na „vlastní pěst“ měnit život jednoho dítěte. Organizace, které však tuto ideu přetvořily v projekt a realizují ho prostřednictvím propojení konkrétního dárce s konkrétním dítětem, mají nastaveny určité mechanismy a postupy, které tento projekt uvádějí do chodu a měly by jeho správné fungování kontrolovat. Téma kontrolních mechanismů projektu se tak stalo názvem této práce a jedním ze zde zkoumaných témat.

Druhým důvodem mého zájmu o tento projekt bylo také jeho české specifikum, které se týká právě názvu tohoto projektu, který je v našem prostředí velice rozšířený a dárci si zejména pod tímto názvem projekt sponzorování dětí v rozvojových zemích představují, a tím je adopce na dálku.

Práce tedy nese název kontrolní mechanismy projektu sponzorování dětí /adopce na dálku/, není však pouze sledováním toho, jak vybrané organizace v ČR s darovanými prostředky zacházejí, ale ptá se také po spolupráci organizací s místními komunitami, na kritéria efektivity projektu, či plány na jeho ukončení aj. Součástí názvu práce jsou též motivace dárců, jelikož mne ve vztahu k názvu projektu zajímala právě i míra vlivu možnosti sponzorovat konkrétní dítě na rozhodnutí dárce se do tohoto projektu zapojit, či ochota v něm pokračovat za změněných podmínek, také však možnosti kontroly využívání finančních prostředků dárce, či spokojenost s poskytováním informací a komunikací s organizací, více však již v práci samotné.

Práce samotná je dělena na dvě části. V první z nich je shrnuta teorie k tématu sponzorování dětí, jsou zde uvedeny základní informace o projektu, jak projekt funguje, jeho stručná historie, forma projektu a problematizace jeho názvu, či jeho možné alternativy (zejména možnosti přechodu projektu od podpory „one-to-one“ k podpoře komunit apod.). Dále je zde pohovořeno o problematice aspektů projektu, vzniku „PVO Standards“ a akreditačních kritérií organizace InterAction, která se jako první a doposud i poslední organizace rozhodla vytvořit fixní kritéria pro organizace zabývající se projektem sponzorování dětí a měřit jejich naplňování. Tato kritéria se tak stala i velkým impulsem pro vznik některých výzkumných otázek, které jsou součástí této práce.

V závěru první části práce je pak krátce pohovořeno i o vybraných organizacích, které se projektem v ČR zabývají. Hlavní metodou použitou v teoretické části práce byla analýza dokumentů týkajících se projektů sponzorování dětí, článků, publikací a studií na toto téma a materiálů organizací SD.

V druhé části práce je představen samotný výzkum, který byl na téma kontrolních mechanismů projektu a motivací dárců proveden. Cílem výzkumu bylo zjistit, nejen jakým způsobem organizace kontrolují využívání finančních prostředků, poskytování služeb dětem, ale také zda spolupracují s komunitou na změně podmínek, které dávají vznik chudobě, zda spolupracují na projektu se státem, či vládou na místní úrovni, jaká jsou kritéria zapojení dětí do projektu, cíle projektu, kritéria efektivity, výběr názvu projektu aj. a pak sonda na motivace dárců a jejich spokojenost s projektem. Ve výzkumu byly celkem použity dvě výzkumné metody, a to rozhovory s představiteli vybraných organizací, které se projektem v ČR zabývají, a pak prostřednictvím dotazníků byli osloveni dárce zapojení do projektu BangBaby organizace ADRA. Výzkumná část tak obsahuje výzkumné otázky, metodologii (výběr vzorku, použité metody, průběh výzkumu atd.) a představuje výsledky výzkumu.

1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY – TEORETICKÁ ČÁST

1.1. PROJEKT SPONZOROVÁNÍ DĚTÍ

1.1.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE O PROJEKTU

Projekt sponzorování dětí lze označit za jednu z forem rozvojové pomoci (Kabátová, 2006: 9).² Jedná se o zprostředkování finanční pomoci dětem z rozvojových zemí s cílem umožnit jim získat vzdělání. Forma projektu je nastavena tak, že prostřednictvím různých nestátních neziskových organizací (NNO či NGOs, CSO a apod.) dochází k zprostředkování kontaktu mezi dárce z rozvinuté země a dítětem ze země rozvojové.³

Dárce si většinou pomocí fotografií, které organizace poskytuje, vybere dítě ke sponzorování a prostřednictvím organizace mu zasílá finanční dar v určité výši stanovené organizací. Tato částka je pak rozdělena na tu, která je určena dítěti samotnému (na jeho školné, zakoupení uniformy, učebnic, základní zdravotní péči, či jídlo apod.) a na administrativní či organizační náklady projektu (provoz kanceláře, platy zaměstnanců

² Za rozvojovou pomoc lze, dle např. Riddela (2007: 18-21), považovat pomoc chudým zemím v jejich rozvoji a prospěchu jejich obyvatel. Oficiální rozvojovou pomocí (Official Development Assistance – ODA) se obvykle rozumí dotace, granty a půjčky poskytnuté za zvýhodněných podmínek k podpoře hospodářského rozvoje a blahobytu v zemích označených jako rozvojové podle Development Assistance Committee (DAC). Pomoc zahrnuje i odpouštění dluhů (tzv. „debt relief“), technickou pomoc a půjčky, které jsou alespoň z jedné čtvrtiny darem. Jedním z hlavních cílů rozvojové pomoci je tak snížení chudoby v rozvojových zemích a podpora demokratických procesů (Němcová, 2008: 12). Projekty sponzorování dětí však nejsou součástí ODA vzhledem k tomu, že se nejedná o finanční podporu ze státních rozpočtů, ale prostřednictvím NNO financovaných z darů soukromých dárců (Halaxa, 2000).

³ Za rozvojovou zemi lze např. dle Hocha považovat stát s relativně nízkou životní úrovní obyvatelstva a málo rozvinutým průmyslem. Nízká úroveň ekonomického rozvoje zde bývá obvykle spojena také s nízkým sociálním rozvojem ve smyslu dostupnosti zdravotní péče, nezávadné pitné vody, kvality bydlení, stravy, ukazatele průměrné délky života, gramotnosti atd. Většinou jsou do této kategorie zařazovány členské státy G 77 a další státy na podobném stupni vývoje (Hoch, 2007: 16-21). Ukazatele rozvoje jsou nejčastěji ekonomické faktory zejména HDP (hrubý domácí produkt) a HNP (hrubý národní produkt na osobu měřeno podle parity kupní síly PKS, vyděleno počtem obyvatel dané země a zohlednění různých cenových hladin). Nevýhodou těchto dvou ukazatelů však je, že nezahrnují sociální aspekty rozvoje. Z tohoto důvodu vytvořil Rozvojový program OSSN (UNDP – United Nations Development Programme) nový ukazatel rozvoje tzv. Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI), který je využíván pro každoroční Zprávy o lidském rozvoji (HDR – Human Development Report). Jeho základními kritérii jsou: naděje na dlouhý a zdravý život, gramotnost a HDP v porovnání PKS. Tento index se tak stal ukazatelem kvality lidského života, nedokáže však zachytit rozdíly v životní úrovni uvnitř jednotlivých zemí (Hoch, 2007: 22).

v sídle organizace a místě implementace projektu aj.) či na realizaci rozvojových projektů organizace obecně. Některé organizace vyčleňují z daru také částku na podporu místních komunit, ve kterých dítě žije.

Dárce má možnost s dítětem prostřednictvím organizace komunikovat.⁴ Dochází k výměně korespondence, jednotlivé děti píší svým sponzorům dopisy a ti mají možnost dětem odepisovat či jim zasílat drobné dárečky apod. Organizace pak dárčům poskytuje vysvědčení dětí, „osobní karty“, resp. informace o životních podmínkách dítěte, jeho zdravotním stavu, rodinné situaci apod., a aktuální fotografii. Jednotlivé organizace se pak různí ve frekvenci zasílání informací dárčům, výši příspěvků, jejich využití, či možnostem komunikace dárce s dětmi atd. (Více viz kapitola 1.3 Projekt sponzorování dětí v ČR.)

1.1.2. HISTORIE PROJEKTU

Historie projektu sponzorování dětí sahá zhruba do 30. let 20. století. Jeho vznik je spojen zejména s válečnými událostmi, kdy různí filantropisté zakládali organizace s cílem zprostředkovat finanční podporu dětem zasaženým válkou. V této době vznikají jak Plan International, v souvislosti se španělskou občanskou válkou v roce 1937⁵, Christian Children Fund v témže roce v souvislosti s válkou čínsko-japonskou⁶, tak i World Vision spojená s válkou v Koreji (zal. 1952)⁷. Dále vznikají i velikáni jako Save the Children (zal. 1938)⁸, kteří směřují svou podporu dětem z oblasti Apalačského pohoří, či ActionAid⁹, která zahajuje programy sponzorování dětí v roce 1972. Postupně se pak působnost organizací přesouvá svým zaměřením do zemí rozvojových.

V současné době působí v této oblasti nezměrné množství různých organizací po celém světě. Mé zaměření je na oblast České republiky, kde působí více jak 15 organizací, které se projektu SD věnují. Svou zkušenost s projektem SD Česká republika, dle Kabátové (2006: 19), prodělala již v období po druhé světové válce, kdy organizace Plan International zahájila projekty na podporu evropským zemím zasaženým válkou. „Své

⁴ Dárce většinou nedisponuje přímou adresou na dítě, stejně tak jako dítě samotné. Jako důvod je organizacemi uváděna nutnost zamezit osobním žádostem rodiny dítěte o dodatečné finanční příspěvky apod.

⁵ <http://plancanada.ca/NetCommunity/Page.aspx?pid=322&srcid=201> [cit. 28. 4. 2009].

⁶ <http://www.christianchildrensfund.org/content.aspx?id=726> [cit. 28. 4. 2009].

⁷ http://www.worldvision.org/about_us.nsf/child/history?Open&lid=topnav_whoare_history&lpos=topnav [cit. 28. 4. 2009].

⁸ http://www.savethechildren.org/mission/1919_1938.asp [cit. 28. 4. 2009].

⁹ <http://www.actionaid.org/320/history.html> [cit. 28. 4. 2009].

působení však musela v roce 1949 ukončit z důvodu podezření ze strany státních orgánů“ (Kabátová, 2006: 20). Organizace zabývající se SD tak mohly vzhledem k minulému režimu vznikat až po roce 1989.

1.1.3. FORMA PROJEKTU A PROBLEMATIZACE NÁZVU PROJEKTU

Projekt sponzorování dětí je nastaven na tzv. ‚one-to-one‘ formu. Jak již bylo uvedeno výše, prostřednictvím organizací v tomto projektu dochází k navázání kontaktu mezi konkrétním dárcem a konkrétním sponzorovaným dítětem. Dárce si prostřednictvím fotografií a krátkých informačních popisků, týkající se životní situace dětí, vybírá chlapce či holčičku, které by rád sponzoroval. Pokud si dárce nepřeje dítě vybrat sám, může mu být přiděleno organizací. Tento způsob nastavení projektu tak může dát dárci pocit, že ví, kam jeho peníze konkrétněji směřují, na podporu koho a čeho. Projekty sponzorování dětí byly právě z tohoto důvodu označeny za nejúčinnější fundraisingové nástroje. *„Je to spolehlivý nástroj jak získat organizaci peníze a jeden z nejrychleji narůstajících zdrojů“* (Stalker, 1982). Představitelé organizace Save the Children (jedné z největších organizací zabývajících se sponzorováním dětí) také tvrdí, že žádný z nástrojů jak získávat peníze od dárců nebyl nikdy tak efektivní jako právě tvář dítěte (Dellios, 1998), a co se týče počtu dárců, tak celé tři čtvrtiny z celkového počtu 175 000 dárců organizace ActionAid (mezinárodní organizací bojující proti chudobě) byli, či jsou právě sponzoři dětí (Bridge, 2008).

Dárce chce také vědět, kam jeho peníze putují a jak budou využity a sponzorování konkrétního dítěte touto formou se jeví jako „transparentní“ a efektivní způsob jak pomáhat. Mnozí dárce tak volí tento projekt právě pro jeho formu. Pro dárce je sponzorování dětí ‚one-to-one‘ velice „osobní“ formou daru, kdy získávají pocit individuálního kontaktu s dítětem a zpětnou vazbu od něj. *„Lidé chtějí vědět, že konkrétní dítě má z jejich pomoci užitek“* (Rance, Chowdhury, Laurie, Panyacheewin, 1989). Některé organizace mají také zkušenost, že dárce jsou ochotni projekt podporovat pouze za předpokladu možnosti výběru konkrétního dítěte. Např. organizace Save the Children ztratila téměř polovinu dárců od té doby, co přešla od podpory individuálních dětí k podpoře komunit (tamtéž).

V českém prostředí je projekt sponzorování dětí nejvíce znám pod pojmem „adopce na dálku“. Tento název byl zvolen organizací Charita ČR při zahájení projektu v roce 1993

a zároveň byl organizací registrován pod ochrannou známkou. Jiné organizace tudíž nemohou pro projekt sponzorování dětí používat název adopce na dálku, ale používají různé variace, přičemž slovo adopce zůstává slovem klíčovým. Nacházíme tak např. název Adopce afrických dětí¹⁰, Adopce zambijských dětí¹¹, Adopce srdce¹²aj.

Tento název tak do určité míry může, dle mého názoru, vyvolávat jisté druhy očekávání ze strany dárce. Jelikož v případě projektu sponzorování dětí nedochází k osvojení dítěte v právním slova smyslu¹³, lze používání tohoto názvu pro tuto formu vztahu považovat za částečně zavádějící. Na straně dárce může dojít k očekávání navázání určitého osobního, bližšího vztahu se sponzorovaným dítětem, který však z veliké pravděpodobnosti nemůže být rovnoměrně opětován. Jedním z velkých překážek je jednak geografická vzdálenost obou zúčastněných, ale též socio-kulturní rozdíly, věk dítěte, či fakt, že dítě zde žije ve vlastní rodině, či komunitě. (Více viz kapitola 1.2 PVO Standards a problematické aspekty projektu).

1.1.4. PODPORA KOMUNIT A JINÉ FORMY ROZVOJOVÉ POMOCI

Forma projektu ‚one-to-one‘ je tak právě tím, co z velké části činí projekt sponzorování dětí tím, čím je - podporou konkrétního jednotlivce konkrétním dárce. Zhruba od 90. let 20. století došlo však u mnohých organizací k částečnému či úplnému přesunu od využívání finanční částky určené původně dítěti samotnému k podpoře komunit, ve kterých dítě žije (tzv. „community development“). Stále více organizací tak má vyhrazené určité procento z darované částky na podporu rozvoje oblasti, komunity, ve které dítě vyrůstá. Tento posun může souviset s kritikou organizací zabývajících se sponzorováním dětí a některých problematických aspektů spojených s projektem (např. kritiky vytváření závislosti, neléčení podmínek, které chudobu zapříčiňují apod.). *„Tato forma projektu [one-to-one] působí na paternalistický přístup dárce s dobrým úmyslem, ale neřeší problém samotný. Nerozumí tomu, že jejich „adoptované“ dítě je v těchto*

¹⁰ http://www.novyhumanismus.cz/adopce/vs_humaniste.php?pouze_neadoptovane=ano

¹¹ <http://www.czechoslovakaid.cz/index.php/O%20adopci/31-general/43-o-qadopciq>

¹² <http://maitri.jinak.cz/articles.php?lng=cz&pg=61>

¹³ Osvojení (adopce) - je státem garantovaný a zákonem ošetřený druh náhradní rodinné péče (osvojení upravuje zákon o rodině č. 94/1963 Sb.), při které přijímají manželé či jednotlivci za vlastní opuštěné dítě a mají k němu stejná práva a povinnosti, jako by byli rodiče. Dostupné z: <http://www.adopce.com/beta/adopce/adopce.php>. [cit. 8. 4. 2009]

podmínkách proto, že jeho rodiče nemají vhodné životní podmínky a toto z něj činí spíše symptom problému, než problém samotný...Tento program neřeší příčiny chudoby těchto dětí, jeho podpora tak může být jednou ze ztracených příležitostí rozvojové pomoci“ (Smillie, Helmich, German, 1998: 31-32). Vznikly tudíž názory, že pro pomoc dětem samotným bude účinnější nastavit projekty tak, aby bylo možné ve spolupráci s rodinami a komunitami, ve kterých děti žijí, definovat jejich potřeby¹⁴ a dát jim samotným příležitost změnit podmínky chudoby, které jim znemožňují platit dětem školné.¹⁵ Tedy "přenastavit" projekt tak, aby rodiny a komunity samotné získaly příležitost vymanit se z chudoby a nebyly vždy zcela odkázané na pomoc zvenčí. Takto by docházelo k naplňování ducha rozvojové pomoci, která má být nastavena s cílem projekt jednoho dne ukončit, resp. „vyléčit“ příčiny problému, který řeší, tedy změnit podmínky samotné. Mnohé organizace tak začínají vytvářet programy a projekty v duchu mota „Help us to help ourselves“, tedy „pomozte nám pomoci si sami sobě“, formou vytváření pracovních příležitostí v daných komunitách, či zlepšování pracovních podmínek, spolupráce ve skupinách na stavbě škol, či hloubení studní ve vesnici, které umožní obyvatelům vypěstovat více potravy apod.¹⁶ Nové programy se tak snaží o zapojení celé místní komunity místo podpory několika konkrétních jednotlivců, dětí.¹⁷

Důležitou roli v rozvojové pomoci hraje i spolupráce s místní vládou rozvojových zemí.¹⁸ Organizace UNICEF (největší světová organizace na pomoc dětem) například

¹⁴ „Efektivní pomoc je taková, která umožňuje znevýhodněným skupinám definovat své vlastní potřeby a priority a dle těchto potřeb prostředky využít“ (CEDOIN, 1985).

¹⁵ Paul Valentine, ředitel mezinárodní sítě organizace Christian Aid je toho názoru, že: „...charitativní organizace jsou schopny pomáhat svým cílovým skupinám i jinými způsoby než sponzorováním, zejména např. publikováním názorných případů ve svých propagačních materiálech a tímto způsobem informovat o problematice samotné a navrhnout způsoby jejího řešení“ (Bridge, 2008).

¹⁶ Zde ovšem vyvstává i problematický aspekt rozvojové pomoci a tím je velká nutnost organizací znát místní socio-kulturní prostředí a podmínky, ve kterých jsou projekty implementovány. Dle Petera Stalkera (Stalker, 1982) je nutné znát dlouhodobější důsledky jednotlivých změn, které projekt nastavuje či vytváří. Vyhroubení studně ve vesnici může např. zvýšit cenu místní půdy, ta však může být později někým bohatým odkoupena a obyvatelům tak přístup k ní znemožněn.

¹⁷ Např. organizace Christian World Service na Novém Zélandě, dle vlastních slov jejich ředitele Briana Turnera (In Stalker, 1982) se jejich organizace snaží o podporu projektů, které se snaží pomáhat celé komunitě, místo podpory jen několika jednotlivců.

¹⁸ Stále se málo hovoří o tom, co místní vlády a organizace na komunální úrovni činí proto, aby došlo ke změně podmínek, ve kterých lidé v jejich zemi žijí, říká Paddy Coulter (v době publikování článku zástupce ředitele organizace International Broadcasting Trust, která se zabývá mimo jiné zpravodajstvím z rozvojového světa), (Coulter, 1989).

projekty sponzorování dětí nerealizuje, ani žádným způsobem nepodporuje. Dle jejich názoru totiž tento typ projektu neodstraňuje příčiny problémů komplexně a zároveň supluje roli státu, jehož povinností je, na základě mezinárodních úmluv (např. Rozvojových cílů tisíciletí OSN)¹⁹ a deklarací o právech dítěte, zajistit všeobecný přístup k základnímu vzdělání.²⁰ UNICEF sám přistupuje k řešení problému zvyšováním gramotnosti v zemích třetího světa jiným způsobem, který spočívá ve vyjednávání s vládami jednotlivých rozvojových zemí o zavedení bezplatné základní školní docházky.²¹

Organizace se tak dělí na ty, které mají příspěvek určený výhradně na podporu konkrétního dítěte (např. Families for Children), dále na ty, které v rámci projektu sponzorování dětí podporují také vesnici, či komunitu ve které dítě žije (např. Action Aid) a na ty, které programy sponzorování konkrétních dětí nerealizují vůbec (např. Children International a Childreach) a realizují již jen projekty na podporu komunit (Punnett, Rae, 2003).²² Mnohé z nich tak činí z důvodu snížit náklady projektu a výdaje za komunikaci mezi dítětem a dárcem (psaní a překlady dopisů, pořizování fotografií atd.), stejně tak jako nechtějí využívat děti jako nástroje fundraisingu.

¹⁹ Tzv. Miléniová deklarace byla v září 2000 v New Yorku schválena hlavami států a vlád světa shromážděnými na zvláštním zasedání VS OSN. Zde se mezinárodní společenství zavázalo k dosažení ambiciózních cílů v oblasti rozvoje a vymýcení chudoby do roku 2015. Osm tzv. Rozvojových cílů tisíciletí (*Millennium Development Goals*) bylo dále rozpracováno na 18 dílčích a 40 konkrétních ukazatelů. Cíle jsou přesně specifikovány a pro každý z nich byly stanoveny i konkrétní indikátory, podle kterých je možné posuzovat míru jejich dosažení. Mezi osm cílů patří: snížení extrémní chudoby na polovinu, posílení role žen ve společnosti, zlepšení zdraví matek, snížení dětské úmrtnosti, zajištění udržitelného stavu životního prostředí, zastavení šíření infekčních nemocí, budování světového partnerství pro rozvoj, a pro téma této práce zejména relevantní, zavedení školní docházky pro všechny děti. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zaber/?i=205>>, či <<http://www.unmillenniumproject.org/documents/Education-complete.pdf>>. Více o plnění stanovených cílů dostupné na: <http://www.rozvojovestredisko.cz/files/mdg_un_2005_report.pdf> za rok 2005, či na: <<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2006/MDGReport2006.pdf>> za rok 2006. [cit. 8. 5. 2009]

²⁰ Dle deklarace lidských práv z roku 1948 (článek 26) má každý právo na vzdělání a alespoň na základní úrovni by mělo být bezplatné a povinné (viz též Deklarace práv dítěte z roku 1959, zásada 7). Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>> [cit. 8. 5. 2009]

²¹ UNICEF. Dostupné z: <<http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=91&zp=1>> [cit. 8. 4. 2009]

²² Některé organizace (např. Save the Children) si však i přesto, že svou podporu přesunuly od sponzorování individuálních dětí k podpoře komunit, zachovávají označení projektu jako sponzorování dětí, protože je efektivnějším způsobem jak získávat peníze od dárců. Michael Maren (1997:23) říká: „...*sponsorship is effective way to raise money, but it is not the way to development*...“ (sponzorování je efektivním způsobem jak získávat peníze, ale není to způsob jakým pomáhat rozvoji zemí).

V souvislosti s přechodem projektu sponzorování dětí k podpoře komunit bych zde ráda zmínila i jiné projekty, které jsou na principu podpory komunit založeny. Jsou jimi např. projekty organizací s názvem „Fairtrade“ – férový obchod, který je založen na podpoře rozvoje dané komunity prostřednictvím platby za produkty jejich výroby „férovou“ částkou (více na např. <http://www.fairtrade.cz/>), či projekt „mikrofinancování“, mikropůjček, kdy prostřednictvím malé finanční investice jsou lidem z rozvojových zemí zprostředkovány počáteční provozní kapitály (více na např. <http://www.myelen.com/myelen/>).

1.2. PVO STANDARDS A PROBLEMATICKÉ ASPEKTY PROJEKTU

V minulé kapitole jsme hovořili o přechodu organizací od podpory „one-to-one“ k podpoře komunit. Také bylo zmíněno, že k tomuto přechodu u organizací začalo docházet zhruba od 90. let 20. stol. v souvislosti s kritikami projektu sponzorování a jeho problematických aspektů. V této kapitole bych tak chtěla pohovořit více o původu některých kritických pohledů na projekt a vzniku PVO Standards jako výsledku spolupráce kritických zdrojů s organizací InterAction a zahájení procesu kontroly a akreditace organizací zabývajících se sponzorováním dětí.

1.2.1. KRITIKA ZE STRANY NEW INTERNATIONALIST

V roce 1982 britský časopis New Internationalist²³, zabývající se zejména tématy světové chudoby a nerovnosti lidí, vydal první článek „*Please do not sponsor this child*“, jehož autorem byl Peter Stalker²⁴ (Stalker, 1982), a který byl velkou kritikou organizací zabývajících se sponzorováním dětí. V následujících sedmi letech vydal New Internationalist ještě dalších asi 5 článků, které kriticky hodnotily programy sponzorování dětí a poukazyvaly na jeho problematické aspekty.²⁵

²³ <http://www.newint.org/about/>

²⁴ Peter Stalker je britským autorem věnujícím se zejména sociálním a politickým tématům.

²⁵ New Internationalist. 1989. „Why you should not sponsor a child“. *New Internationalist* [online]. April 1989, Issue 194 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <<http://www.newint.org/issue194/simply.htm>>; CEDOIN. 1985. „One Child at a Time: CEDOIN Reports from Bolivia on How Child Sponsorship Feels for the Children Themselves“. *New Internationalist* [online]. June 1985, Issue 148 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <<http://www.newint.org/issue148/one.htm>>; New Internationalist. 1985. „A guide to giving“. *New Internationalist* [online]. June 1985, Issue 148 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z:

Na tomto místě bych tak chtěla pohovořit o hlavních výtkách projektu tak, jak se objevily v článcích Stalkera, ale i v pracích Michaela Marena: „*The Road to Hell: The Ravaging Effects of Foreign Aid and International Charity*“ (Maren, 1997)²⁶, či Thomase Dichtera: „*Despite Good Intentions; Why Development Assistance to the Third World Has Failed*“ (Dichter, 2003)²⁷, a které byly jedněmi z příčin vedoucích ke vzniku kontrolních mechanismu organizací tak, jak je nastavila organizace InterAction (více v kapitole 2.3. Vznik PVO Standards).

Dichter obecně ve své práci kritizuje rostoucí profesionalizaci a byrokratizaci rozvojové pomoci. Tvrdí, že rozvojová pomoc nemá výsledky, a proto by měla být radikálně omezena a její prostředky zaměřeny na humanitární pomoc a „emergency relief operations“ („projekty na pomoc v naléhavých případech“).²⁸ Rozvojová pomoc má dle Dichtera prý tendenci rozvoj „navrhovat, projektovat“, ale uskutečňuje pak projekt bez pomoci a podpory místních lidí (tzv. „engineering development“) a stává se obchodem, jejímž hlavním cílem je jeho vlastní přežití (Dichter, 2003: 294).

V této souvislosti Dichter kritizuje i programy sponzorování dětí (Dichter, 2003: 197-214). Ty jsou dle jeho názoru navrženy tak, aby zaujaly soukromé dárce, ale nutnost fundraisingu se pak stává důležitější než program samotný. V konečném důsledku jsou tak prý dárce svým způsobem oklamáni, jelikož peníze jsou použity z velké části na administrativní proces projektu. **Vysoké administrativní náklady projektu**

<<http://www.newint.org/issue148/guide.htm>>; Rance, Susanna, Neerja Chowdhury, Peter Laurie, Saowarop Panyacheewin. 1989. „Letters to a god“. *New Internationalist* [online]. April 1989, Issue 194 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <<http://www.newint.org/issue194/god.htm>>; Coulter, Paddy. 1989. „Pretty as a Picture“. *New Internationalist* [online]. April 1989, Issue 194 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <<http://www.newint.org/issue194/pretty.htm>>

²⁶ Michael Maren ve své knize hovoří zejména o amerických rozvojových organizacích, kupř. CARE a Save the Children, jejichž působení v afrických zemích měl sám, v době svého pobytu zde, jako humanitární a rozvojový pracovník, možnost sledovat. Jeho práce je zejména kritikou působení těchto organizací v Africe, jelikož dle jeho názoru spíše přispívají k prohlubování ekonomických, sociálních a politických problémů na místě.

²⁷ Thomas Dichter velkou část svého života pracoval v oblasti mezinárodní rozvojové pomoci (zejména řízení projektů a jejich evaluaci), a také jako konzultant velkých rozvojových agentur. Na základě této zkušenosti se stal otevřeným kritikem rozvojové pomoci a její schopnosti pomáhat lidem, pro které je určena. Tématem neefektivnosti rozvojové pomoci se zabývá i v této své práci.

²⁸ Dichter zmiňuje i různé nepřímé vlivy vyspělých zemí na rozvojové, jako je například existence internetu a přístupu k němu - získávání informací o možnostech práce v zahraničí, možnosti zasílání peněz domů aj. Tuto pomoc Dichter hodnotí jako daleko účinnější než rozvojovou pomoc samotnou.

(korespondence a překlady dopisů, pořizování fotografií dětí, aktualizace informací místními pracovníky na místě atd.) kritizuje ve svých článcích i Stalker a říká, že o to méně se z darované částky dostává dítěti samotnému. Dichter sám je zastáncem přímé podpory komunit, ze které mohou těžit i děti v odlehlých oblastech, které nemohou být do programu zapojeny, protože sociální pracovníci nemohou pořizovat jejich aktuální fotografie a doručovat dopisy (Dichter, 2003: 263). Dichter jako zastánce přechodu od změně formy projektu (od ‚one-to-one‘ formy k podpoře celé komunity) také ale tvrdí, že ze strany dárců je k tomuto přechodu velká neochota, jelikož dárce nechtějí ztratit emocionální kontakt s konkrétním dítětem (Dichter, 2003: 206). Takto jsou dle autora organizace „puzeny“ hledat stále nové a nové dárce, kteří si v konečném důsledku nemohou ani ověřit do jaké míry jejich příspěvky opravdu změnil život daného dítěte k lepšímu (po ukončení projektu, ale i v jeho průběhu, pokud dítě účast předčasně ukončí). Také prý není jednoznačné, že manuální práce místo chození do školy je pro život dítěte o tolik horší, otázkou totiž zůstává, nakolik je možné, aby všichni na světě dosáhli určitého minima bohatství (Dichter, 2003: 288).

Dalším z problematizovaných aspektů projektu se stal výběr dětí do projektu, jejich zobrazování na internetových stránkách organizací a korespondence s dárce. Stalker hovoří o **vytváření závisti a soutěživosti mezi dětmi**, které v rámci jedné školy, či oblasti, jsou zapojeny do projektu, a těmi, které nejsou. Některé děti také dostávají více dopisů a dárků od svých dárců a jiné naopak nedostávají nic (povinností dárce není dětem psát dopisy na rozdíl od samotných dětí). I psaní dopisů dětmi dárce se dle Marena jeví jako problematické. Děti jsou mnohokrát **k psaní dopisů nuceny**, jejich obsah kopírují hromadně z předepsané tabule, přičemž kolikrát neznají ani jméno svého dárce a nerozumí jejich vztahu k němu. Vlastní obsahy dopisů jsou také sociálními pracovníky často kontrolovány (Maren, 1997: 159).

Dalším problematickým tématem jsou i kritéria výběru dětí do projektu. Mnohé z organizací zabývající se sponzorováním dětí jsou církevní (zejména křesťanské) a E. Bornstein hovoří o možnostech **nucené konverze dětí**, či jejich rodin jako podmínek pro zapojení do projektu (Bornstein, 2001). Součástí výuky na školách, kam sponzorované děti chodí, bývá mnohdy také náboženství, které však může být odlišné od jejich vlastního (rozvojové projekty jsou realizovány v muslimských, hinduistických ale i jiných společnostech). Také **zobrazování vybraných dětí** na internetových stránkách organizací

a v jejich publikacích se mnohým autorům jeví jako problematické. V této souvislosti se hovoří o etických omezeních fundraisingu a tzv. „pornografy of poverty“, fotografiích a obrázcích bezmocných, pasivních, chudých a hladovějících dětí.²⁹ Dle Bella a Carens kanadské organizace zabývající se sponzorováním dětí v rozvojových zemích tvrdí, že fotografie zobrazující děti v ubohém stavu působí na dárce a ochotu dětí sponzorovat více, než jiné alternativy, které vyzkoušely (Bell, Carens, 2004). I Paula McTavish, ředitelka organizace Foster Parents Plan říká, že šťastné, pozitivní děti dárce neosloví (Coulter, 1989). Naopak Plewese and Stuart (in Bell, Carens, 2004: 326) tvrdí, že toto zobrazování postupně přestává být efektivní, jelikož se jeho účinek opakováním bude snižovat (jestliže negativní příběhy a obrázky trpících dětí budou to jediné nabízené, pak se dárčům „otupí“ jejich schopnost a ochota pomáhat.)

Tento způsob zobrazování však v důsledku může vést k vytváření zkreslujícího obrazu o lidech v rozvojových zemích, jako neschopných si sami pomoci a závislých na podpoře „západních“ organizací. Tímto se také zužuje pohled na problematiku chudobu a její příčiny, bez poukázání na globální souvislosti problému (Bornstein, 2001). Dochází tak k podporování nerovnosti a negativního obrazu o zemích třetího světa, které ve svém důsledku mohou podporovat rasistické předsudky a negativní chápání sebe sama lidí žijících v těchto zemích (Hancock, 1989: 18; Maren, 1997: 158).³⁰ V této souvislosti kritiky hovoří o **vytváření** určité formy **závislosti** dětí a jejich rodin na „západních“ organizacích, které určují výběr dětí do projektu a výši jeho financování.

Dalším diskutovaným tématem je i problematika **informační a kulturní disproporce** dětí a rodin a chápání projektu jimi samotnými, či **socio-kulturní implementace** hodnot skrzeva dopisy dětem a působení organizace v cílové zemi, či **vytváření nadměrných očekávání** dětí a porovnávání prostředí ve kterém žijí s dárčovým, které může vést k touze dětí po životě ve stejných podmínkách, či návštěvě dárce v jeho zemi a následným zklamáním z jejich nenaplnění, nerovnosti životních podmínek a pocitů odtrženosti od jejich vlastních komunit (Rance, Chowdhury, Laurie, Panyacheewin, 1989).

²⁹ Takto jsou dárčům nabízeny „ke koupi“ „instantní“ děti z rozvojových zemí (Rance, Chowdhury, Laurie, Panyacheewin, 1989).

³⁰ Pavla Gomba naopak hovoří o tom, že je potřeba ukazovat svět takový jaký je a to že děti v takovýchto situacích existují. Je potřebné vyvolávat v lidech pocit zodpovědnosti poznáním reality, říká. Bez poznání pravé situace a existujících potřeb prý totiž žádná pomoc možná není. Pravou situaci bychom však nepoznali, pokud budeme před nepříjemným pohledem na strádající zavírat oči. „*Lidé mají právo vědět a reagovat... poznání otevírá možnosti*“ (Gomba, 2003: 59-60).

Problematickou se jeví i samo ukončení účasti dítěte v projektu a možnosti zhodnotit zda finanční podpora dítěti skutečně pomohla. Po ukončení školní docházky totiž dárce nemá možnost o dítěti a jeho další budoucnosti a možnosti uplatnění získat další informace. Kritiky zmiňují, že mnohé děti po dosažení vzdělání musí opustit své rodiny a vesnice, které nabízejí pouze manuální práci a hledají zaměstnání ve velkoměstech či vyspělých zemích. Tímto dochází k „odlivu inteligence“ a získaných znalostí z místních komunit.³¹

1.2.2. KRITIKA ZE STRANY CHICAGO TRIBUNE

Další vlna kritiky se zvedla v roce 1995, kdy se reportéři a editoři časopisu Chicago Tribune (dále jen CHT) rozhodli zapojit jako dárci do projektu sponzorování dětí prostřednictvím 4 hlavních organizací v USA. Reportéři si ve spolupráci s organizacemi Save the Children, Childreach, Children International a Christian Children's Fund vybrali 12 dětí z rozvojových zemí, a začali je sponzorovat. Cílem jejich rozhodnutí bylo zjistit, jakým způsobem budou životy jednotlivých dětí změněny k lepšímu po dvou letech jejich účasti na programu. Svého zjištění se rozhodli dosáhnout osobní návštěvou dětí v místech implementace projektu a zde na místě vysledovat jaké pozitivní aspekty projektu ve vztahu k dětem bude možné na místě nalézt. Výsledky jejich zjištění byly poté publikovány ve více než 30 článcích v roce 1998.³²

Při své návštěvě dětí reportéři narazili na mnohé nesrovnalosti, které byly v článcích později publikovány. Mezi hlavní problémy, se kterými se setkali, byl zejména rozpor mezi slibovanými službami, které měly organizace dětem poskytnout, a realitou samotnou. Organizace dárčům slíbily změnit životy dětí k lepšímu společně se zapojením dárce do programu. Jimi zjištěná situace dětí však byla v mnohých případech daleko od slibovaného. Mnohé z navštívených dětí žily v žalostných podmínkách a nedostávalo se

³¹ „Je otázkou diskuze, nakolik lze považovat za „úspěch“ rozvojové pomoci to, že se část vzdělaných elit rozvojových zemí usadí ve vyspělých zemích a rozvoji své mateřské zemi přispívá nanejvýš imitancemi“ (Matoušek, 2006: 9).

³² Dellios, Hugh. 1998. „Child Sponsorship Remains a Powerful Philanthropic Device“. *Chicago Tribune*. 13. března 1998; Anderson, Lisa, Mike Dornin. 1998. „New rules drawn for governing child sponsorship organizations“. *Chicago Tribune*. 12. červen 1998; Tacket, Michael. 1998. „State attorney general investigates child sponsorship organization“. *Chicago Tribune*. 2. července 1998; Anderson, Lisa. 1998. „Investigation of child-sponsorship charities finds many cases of misused money, deception of donors“. *Chicago Tribune*. 13. březen 1998.

jím žádných hygienických a nutričních výhod a služeb, které organizace měly dítěti zapojenému do programu poskytnout. Některé děti samotné a jejich rodiny dokonce ani nevěděly o tom, že jejich děti jsou sponzorované, nehledě k tomu, že příběhy některých dětí byly opakovaně použity několikrát pro různé dárce. Situace pak v jednom případě došla i tak daleko, že jeden z reportérů zjistil, že dítě, na které 2 roky přispíval, je již dávno po smrti. Z toho plynulo pro zúčastněné zaměstnance časopisu zjištění, že organizace nejsou plně schopny dostát svým slibům ve vztahu k projektu jako nástroje osobního přístupu k jednotlivým dětem a jejich prospěchu z projektu. Osobní vazba dárce a dítěte je tak dle jejich názoru v mnoha případech fikcí, která je udržována při životě proto, že je účinným nástrojem fundraisingu (Tacket, 1998). Organizace nebyly schopny ve všech případech dokumentovat a kontrolovat zda jednotlivé děti mají z projektu prospěch, resp. zda se jim dostává služeb, které mají být pořízeny, zajištěny, za darovanou částku, a které se organizace zavázala dítěti poskytnout.

Je zajímavé sledovat argumenty, se kterými organizace vystoupily na svou obranu. Zde se právě rozehrává hra na téma měřitelnosti efektivity projektu, jeho přínosů a dopadu na život dětí samotných a jejich rodin a komunit, ve kterých žijí. Je zřejmé, že organizace v případě zemřelého dítěte učinila administrativní chybu. V ostatních případech se však výtky reportérů ohledně individuálního přínosu, zlepšení života sponzorovaných dětí, snažily organizace vyvrátit argumenty objasňující využití finančních částek na podporu komunit a dlouhodobého rozvoje daných oblastí. Zde vzniká otázka, jakým způsobem jsou organizace pro dárce schopny dokumentovat, že dané dítě má z projektu užitek a že se mu dostává slibovaných služeb a výhod. (Tato otázka bude předmětem výzkumné části mé práce).³³

1.2.3. VZNIK PVO STANDARDS

Publikování výsledků šetření časopisu Chicago Tribune se následně stalo jedním z dalších impulsů, které vedly ke zkoumání praktik, fungování projektu sponzorování dětí a zodpovědnosti organizací vůči dárčům. Ve spolupráci se střešní organizací InterAction, která sdružuje 160 různých soukromých humanitárních a rozvojových organizací včetně mnohých zabývajících se projektem sponzorování dětí (SD), došlo k vytvoření poradního

³³ Organizace, které se staly součástí experimentu CHT zejména slibovaly: „... *to make a positive and lasting change in the life of the sponsored child...*“, tedy změnit dlouhodobě k lepšímu život sponzorovaného dítěte (Anderson, 1998).

výboru nezávislých odborníků, s cílem přezkoumat organizace SD a jejich schopnost pomáhat měnit životy dětí k lepšímu. Cílem výboru bylo také vytvořit určité kontrolní mechanismy a akreditační systém, které by bylo možné na organizace aplikovat a poté měřit jejich naplňování (Tacket, 1998), viz kapitola 1.2.4 Proces akreditace organizací SD.

Jako jedno z nejdůležitějších kritérií, které organizace pro splnění akreditace musí splňovat, byla určena schopnost organizací dokumentovat, že sponzorované děti mají z projektu prospěch, resp. se jim dostává slibovaných „služeb“ (vzdělání, zdravotnické služby, jídlo apod., dle nastavení projektu jednotlivých organizací). „...[organizations must] be able to document that sponsored children are receiving benefits that are promised in fund raising appeals...“ (Anderson, Dorning, 1998). Pokud by dále peníze přijaté jako součást daru sponzora na konkrétní dítě byly využívány ve prospěch komunity, musí být organizace schopny deklarovat, že sponzorované dítě je mezi hlavními příjemci tohoto využití. Organizace musí také být daleko více explicitní v tom, jak darované finanční částky využívají, a také musí úplně a pravdivě informovat o životních situacích sponzorovaných dětí. Nové standardy také zakazují používání fotografií hladovějících a zubožených dětí jako součásti fundraisingového a propagačního materiálu organizací, stejně tak jako nesmí být používány fiktivní příběhy dětí (Anderson, Dorning, 1998).

Kritéria pro organizace SD a nutnost jejich naplňování se staly součástí tzv. Private Voluntary Organization Standards (PVO Standards), která jsou povinná pro všechny členy InterAction a zahrnují různá kritéria týkající se oblasti vedení, financování organizací a její komunikace s veřejností. Tato kritéria byla sestavena v roce 1994 a od této doby organizace, které jsou sdruženy pod InterAction, musí každým druhým rokem projít přísným procesem kontroly a „re-certifikace“ zda PVO Standards splňují. Cílem těchto kritérií je tak, dle InterAction, zajistit a posílit důvěru veřejnosti v poctivost, transparentnost a efektivitu členských organizací a jejich programů, a tímto zaručit určitou kvalitu financování, řízení, provádění programů i etického kodexu.³⁴

1.2.4. PROCES AKREDITACE ORGANIZACÍ SD

Kromě programu „re-certifikace“ organizací, tzv. „Self-Certification Plus“, InterAction zahájila v roce 2004 ve spolupráci s 5 americkými organizacemi SD také výše

³⁴ <http://www.interaction.org/pvostandards/index.html> [cit. 16. 5. 2009]

zmiňovaný projekt akreditace organizací, tzv. „Child Sponsorship Accreditation Project“. Cílem projektu bylo prostřednictvím nezávislé auditorské agentury Social Accountability International (SAI), prověřit organizace Children International, Christian Children's Fund, Plan USA, Save the Children a World Vision. Hlavními sledovanými kritérii byla transparentnost, efektivita, a zodpovědnost organizací ve fungování a implementaci projektu SD (management, kontrolní mechanismy atd.) a podpoře dětí (World Bank, 2004). Akreditační proces zahrnoval zejména vlastní analýzu organizace (tzv. „self study“), dokumentaci a terénní průzkum (v místě implementace projektu, tzv. „field test“), verifikaci efektivity fungování, vedení organizace a jejich účetnictví. V roce 2005 pak byly zúčastněné organizace certifikovány a zvolená kontrolní kritéria přijata v rámci samoregulačních postupů organizace InterAction. Tímto se InterAction stala první a zatím dle mých dostupných zdrojů i poslední organizací, která stanovila certifikační a kontrolní kritéria pro organizace SD.³⁵

1.3. PROJEKT SPONZOROVÁNÍ DĚTÍ V ČR

V současné době působí na území České republiky více jak 15 organizací zabývajících se projektem sponzorování dětí. V této kapitole bych se však ráda zaměřila pouze na organizace se sídlem v Praze, a to zejména na ty, které se staly součástí mého výzkumu. O jednotlivých organizacích zde zmíním stručně základní informace o jejich působení a zaměření, a poté uvedu popis formy projektu sponzorování dětí jednotlivých organizací s jejími specifiky (zejména název projektu, cílové země, výše příspěvku a jejich využití), dle dostupných informací z internetových stránek organizací a propagačních a informačních materiálů organizací. Další informace budou pak součástí výzkumné části práce.

Jednou z hlavních organizací, které jsem si vybrala pro svůj výzkum je **Arcidiecézní charita Praha** (dále jen ADCH). ADCH spadá pod Českou katolickou charitu, která je součástí římskokatolické církve (jejím zřizovatelem je Česká biskupská konference), která v České republice sdružuje 6 diecézních a 2 arcidiecézních charity. Na svých internetových

³⁵ Více o procesu certifikace OSD na: <<http://www.interaction.org/library/detail.php?id=4278>>; <http://siteresources.worldbank.org/CSO/Resources/WBCS_Lunch_Discussion_on_CS_Accountability_Nov_2004_summary_notes.pdf>; <http://ec.europa.eu/justice_home/news/consulting_public/code_conduct_npo/contributions/contribution_interAction3_en.pdf>; <http://cscc.typepad.com/responsiblesourcing/soledad_mills_special_programs_manager/>; <<http://www.christianchildrensfund.org/content.aspx?id=1072>> aj. [cit. 16. 5.2009]

stránkách zmiňují, že jsou největší nestátní humanitární organizací v ČR s přibližně 300 charitními organizacemi a 220 středisky pomoci.³⁶

Projektem sponzorování dětí se zabývá Arcidiecézní charita Praha, která projekt založila již v roce 1993 a zároveň si název projektu **Adopce na dálku®** (dále jen AND) registrovala pod ochrannou známku. Společně s tímto projektem ADCH řídí i další projekty jako: Azylový dům sv. Terezie, Fatima-Charitní ošetřovatelskou a pečovatelskou službu, Uprchlíci, Vězeňskou péči, Azylový dům pro matky s dětmi, Sklad humanitární pomoci, K-centrum, Povodňovou pomoc, Tříkrálovou sbírku a Azylový dům Beroun.

V současné době je do projektu AND zapojeno okolo 17.000 dětí z Indie, Ugandy, Konga, Zambie, Thajska, Běloruska, Litvy a Kazachstánu. Roční příspěvky na studium dětí se liší dle zemí na 4.900/6.000 Kč (Indie), 7.000 Kč (Uganda a DR Kongo), 5.000/8.000 Kč (Zambie), 5.500/7.000 Kč (Thajsko) a 6.900 Kč (Bělorusko). Z této částky získá dítě školné, školní pomůcky, uniformu a základní zdravotní péči. 20 % příspěvku pak slouží také podpoře menších i větších projektů rozvoje komunity, ve které dítě žije (např. kurzy alfabetizace pro rodiče/opatrovníky dětí, rekonstrukce škol a další).

Další z vybraných organizací je **Humanistické centrum Narovinu** (dále jen HCN).³⁷ HCN je občanské sdružení, které vzniklo v roce 1995 z iniciativy členů mezinárodního Humanistického hnutí a je jedním ze čtyř občanských sdružení a jedné politické strany, které v ČR toto hnutí zastupují. Svou činnost zahájilo vydáváním nezávislých humanistických novin Narovinu, v roce 2000 se připojilo k mezinárodní Kampani lidské podpory, a projekty pro africkou Keňu, v roce 2006 pak také pro Indii. Od roku 2004 otevřeli nové prostory v Praze, které slouží projektu „Adopce afrických dětí“ a programu pro veřejnost. V centru Narovinu je také obchůdek v duchu „Fair Trade“ s výrobky z Keni a Indie, pořádají se zde výstavy, besedy s promítáním, kurzy a semináře. Humanistické centrum Narovinu je také zakládajícím členem Českého Fóra pro rozvojovou spolupráci (FORS) a organizující další projekty jako: „Elektrina ze Slunce pro školy v Keni“, projekt „Ostrov Naděje“ výstavby sirotčince a školy pro obyvatele na ostrově Rusinga Island, či výstavby sirotčince v oblastech Indie postižené tsunami.

³⁶ <http://www.charita-adopce.cz/index.php>

³⁷ <http://www.humanistinarovinu.cz/adopce.php?id=1&typ=a>

Projekt sponzorování dětí HCN se celým názvem jmenuje **Adopce afrických dětí, projekt pomoci na dálku**. Stejně jako většina projektů sponzorování dětí se tento projekt zaměřuje na pomoc dětem, které žijí v podmínkách chudoby a zajištění jejich základního vzdělávání a dosažení minima životních podmínek. Měsíční příspěvek pro dítě v Keni je 600,- Kč, v Guineji 625,- Kč a v Beninu 500,- Kč. Minimální období, na které je dítě možno adoptovat, je vždy 12 měsíců. Lidé, kteří adoptují dítě v tomto programu se tímto stávají také součástí mezinárodní sítě solidarity – členem Humanistického hnutí a jsou pravidelně informováni o probíhajících i nově chystaných projektech a akcích. Částka určená na organizační zajištění a rozvoj projektů Humanistického hnutí nepřesahuje 25 % z výše daru.

V rámci Kampaně lidské podpory jsou organizovány i další projekty, např. řemeslnické kurzy, hygienická osvěta a prevence nemocí, kurzy počítačové gramotnosti, úklid čtvrtí a sběr odpadků, péče o „děti ulice“ a další projekty.

Mezi hlavní organizace zabývající se projektem sponzorování dětí v ČR patří také mezinárodní humanitární organizace **ADRA**. ADRA byla založena ve Spojených státech amerických před více jak padesáti lety a dnes má zastoupení ve 125 zemích světa. V České republice začala ADRA působit v roce 1992, a to nejprve jako nadace, jejímž úkolem bylo přerozdělovat finanční pomoc, a poté s postupným rozšiřováním pole působnosti pracovníků a realizace programů bylo v roce 1994 založeno i občanské sdružení ADRA, jehož součástí je i projekt **BangBaby - Adopce dětí na dálku**.³⁸ Ten je stejně jako ostatní projekty sponzorování dětí zaměřen na podporu a zlepšení života chudých dětí (v tomto případě v Bangladéši) formou placení jejich vzdělání. Součástí projektu jsou také podpůrné potravinové a zdravotnické programy a programy rekonstrukční (jedná se především o financování přístaveb a dovybavení školních budov). Projekt byl zahájen v roce 1999 ve spolupráci s českým lékařem MUDr. Milanem Moskalou, který v Bangladéši se svou rodinou pracuje a působí. Vzdělávací program pro děti v Bangladéši je společným projektem ADRA ČR a Bangladesh Children's Sponsorship Services (BCSS – Centrum pro sponzorování bangladéšských dětí), se kterou ADRA spolupracuje na podpoře vybraných dítěte ve studiu na křesťanských školách různého typu. Program zahrnuje možnost podpory dětí na vesnických školách za částku 450,-Kč/měsíc. Na vesnických

³⁸ <http://www.adra.cz/bangbaby>

školách žáci mohou studovat od mateřské školy a dále pak od první do třetí třídy. Z příspěvku se hradí školné, uniforma 2x ročně, školní pomůcky a jedno jídlo denně. Dále pak studium dětí na internátní škole za částku 550,- Kč/měsíc, kde jsou podporováni žáci od první do dvanácté třídy, kteří žijí trvale v areálu internátní školy. Z příspěvku se hradí školné, uniforma 2x ročně, školní pomůcky, ubytování a jídlo třikrát denně. V rámci internátní školy lze také podporovat sirotka za 650,- Kč/měsíc. Informace o výši administrativních nákladů projektu nejsou na internetových stránkách uvedeny a budou předmětem výzkumu.

Poslední z vybraných organizací je **Nadační fond Inka** (dále jen NFI), který byl založen v roce 2002. Hlavním cílem NFI je podpora talentovaných indiánských dětí v horách Peru, (zejména tedy jejich vzdělávání), přispívat k rozvoji peruánského venkova a podporovat indiánskou identitu v uchovávání tradic, kultury a náboženství. Všechny aktivity NFI vycházejí z podnětů indiánských komunit a na místě je realizují sami indiáni Kečuové, potomci Inků, odtud název nadačního fondu. NFI založila PhDr. Olga Vilímková, která jezdí do Peru jako průvodkyně a pobývá s indiány. Hlavním projektem NFI je podpora konkrétních studentů v Peru poskytováním prospěchových stipendií - projekt **Sonkoča**. Sponzor konkrétního dítěte – kmotr, může dítěti poskytnout finanční dar pro studium na základní škole za 6.000 Kč ročně, či na střední škole za 8.500 Kč na rok. Kmotr může rovněž podporovat konkrétního studenta na vysoké škole v Peru částkou 8.500 Kč ročně. Díky sponzorům NFI poskytl během 7 let činnosti prospěchové stipendium pro přibližně 800 studentů.

Mezi další projekty NFI patří pomoc vysokohorským vesnickým školám s vybavením a pomůckami pro všechny děti, podpora vesnické knihovny (kulturní centra Inka wasi), či výstavba učňovské školy zaměřené na truhlářství a šití.³⁹ NFI má stanoveno, že se 90 % financí použije na projekty v Peru a 10 % na organizaci a zajištění projektů v ČR.

Dalšími organizacemi zabývajícími se sponzorováním dětí v ČR je pak např. pro-Contact o.s., Vysokoškolští humanisté, Humanistické centrum Dialog, o.s., Diecézní charita Ostravsko - Opavská, Diecézní charita Plzeň, Sdružení Česká katolická charita, Arcidiecézní charita Olomouc ve spolupráci s Agenturou rozvojové a humanitární pomoci

³⁹ <http://www.inkaperu.cz/projekty.html>

Olomouckého kraje, o.p.s., Diecézní charita České Budějovice, Nadační fond Nehemia, Nadace mezinárodní potřeby, Berkat, o.s., Maitria a malé občanské sdružení Tolerance (Kabátová 2006: 16).

2. VÝZKUMNÁ ČÁST

2.1. IDENTIFIKACE PROBLÉMU A VÝBĚR TÉMATU

Projekt sponzorování dětí má na mezinárodní úrovni poměrně dlouhou tradici (viz. kapitola 1.1.2). V České republice můžeme však jeho fungování zaznamenat až od zhruba počátku 90. let 20. stol. (jednou z prvních organizací zahajující projekt sponzorování dětí byla ADCH v roce 1993), vzhledem k minulosti komunistického režimu, který volné fungování organizací občanské společnosti neumožňoval. Za tuto dobu se mnohé NNO stihly profesionalizovat a projekt nastavit tak, že se jeho součástí staly tisíce dětí mnoha rozvojových zemí a bylo do něj zapojeno stejné množství dárců. V současné době však neexistují žádné odborné publikace, či studie (vyjma několika diplomových prací studentů), které by se problematikou projektu SD v ČR zabývaly.

Mým tématem pro výzkumnou část této práce se staly zejména kontrolní mechanismy projektu sponzorování dětí (využívání částky a poskytování služeb), evaluace a cíle projektu, zapojení komunit a komunikace s dárci, ale i motivace dárců k účasti na tomto projektu, jejich spokojenost s projektem a jejich ochota v něm pokračovat za jiných podmínek. Inspirací pro výběr tématu mi byla má osobní zkušenost s finanční podporou studia mladého Inda (viz úvod mé práce) a další hlubší zájem o problematiku projektu sponzorování dětí, způsob jeho fungování, kritéria zapojení dětí do projektu, vztah dárců k dětem atd., společně se studiem publikací zabývajících se problematikou projektu sponzorování dětí a seznámení s certifikačním a akreditačním programem organizace InterAction (viz kapitola 1.2.3 a 1.2.4).

Pro tuto práci jsem si tedy zvolila zabývat se nejen tématem kontrolních mechanismů projektu, tzn., jakým způsobem organizace sledují, či jsou schopny dokumentovat využívání darované finanční částky, zda a jakým způsobem sledují, že děti zapojené do projektu z něj skutečně mají slibovaný prospěch, resp. se jim dostává vzdělání a proklamovaných služeb, ale také jakým způsobem organizace zapojují do formování projektu komunitu, snaží se o změnu podmínek dávajících vznik chudobě a získávají od komunity zpětnou vazbu, s cílovou zemí komunikují, a také jakým způsobem je o průběhu projektu a využití darované částky informován dárců sám. Také mne zajímalo, zda mají

organizace vytvořený nějaký strategický plán na ukončení projektu, resp. zda se snaží o vytváření podmínek fungování projektu tak, aby projekt mohl být jednoho dne ukončen (naplnění předpokladů rozvojové pomoci: změna podmínek dávající vznik chudobě, či snižování chudoby jako takové), jakou formu udržitelnosti projektu mají v plánu do budoucna (možnosti přechodu projektu od dárcovství ‚one-to-one‘ k podpoře projektu jako celku, přechod k podpoře komunit aj.), či jaká jsou pro organizace kritéria úspěšnosti tohoto projektu a zda existují v tomto smyslu nějaké jeho evaluace.

Další částí výzkumu jsem učinila i sondu do oblasti dárců, kde mne zajímala zejména motivace dárců k účasti na projektu sponzorování dětí a jejich ochota pokračovat v projektu pokud by neměli na výběr konkrétní dítě ke sponzorování. A dále také, ve vztahu k tématu kontrolních mechanismů, spokojenost dárců s využíváním darované částky organizací, a možnost jejich kontroly tohoto využívání, spokojenost s poskytováním informací o dětech a komunikací ze strany organizace. K výběru tohoto tématu výzkumu mne vedla samotná problematika názvu projektu a jeho specifikum v ČR, obsahující název adopce (viz kapitola 1.1.3). S tímto souvisí i mnou vytvořená hypotéza, že používání slova „adopce“ v názvu projektu může vést dárce k očekávání navázání určité osobní vazby s vybraným sponzorovaným dítětem, resp., že zde existuje velký důraz českých dárců zapojených do projektu SD na možnost sponzorování konkrétního jednotlivce (a to jak z důvodu očekávání navázání určité osobní vazby, tak i z důvodu jisté adresnosti pomoci).

Svým výzkumem bych tak ráda přispěla k pohledu na situaci dárcovství v ČR (zejména motivace dárců v účasti na tomto typu projektu, ale také jejich spokojenost s poskytovanými informacemi a možnost kontroly využívání finančních prostředků) a dále informacemi o fungování projektu, zejména kontrolních mechanismů projektu, a tímto mimo jiné poskytla alespoň částečnou odpověď na otázku po tom, jakým způsobem organizace kontrolují, že projekt skutečně funguje „tak jak má“, dětem se dostává slibovaného vzdělání a peníze jsou využity tak, jak organizace slibují. Zmíním zde též jaké mají organizace s projektem plány do budoucna či jaké byly a jsou problematické aspekty projektu z pohledu organizací aj. Záměrně zmiňuji, že se pokusím poskytnout jen částečnou odpověď. Tu úplnou lze totiž získat jen výletem do cílových zemí a studiem individuálních příběhů dětí a toho, zda projekt skutečně změnil jejich život k lepšímu. V mé práci mi jsou k dispozici „pouze“ výpovědi představitelů organizací, kteří mají kladné působení projektu na venek a zajištění jeho správného fungování ve svém vlastním zájmu.

2.2. VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY

Na tomto místě bych chtěla uvést hlavní výzkumné otázky, které se staly předmětem rozhovorů s představiteli organizací SD a dotazníku určeného dárcům zapojených do projektu SD.

- Jakým způsobem jsou organizacemi využívány sponzorské příspěvky (kolik z dárcovské částky je využito na režijní náklady projektu a kolik se dostane konkrétním sponzorovaným dětem)?
- Jaké jsou kontrolní mechanismy tohoto využívání finančních prostředků organizací v sídle organizace i v místě implementace projektu?
- Jakým způsobem a zda organizace monitorují, jsou schopny dokumentovat, že děti zúčastněné na projektu z něho mají užitek, resp. že jsou jim doručovány slíbené služby (vzdělávání apod.)?
- Jakým způsobem organizace evaluují úspěšnost, efektivitu projektu? A také, jaké jsou cíle projektu a plány na jeho udržitelnost do budoucna, plánované změny nastavení projektu, či jaké problémy organizace v souvislosti s projektem řeší?
- Jak organizace spolupracují s místní organizací, komunitou v cílové zemi (výměna informací, výběr dětí do projektu, sledování studia dítěte, komunikace s jeho rodinou, zlepšování podmínek rodin dítěte, komunity i dítěte samotného aj.)?
- Jakým způsobem organizace komunikují s dárci, jaké informace jsou dárcům k dispozici o využívání jejich příspěvků a o dítěti samotném (jeho rodině, studiu apod.), a také zda jsou dárci s touto komunikací spokojeni?
- Jaká je spokojenost dárců s využitím finančních prostředků a jejich vykazováním organizací?
- Jakým způsobem získávají dárci informace o jimi sponzorovaném dítěti a tom, že má z jejich příspěvku užitek, a jsou pro ně tyto formy dostačující?

- Jaké jsou motivace dárců k účasti na projektu, resp. nakolik je pro dárce důležitá možnost výběru konkrétního dítěte a jaká je jejich ochota pokračovat v účasti na projektu pokud by možnost sponzorování „one-to-one“ nebyla? (Sledování hypotézy důležitosti osobní vazby.) A také zda organizace používají slovo adopce v názvu projektu, proč a jak mu v tomto vztahu rozumí?

Sledovanou hypotézou, která bude ověřena ve výzkumu provedeném v řadách dárců, je tedy to, že pro dárce je hlavní motivací v účasti na projektu možnost sponzorovat konkrétní dítě a příležitost vytvořit si určitou osobní vazbu s tímto dítětem, a také, že by dárce nebyli ochotni projekt dále podporovat, pokud by tuto možnost neměli. Tato hypotéza souvisí s názvem projektu, který právě slovem adopce může vytvářet určitá očekávání ze strany dárců, ale také s tím, že pro dárce je důležité sponzorovat konkrétní dítě, jelikož mají pocit, že ví, kam pomoc přesně směřuje.

V mé práci jsou voleny metody výzkumu kvalitativního, tudíž jsou klíčové výzkumné otázky, nikoliv ověřování hypotéz. Na tomto místě je však tato hypotéza důležitosti osobní vazby jakýmsi předpokladem, který ke zvolení poslední výzkumné otázky vedl.

2.3. VÝZKUMY A STUDIE USKUTEČNĚNÉ NA TOTO TÉMA V MINULOSTI

Velkou inspirací pro výběr tématu mé práce a výzkumných otázek mi byly studie, publikované články a odborné publikace Thomase Dichtera (Dichter, 2003), Michaela Marena (Maren, 1997), či Rogera Riddela (Riddel, 2007) a také články časopisů New Internationalist a Chicago Tribune (viz níže). Pro výběr výzkumných otázek sehrály dále zejména také roli kritéria PVO Standards a akreditační kritéria organizací SD organizace InterAction, jelikož v současnosti, dle mých dostupných informací, neexistují žádná jiná oficiálně stanovená kritéria pro hodnocení, či sledování správnosti fungování, organizací zabývajících se sponzorováním dětí.

V teoretické části mé práce jsem zmínila též osobní výzkum reportérů a editorů časopisu Chicago Tribune, kteří se z vlastního popudu rozhodli sponzorovat několik vybraných dětí prostřednictvím různých organizací a po určité době sami jeli situaci dětí (a

potažmo tedy správné fungování projektu) zkontrolovat. Výsledky výzkumu byly poté publikovány v člancích časopisu (viz kapitola 1.2.2). Vlna kritiky projektu sponzorování dětí byla spojena též s kritickými články časopisu *New Internationalist* a vedla ke vzniku PVO Standards a procesu akreditace organizací SD, tzv. „Child Sponsorship Accreditation Project“ (viz kapitola 1.2.3 a 1.2.4 teoretické části).

Pro účely sestavení výzkumných otázek a sledovaného výzkumného tématu jsem se snažila na internetových stránkách organizace InterAction zjistit, jaká kritéria byla nutná splnit organizacemi SD pro získání akreditace. Obecně byly hlavními sledovanými kritérii transparentnost, efektivita a zodpovědnost organizací ve fungování a implementaci projektu SD (management, kontrolní mechanismy atd.) a podpoře dětí. Akreditační proces zahrnoval zejména vlastní analýzu organizace (tzv. „self study“), dokumentaci a terénní průzkum (v místě implementace projektu, tzv. „field test“), verifikaci efektivitu fungování, vedení organizace a jejich účetnictví. Organizace musely být schopny dokumentovat, že sponzorované děti mají z projektu prospěch, resp. se jim dostává slibovaných „služeb“ (vzdělání, zdravotnické služby, jídlo apod., dle nastavení projektu jednotlivých organizací). Pokud byly dále peníze, přijaté jako součást daru sponzora na konkrétní dítě využívány ve prospěch komunity, musely být organizace schopny deklarovat, že sponzorované dítě je mezi hlavními příjemci tohoto využití. Organizace musely být také daleko více explicitní v tom, jak darované finanční částky využívají a také musely úplně a pravdivě informovat o životních situacích sponzorovaných dětí atd. (viz kapitola 1.2.3 a 1.2.4 teoretické části). Osobně jsem se navíc pokusila zkontaktovat s vedoucím projektu akreditace organizací SD pro získání detailnějších podmínek a kritérií, ale bohužel jsem nezískala potřebnou odpověď. Druhou možností proto zůstalo obrátit se na akreditované organizace samotné s otázkou na kontrolní mechanismy projektu, resp. sledovaná kritéria akreditace. Většina z 5 vybraných organizací se bohužel prý z důvodu „časové tísně“ a množství dotazů studentů nemohla mé otázce více věnovat. Jediná organizace Plan USA mi však zaslala některá kritéria nutná pro získání akreditace. Ta se pak stala inspirací pro tvorbu otázek pro rozhovory s představiteli organizací, které se staly předmětem mého výzkumu (viz kapitola 2.4.4. Výběr otázek).

Co se týče výzkumů na téma sponzorování dětí v ČR, mi byla k dispozici pouze diplomová práce Jarmily Kabátové s názvem *Adopce na dálku. Výzkum postojů a zkušeností dárců* (Kabátová, 2006), jejímž cílem byla zejména podrobná deskripce skupiny dárců projektu Adopce na dálku organizace ADCH a to zejména základní charakteristika

této skupiny, motivace dárců k účasti na projektu, míra jejich spokojenosti s projektem a jeho dílčími oblastmi a postoje k různým otázkám týkajících se projektu a jeho dalšího rozvoje. Zejména zkoumaná otázka motivací dárců k účasti na projektu, či jejich spokojenosti lze srovnat s výsledky mého vlastního výzkumu, který byl proveden o 3 roky později a také v jiné organizaci.

2.4. METODOLOGIE

Pro výzkum, který je součástí této práce, jsem si zvolila typ výzkumu **kvalitativního**, jelikož dle Hendla (2005: 51-52) „...umožňuje získat integrovaný pohled na předmět studie pomocí relativně málo standardizovaných metod získávání dat, provádí se pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny, umožňuje objasnit jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce...“ Přednosti kvalitativního výzkumu jsou dle Hendla právě ve „...zkoumání fenoménu v přirozeném prostředí, v možnosti studovat procesy, reagovat na místní situace a podmínky, hledat lokálních souvislosti a získávat podrobný popis a vhled při zkoumání jednice, skupiny, či fenoménu...“ (tamtéž).

Dle Hendla (2005: 49) neexistuje jediný obecně uznávaný způsob jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum. Negativní definici podali metodologové Corbinová, Strauss (Strauss, Corbinová, 1999: 10), kteří za něj považují jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace. Toto vymezení je ale dle Hendla neúplné, jelikož kvalitativní výzkum nespočívá pouze v absenci čísel, ale je širokým označením pro různé postupy. Dle Hendla metodolog Creswell (Creswell, 1998: 12) definoval kvalitativní výzkum jako: „...proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“

Kvalitativní výzkum (dále jen KV) má však dle Hendla i svá rizika a je spojen s některými nevýhodami. Dle Hendla je KV často vyčítáno, že výsledky mohou představovat sbírku subjektivních dojmů výzkumníka. Jeho pružný a nestrukturovaný charakter také mnohdy znemožňuje jeho replikovatelnost. Potíže vznikají také se zobecňováním výsledků, jelikož výzkum je obvykle prováděn na jednom místě

s omezeným počtem jedinců. Někdy je KV vytýkána i neprůhlednost a malá transparentnost (Hendl, 2005: 53). Nevýhodou KV je i obtížnější testování hypotéz a teorie, přičemž náročnou je často i samotná analýza dat i jejich sběr. Výhodou kvalitativního výzkumu však dle Hendla zůstává jeho hloubkový popis případů (zohlednění kontextu, podmínek, poskytnutí podrobných informací, proč se fenomén objevil aj.).

2.4.1. METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT

Pro náš výzkum byla vybrána metoda získávání dat dvojího typu. Pro zkoumání výzkumného tématu kontrolních mechanismů projektu sponzorování dětí atd., byla u organizací SD zvolena metoda **strukturovaných rozhovorů s otevřeným typem otázek**. Pro zjišťování motivací dárců k účasti na projektu, jejich spokojenosti atd. byl zvolen **dotazník s otevřenými a několika uzavřenými otázkami**.

Tyto dva typy metod jsem zvolila s ohledem na daná témata, informacím potřebných k vyhodnocení dané problematiky, i časovým a „prostorovým“ možnostem. Na tomto místě bych také ráda krátce pohovořila o možnostech a omezení těchto metod, které též detailněji ozřejmí důvod mého výběru.

Metoda rozhovorů na téma kontrolních mechanismů projektu SD byla vybrána proto, že jsem chtěla osobně pohovořit s představiteli vybraných NNO, kteří se zabývají projektem SD v dané organizaci. Rozhovory jako takové umožňují osobní kontakt výzkumníka s dotazovaným, což je jednou z hlavních předností rozhovoru. Především lze tímto předejít chybnému porozumění otázek⁴⁰, lze také klást otázky doplňkové a celkově směřovat odpovědi k danému tématu pokud by respondent v odpovědích „odbíhal“. Také procento úspěšně dokončených rozhovorů je většinou vysoké, neboť jestliže respondent k rozhovoru svolí, většinou jej také hodlá provést a dokončit. Pro respondenta je také těžší vynechat odpovědi na některé otázky a výzkumník může též číst řeč těla respondenta, či překonávat jeho zábrany při odpovídání. Na druhou stranu je rozhovor metodou poněkud časově náročnou (domlouvání rozhovorů, jejich záznam i vyhodnocování) a na prostorově rozptýleném vzorku i nákladnou. Svou roli mohou hrát i osobní sympatie a povahové rysy

⁴⁰ Prvním předpokladem úspěchu je, aby byla položená otázka dobře pochopena. Tato operace je přímo při terénním sběru informací prvním zdrojem potenciálního zkreslení. Zkoumaná osoba buď otázku nepochopí, pochopí ji v jiném smyslu nebo ji pochopí jiným způsobem než ostatní zkoumaní (Hendl, 2005: 164-174).

výzkumníka na ochotu respondenta odpovídat, či malá přesvědčivost anonymity výzkumu (Disman, 2000: 141).

Typ otázek otevřený byl pro rozhovor vybrán z toho důvodu, že bylo potřeba získat vlastní odpovědi respondentů (které předem neznám) na stanovené otázky.⁴¹ Tyto otázky pak byly strukturované z důvodu mít možnost rozhovory se stejně formulovanými, předem stanovenými otázkami v jednotlivých organizacích opakovat a odpovědi vyhodnocovat.

Pro výzkum dárců byla zvolena metoda dotazníku z důvodu mít možnost získat velké množství odpovědí v poměrně krátkém časovém úseku. Respondenti měli také více času na zodpovězení a vlastní formulaci odpovědí. Dotazník byl respondentům rozeslán elektronickou formou v podobě e-mailu a po zodpovězení byl automaticky anonymně přeposlán na mou elektronickou adresu. Tímto způsobem bylo možné získat odpovědi poměrně rychle a levněji, než obesílat respondenty poštou s přiložením např. ofrankované obálky. Metoda dotazníků však skýtá i svá omezení a to zejména v návratnosti dotazníků, která je při neosobním kontaktu respondenta s výzkumníkem většinou dosti nízká. Elektronická forma rozesílání je též fixována na přístup respondenta na internet a jeho schopnosti a možnosti s elektronickým dotazníkem pracovat, resp. ho vyplnit a odeslat. Rizika jsou spojená i s možným nesprávným pochopením otázek, či nechutí na ně odpovídat. Šest z osmi otázek byly zvolené jako otevřené, jelikož jsem chtěla získat vlastní odpovědi respondentů. Dvě otázky pak jako uzavřené s výběrem ze čtyř předepsaných možností. (Otázky uzavřeného typu jsou jednodušší na analýzu a zpracování, nutí však svou zkušenost, znalost a pocity přizpůsobit kategoriím hodnotitele a nelze vyjevit své zcela subjektivní pohledy a názory.)⁴² V mém případě se však jednalo o vyjádření na škále od ano až ne a číselné škále 1 až 4, tudíž odpověď na uzavřený typ otázky byl pro získání relevantních odpovědí dostačující.

⁴¹ „Skutečně otevřená otázka nepředpokládá, kterou dimenzi pocitů, analýzy nebo myšlení bude informant považovat jako důležitou. Otevřená otázka umožňuje informantovi zvolit si mezi několika variantami možných dimenzí, které v odpovědi bude uvažovat. Opravdu otevřená otázka dává možnost informantovi zvolit i jakýkoliv směr a jakoukoliv volbu slov“ (Jeřábek, 1992: 77).

⁴² „Odpověď na uzavřenou otázku je zaznamenána označením nejvhodnější alternativy ze seznamu předem připravených odpovědí, které se soustřeďují na poměrně nepočetné množství variant. Toto se děje na účet určité ztráty informace, odpovědi mohou být také výběrem zkresleny“ (Pergler, 1969: 308).

2.4.2. VÝBĚR VZORKU

Pro tento výzkum byly vybrány celkem 4 nestátní neziskové organizace. Hlavní kritéria pro výběr organizací byla: 1. *sídlo organizace* – výzkum byl zaměřen pouze na organizace s hlavním sídlem v Praze, a to zejména z důvodu dostupnosti organizací pro vedení rozhovorů, jelikož v Praze bydlím. 2. *téma činnosti organizace* – vybrány byly jen ty organizace, které se zabývají projektem sponzorování dětí. 3. *aktivní činnost organizace* – ohled byl brán na množství dětí a dárců zapojených v projektu a aktualizace informací na internetových stránkách organizace. Do výzkumného vzorku byly vybrány tudíž takové organizace, které jsou dle mého názoru nejvíce spojeny s projektem sponzorování dětí v ČR se sídlem v Praze a jsou v této oblasti nejaktivnější (více o jednotlivých organizacích viz kapitola 1.3 teoretické části).

Dle těchto kritérií byly do výzkumu zapojeny organizace:

Arcidiézní Charita Praha – projekt Adopce na dálku

Humanistické centrum Narovinu – projekt Pomoci na dálku, Adopce afrických dětí

ADRA – projekt BangBaby

Nadační fond Inka – projekt Sonkoča

V každé z vybraných organizací jsem oslovila hlavní koordinátory projektu s žádostí o poskytnutí rozhovoru. Představitel organizací jsem zkontaktovala prostřednictvím e-mailu a v několika případech i osobně návštěvou v sídle organizace. V každé organizaci jsem se snažila získat alespoň dva rozhovory, zejména s koordinátorem projektu a pak s další osobou zapojenou do fungování projektu jako např. jeho administrátorem apod., přičemž s každým respondentem byl proveden rozhovor jeden. Osloveným bylo vždy nejprve představeno téma rozhovoru a jeho účel (jako součást diplomové práce) a domluven termín rozhovoru. (Na tomto místě bych také chtěla zmínit velkou ochotu organizací spolupracovat, za což jim velice děkuji).

Pro dotazníkový výzkum jsem spolupracovala pouze s organizací ADRA, kam jsem v době přípravy výzkumu (únor – březen 2009) docházela v rámci studia na praxi. Měla jsem tak možnost s organizací spolupracovat na rozesílání dotazníků a komunikaci s dárci, jelikož kontaktní adresy na dárcce mi nebyly z důvodu zachování diskrétnosti a ochrany osobních údajů přímo poskytnuty.

Do výzkumu byli zapojeni všichni z celkového počtu 750 dárců disponujících e-mailovou adresou (resp. všichni, kteří dali tento kontakt organizaci k dispozici), kteří byli též v té době aktivními „adoptivními rodiči“ bangladéšských dětí.

2.4.3. SBĚR DAT

Celkem bylo ve čtyřech výše zmiňovaných organizacích provedeno 7 rozhovorů (vždy po dvou, až na organizaci Humanistické centrum Narovinu, kde v době průběhu výzkumu byla druhá koordinátorka projektu mimo ČR, a kde byl z tohoto důvodu proveden rozhovor pouze jeden). Domluven byl vždy čas a místo setkání rozhovoru, který se ve všech případech odehrával v sídlech organizací. Jak jsem již zmínila výše, setkala jsem se s velkou ochotou organizací na výzkumu spolupracovat při sjednávání rozhovorů i jejich vlastním průběhu. Jako metoda záznamu rozhovorů byl zvolen diktafon, přičemž na souhlas s jeho použitím byli respondenti vždy předem dotázáni. V průběhu rozhovorů byly respondentům kladeny vždy stejné, předem připravené otázky a rozhovor byl směřován k jejich zodpovězení. Jednotlivé rozhovory trvaly vždy v rozmezí 60 až 90 minut, ve kterých respondentům byly kladeny otázky ze šesti zvolených okruhů A až F (viz kapitola 2.4.4). Průběh rozhovorů byl plynulý a nesetkala jsem se při nich s žádnými problémy ohledně odpovídání na vybrané otázky. V několika případech si však respondenti přáli zaslat otázky předem pro přípravu. Na konci každého rozhovoru byli respondenti též dotázáni, zda si přejí zůstat v anonymitě, přičemž této možnosti žádný z nich nevyužil. Ve dvou případech jsem byla též požádána pro zaslání materiálu, který bude použit pro analýzu rozhovoru k autorizaci.

Průběh dotazníkového šetření byl též celkem bezproblémový. Jedinou nevýhodou této metody byla nižší návratnost dotazníků (z celkového počtu 750 oslovených dárců jsem získala 206 odpovědí). Některé e-mailové adresy byly chybné a velké množství oslovených se také rozhodlo na výzkumu nespolupracovat. Dotazníky byly rozesílány společně s průvodním dopisem prostřednictvím elektronického programu Google Docs, který

umožňuje snadné vyplnění dotazníku a jeho odeslání na výzkumníkovu adresu. Dotazníky byly, jak bylo již výše zmíněno, rozeslány dárčům ve spolupráci s organizací ADRA, která má ve své databázi na dárce kontakty. V průvodním dopise bylo dárčům představeno téma výzkumu a jeho účel (jako součást diplomové práce) a byla zde uvedena má kontaktní e-mailová adresa pro případné dotazy a náměty respondentů (dotazníková verze je k nahlédnutí v příloze v závěru této práce).

Obě metody výzkumu probíhaly současně v průběhu měsíců duben až červen 2009.

2.4.4. VÝBĚR OTÁZEK

Otázky, které se staly předmětem strukturovaných rozhovorů s představiteli organizací, jsou zvoleny na základě zkoumaného tématu a stanovených výzkumných otázek a vycházejí též z odpovědi organizace Plan USA na můj dotaz po kritériích akreditace organizací zabývajících se sponzorováním dětí organizací InterAction (viz také kapitola 2.3 Výzkumy a studie uskutečněné na toto téma v minulosti).

Dle odpovědi, kterou mi organizace Plan USA zaslala, byla akreditační kritéria organizací, zejména tato (překlady vlastní):

1. *„The Child Sponsorship Organization should document its approach to sponsorship program design and clearly outline the objectives and results they plan to achieve in the sponsorship programs.“*

(Organizace SD by měly uvést, jakou mají představu o formě programu sponzorování dětí, jasně vymezit jeho cíle a výsledky, kterých chtějí dosáhnout.)

2. *„Child Sponsorship Programs should be designed, implemented and monitored so that enrolled children, their families, and/or the community benefit in identifiable ways.“*

(Programy sponzorování dětí by měly být vytvořeny, uskutečňovány a kontrolovány tak, aby bylo zřejmé, že děti zapojené do programu a jejich rodiny mají z projektu prospěch.)

3. *„The Child Sponsorship Organization’s procedures for program monitoring and evaluation shall address the effective use of inputs, including human and financial resources.“*

(Procesy kontroly a evaluace programu sponzorování dětí by organizacemi měly být nastaveny tak, aby docházelo k efektivnímu využívání finančních a lidských zdrojů.)

4. „*The Child Sponsorship Organization shall have the capacity to provide oversight of financial and performance and child monitoring at the local level, whether through a field office structure or through partnerships with local entities.*“

(Organizace sponzorování dětí by měly mít možnost zajistit kontrolu financování a vykonávání programu a monitorování dětí na místní úrovni, buďto prostřednictvím pobočky organizace v cílové zemi nebo ve spolupráci s místními entitami.)

5. „*The Child Sponsorship Organization shall exercise management and financial controls to provide assurance those sponsorship contributions are used as promised or implied in the fundraising appeal or as requested by the donor.*“

(Organizace sponzorování dětí by měly provádět kontroly managementu organizace a financování a tímto způsobem být schopny doložit, že darované prostředky jsou využívány v souladu s tím, co bylo dárcům slíbeno.)

6. „*Organizations engaged in child sponsorship shall adopt policies, procedures and practices to ensure that the benefits and/or impact accruing to the enrolled child and/or his/her family and/or the community: 1) are identifiable; 2) can be documented; and 3) are regularly shared with and understood by sponsors including: a) Its definition of benefits to sponsored children, their family, and the community; b) How it monitors the delivery of these benefits; c) The status of each sponsored child, with regular updates; d) Significant changes which impact the child's participation in the program.* „

(Organizace sponzorování dětí by měly přijmout taková opatření, způsoby fungování a metody, které zajistí, že prospěch, či pozitivní vliv projektu na děti, jejich rodiny a komunity je: 1) identifikovatelný, resp. zřejmý; 2) dokumentovatelný; 3) je o něm pravidelně informován sponzor [který získává hlavně tyto informace]: a) jak projekt přispěl dětem, rodinám, komunitě; b) jakým způsobem to organizace zjistila, resp. může doložit; c) informace o dítěti s pravidelnými aktualizacemi; d) významné změny, které ovlivňují účast dítěte na programu.)

Na základě těchto informací od Plan USA, a studia materiálů zabývajících se problematikou SD, jsem sestavila výzkumné otázky, které se staly podnětem pro osnovu rozhovorů s představiteli NNO. Pro rozhovory bylo tedy zvoleno 6 hlavních témat (viz níže), přičemž každé z témat obsahovalo 2 až 4 otevřené otázky. (Více viz kapitola 2.4.7 Analýza rozhovorů).

Témata rozhovorů:

- A. KONTROLNÍ MECHANISMY VYUŽÍVÁNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ A POSKYTOVÁNÍ SLUŽEB

- B. KOMUNIKACE S CÍLOVOU ZEMÍ /místní organizací
- C. KOMUNITA - DIALOG S PŘÍJEMCI POMOCI
- D. PROBLEMATIZACE NÁZVU PROJEKTU – VÝSKYT SLOVA ADOPCE, PERCEPCE ZE STRANY DÍTĚTE A ZAPOJENÍ DO PROJEKTU
- E. UDRŽITELNOST A EVALUACE PROJEKTU
- F. KOMUNIKACE ORGANIZACÍ S DÁRCEM

Co se týče výběru otázek do dotazníku určeného dárčům, tak ten se sestává z 6 otevřených a 2 uzavřených otázek, které vycházejí též ze získané odpovědi Plan USA na kritéria akreditace organizací, ale také korespondují s otázkami rozhovorů, zejména na téma komunikace dárců s organizací, poskytování informací dárčům, jejich spokojenost s poskytovanými informacemi a možnostmi kontroly, a dále vycházejí z výzkumných otázek na motivaci dárců k účasti na projektu a ochotě v něm pokračovat v jiné formě (více viz kapitola 2.4.8 Analýza dotazníku).

2.4.5. PROFILY RESPONDENTŮ

Zde bych chtěla uvést jednotlivé respondenty, se kterými jsem prováděla rozhovory ve vybraných organizacích. Dárce, kteří byli předmětem výzkumu metodou dotazníku, jsou pak anonymní, jedinou informací o nich je, že jsou aktivními účastníky projektu sponzorování dětí BangBaby organizace ADRA v délce trvání účasti na projektu více než 1 rok.

JMÉNO ORGANIZACE	FUNKCE	JMÉNO RESPONDENTA
Arcidiézní charita Praha (ADCH) ⁴³	vedoucí rozvojového střediska ADCH	Jarmila Lomozová
Arcidiézní charita Praha (ADCH) ⁴⁴	koordinátorka projektu Adopce na dálku v Ugandě	Petra Matulová
Humanistické centrum Narovinu (HCN)	hlavní koordinátorka HCN	Simona Heřtusová
ADRA	vedoucí projektu BangBaby	Radomír Špinka
ADRA	koordinátorka projektu BangBaby	Šárka Procházková
Nadační fond Inka (NFI)	vedoucí projektu Sonkoča	Olga Vilímková
Nadační fond Inka (NFI)	administrátorka projektu Sonkoča	Zdeňka Mikolášková

2.4.6. ZOBRAZENÍ DAT

Pro zobrazení jednotlivých odpovědí respondentů metody rozhovoru byla zvolena tabulka, do které jsou u každé otázky vepsány relevantní výňatky z rozhovorů s jednotlivými respondenty. Metoda transkripce odpovědí do tabulky byla zvolena z důvodu přehlednosti a možnosti srovnávání odpovědí respondentů na stejnou otázku. Odpovědi jsou řazeny k jednotlivým otázkám dle témat A až F (viz také kapitola 2.4.4 Výběr otázek).

U výsledků dotazníkového šetření jsou odpovědi na otevřené otázky vždy slovně shrnuty ke každé otázce, odpovědi na uzavřené otázky jsou znázorněny do grafu.

U každé otázky je také **zdůvodněna volba otázky** ve vztahu k tématu a výzkumným otázkám a **analýza odpovědí**. V případě analýzy rozhovorů jsou zde také uvedeny doplňující otázky, které byly respondentům kladeny pro objasnění tématu otázky, či získání potřebných informací na dané téma.

⁴³ V analýze rozhovoru bude referováno zejména jako ADCH – Indie, jelikož předmětem rozhovoru byl zejména projekt sponzorování dětí v Indii

⁴⁴ V analýze rozhovoru bude referováno zejména jako ADCH – Uganda, jelikož respondentka byla koordinátorkou projektu sponzorování dětí na místě v Ugandě a věnuje se jí nyní též z pražské kanceláře.

2.4.7. ANALÝZA ROZHOVORŮ

A. První okruh otázek rozhovoru se týkal tématu **Kontrolních mechanismů využívání finančních prostředků a poskytování služeb** organizacemi sponzorovaným dětem. Téma bylo v rozhovorech uvedeno vždy dvěma otázkami na využití darované částky organizací, resp. kolik procent z darované částky je určeno na zaplacení administrativních nákladů projektu, a také, co přesně je ze zbylé částky každému sponzorovanému dítěti hrazeno, příp. zda organizace v rámci projektu podporují i rozvoj komunit a jakou částkou. Informace o využití darované částky byly ve většině případů k dispozici na internetových stránkách organizací, proto jsme se v rozhovorech tomuto tématu věnovali jen okrajově a šlo spíše o upřesnění a potvrzení veřejně dostupných informací, příp. zdůvodnění tohoto rozdělení. Dále pak následovaly přímo dvě otázky na kontrolní mechanismy využívání finančních prostředků a poskytování služeb, společně s podotázkami na zapojení dětí do projektu společně s finančním příspěvkem, postup při ukončení docházky a změny výše finanční částky v průběhu studia.

Tento soubor otázek jsem si vybrala vzhledem k tématu práce Kontrolní mechanismy projektu, kdy jednou z hlavních otázek, na které bych chtěla v práci odpovědět, je, jak organizace kontrolují, že peníze jsou správně používány, kolik z darované částky je „spotřebováno“ na fungování projektu samotného (viz kritiky projektu a jeho vysokých administrativních nákladů, kapitola 1.2.1) a jak zjišťují, že za darované peníze děti dostávají slibované služby. Otázky vycházejí i z výše zmiňovaných akreditačních kritérií (viz kapitola 2.4.4 Výběr otázek).

1. **Kolik ze sponzorem (dárce) darované částky se dostane dítěti samotnému a kolik je využito na režii projektu?** (Tzn. fungování organizace v jejím sídle i cílové zemi, administrativní náklady projektu, příp. na jiné projekty apod.)

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	8 % využívá ADCH na pokrytí administrativních nákladů spojených s realizací projektu Adopce na dálku (mzdy,

	kanceláře, poštovné, propagace, práce s dárci apod.); 2 % jsou na realizaci projektu, ale nejsou administrativní, jsou to různé koncepční práce, kontrola, monitoring projektu apod.; 20 % tvoří Rozvojový fond, ze kterého jsou hrazeny konkrétní projekty v cílových oblastech, nepřímá podpora konkrétních dětí, mikrofinancování rodičů, jejich vzdělávání, osvětové akce pro komunitu, výstavba komunitních center, prevence, výstavba nemocnic a škol, v místech působení projektu Adopce na dálku; 70 % jsou pak prostředky, které odesíláme přímo partnerům na realizaci projektu, z toho jsou hrazeny dětem všechny benefity a náklady na administrativu (na místě). Toto dělení je z toho důvodu, že dárci nechtějí, abychom si nechávali příliš velká procenta na administrativu v ČR.
Petra Matulová (ADCH)	70 % jde přímo na dítě (platba školného a jiných povinných školních poplatků, obědy, sociální fond pro nejvíce potřebné a pro speciální případy, zdravotní péče dítěte, uniforma pro dítě, jeden větší dárek za rok – např. boty apod.), 20 % jde na rozvojové projekty realizované v komunitách, ze kterých podporované děti pocházejí a 10 % je rozděleno na administrativu projektu v Praze a v Ugandě.
Simona Heřtusová (HCN)	75 % obdrží přímo dané dítě v Keni (kompletní školní uniforma, učebnice, školní pomůcky, školní poplatky a v některých oblastech, kde jsou kvalitní státní – bezplatné – školy, se hradí i zdravotní péče, jídlo nebo další potřebné věci, jako jsou matrace, deky, moskytiéry atd. 25 % je určeno na zajištění organizačních nákladů v ČR i Keni a na podporu dalších projektů v rámci kampaně lidské podpory. Nechtěli jsme pomoci pouze několika vybraným dětem, ale více dětem v rámci dalších projektů, proto je toto procento vyšší. Dárce to ví, je to na našich stránkách i ve smlouvě. V rámci této částky postavíme dětem záchod, vybavíme školu apod. Podpoříme tímto i komunitu. Nechceme být charitativní organizace, která tam jen něco vykoná, ale chceme zapojit i komunitu do změny podmínek, ve kterých žijí.
Radomír Špinka (ADRA)	Prostředky, které jdou na administrativu, jsou předem dané, je to 15 %, z čehož jsou hrazeny veškeré platy lidí zapojených do projektu i v Bangladéši, propagační materiály, databáze projektu, pojištění, příspěvek na pronájem budovy, monitorovací cesty atd. Toto procento je také uvedeno ve smlouvě s dárcem.
Šárka Procházková (ADRA)	Celkové provozní náklady projektu Adry i organizace BCSS (Bangladéšské centrum sponzorování dětí), se kterou spolupracujeme na projektu, jsou maximálně 23%. Dítěti se tedy dostane minimálně 77% částky.
Olga Vilímková (NFI)	NFI Inka má stanoveno, že se 90 % financí použije na projekty v Peru a 10 % na organizaci a zajištění projektů v ČR. V r. 2008 činily náklady na organizaci 7,8 % (nájem kanceláře, poštovné - na rozesílání četných dopisů kmotrům, bankovní

	poplatky, telefon, internet, atd.).
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Z celkové částky 6000 na rok máme jen 10 % na provoz, což je hodně minimální částka, sdílíme kancelář, snažíme se snižovat náklady. Nejvíce nákladů jde na poštu, takže se snažíme dopisy vždy k něčemu připojit apod., a nájem na kanceláře. Od letošního roku máme také platy. Jinak zbytek peněz putuje dětem do Peru na vzdělání.

Z odpovědí je patrné, že náklady organizací na provoz a administrativu projektu, příp. podporu komunit a částka, která se dostane přímo dětem, jsou u jednotlivých organizací celkem různé. Žádná organizace ve svých nákladech však nepřesáhla hranici 30 % určených na jiné výdaje než přímou podporu konkrétního dítěte. Jednotlivé organizace se také liší ve využívání této zbylé částky. Procenta jsou např. u organizace ADCH dělena na administrativní částku a na pomoc komunitám, tzv. Rozvojový fond. Je zde také zajímavé dělení administrativní částky na tu určenou české organizaci a na tu využívanou spolupracující organizací v cílové zemi, která je zahrnuta v částce určené právě konkrétnímu dítěti. Organizace HCN pak ze zbylé částky hradí administrativu projektu, ale využívá z ní i finance na podporu jiných projektů, které souvisí s podporou komunit, ve kterých děti zapojené do projektu žijí, přesné rozdělení však neuvádí a lze ho dohledat pouze z účetnictví organizace. U organizace ADRA jsem pak získala dvě odlišné odpovědi na otázku po výši administrativních nákladů (15 a 23 %) od respondentů. Nejnížší administrativní náklady má pak organizace NFI, jen 10 % na organizaci a zajištění projektu.

2. Co přesně je z dané částky dítěti hrazeno?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ	
Jarmila Lomozová (ADCH)	Dětem je hrazeno školné, školní pomůcky, uniformy, zdravotní péče, dětské kluby a spoření na vyšší vzdělání.	
Petra Matulová (ADCH)	Školné a další povinné školní poplatky (školní fond, zkoušky apod.), obědy, uniforma, zdravotní péče (včetně preventivní – např. testy na HIV a jiné onemocnění), sociální fond pro nejpotřebnější děti a výjimečné případy (např. když dětem umřou rodiče, nebo vyhoří dům a nemá kde bydlet), na další vzdělávání o problémech, které jsou s rozvojovým světem spojeny (např.	

	problematika HIV/AIDS, dospívání a předčasná těhotenství), dále setkávání s rodiči (aby podporovali děti ve studiu, umožňovali jim psát domácí úkoly apod.), vánoční dárek (jednou za rok nějaký hodnotný dárek- např. moskytiéra, boty apod.).	
Simona Heřtusová (HCN)	Záleží na tom, zda dítě chodí do státní nebo soukromé školy. Na státní škole se neplatí školné, takže je z dané částky dětem nakoupeno více věcí, hlavně uniforma a školní pomůcky. Rozdíl jsou také na jednotlivých stupních ve škole. Na prvním dostávají např. méně učebnic, ale více školních pomůcek apod. Z nevyčerpané částky, která souvisí s pohybem kurzu, a na konci roku činí třeba 500 korun, se rodinám dětí nakoupí před Vánoci také jídlo.	
Radomír Špinka (ADRA)	Zbylá částka po odečtení administrativních nákladů projektu putuje přímo do Bangladéše, kde jsou sponzorovány 3 typy studentů na vesnických školách, internátních, kde jsou i sirotci, a na základních školách. Z této částky je jim zde hrazeno ubytování, strava, školní pomůcky, uniformy atd., tj. to co se slíbilo dárcům.	
Šárka Procházková (ADRA)	Máme tři kategorie dětí v projektu a podle nich se odvíjí jak částka darovaná dárce, tak to, co z ní bude hrazeno: <i>Podpora žáka na základní (vesnické) škole - 450,- Kč/měsíc.</i> Z příspěvku se hradí školné – úhrada nákladů na studium dítěte, uniforma 2x ročně, školní pomůcky a jedno jídlo denně. <i>Podpora žáka internátní školy – 550,- Kč/měsíc.</i> Z příspěvku se hradí školné, uniforma 2x ročně, školní pomůcky, ubytování a jídlo třikrát denně. <i>Podpora sirotka – 650,- Kč/měsíc.</i> Z příspěvku se hradí školné, uniforma 2x ročně, oblečení, školní pomůcky, ubytování celoročně a jídlo třikrát denně.	
Olga Vilímková (NFI)	Dětem platíme školné, uniformy, pokud mají zdravotní problémy atd.	
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Vzdělání (školné, pomůcky pro děti, uniforma, cvičební úbor), naléhavá potřeba lékaře. Nepodporujeme z té částky rodinu, ani jídlo dítěte. To je pak záležitostí kmotřů, kteří když jedou do Peru a chtějí rodinu nějak podpořit, tak osobně můžou. Když nějaké peníze z částky zbudou, nakoupí se pro všechny děti stejná věc, např. oblečení apod.	

Projekt sponzorování dětí je založen na podpoře dětí ve vzdělání. Z tohoto cíle vychází i využití dané částky pro konkrétní dítě. Organizace se tak ve svých odpovědích neliší ve využívání dané částky na zaplacení školného pro vybrané děti (neúčast dětí ve škole je totiž většinou způsobena právě tím, že si rodiče nemohou školné dovolit), zaplacení uniforem, které jsou nutnou podmínkou docházky a školních pomůcek. Dále se organizace liší v placení či neplacení jídla dětem, zdravotní péče, příp. ubytování, mimoškolních aktivit, dalšího vzdělávání, či spoření na něj atd. viz jednotlivé odpovědi respondentů v tabulce.

3. Jaké jsou kontrolní mechanismy využívání těchto finančních prostředků?

- a) Jakým způsobem jsou finance převáděny do cílové země, kdo je na místě přebírá a hlavně kontroluje jejich využívání. (Pozn. více též téma B. Komunikace s cílovou zemí.)
- b) Je dítě zapojeno do projektu společně s příspěvkem dárce, nebo již do školy chodí? Jak postupujete, když dítě předčasně ukončí docházku?
- c) Dochází ke změnám výše školného v průběhu studia? A jak je o tom případně informován dárce?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	a) Finance jsou zasílány přímo na konta partnerských organizací v Indii dle předem stanoveného rozpočtového plánu, jejich využívání je pak sledováno výkazy, které nám zasílání nazpět. b) Společně s registrací dítěte do projektu je stanoven termínů, od kterého budeme dítě podporovat, aby nedošlo zbytečně k nějakým zklamáním. Děti jsou zaregistrovány a hledá se jim dárce, pokud se do daného termínu nenajde tak ho sponzorujeme z fondu adopcí. To stejné je když dárce ukončí podporu, pracovník na místě prověří situaci dítěte, kdyby např. bylo těsně před dokončením školy tak mu jí umožníme dokončit a zároveň hledáme dalšího dárce. Když ukončí dítě z vlastních důvodů, či je vyřazeno z projektu, je dárce nabídnuto nové dítě a fin. částka zůstává ve fondu adopcí, pokud chce vrátit peníze je to také možné. c) Fond adopcí má výhodu právě ve spojení na vyšší vzdělání dětí bez toho, aby se částka zvyšovala dárce. I rodiče dětí se snažíme zapojit do hrazení někt. poplatků základních škol, které nejsou vysoké, a spíše investujeme do mimoškolních aktivit dětí apod. Částka pak narůstá na druhém stupni střední školy, drahé jsou také specializované kurzy s diplomem, vyučení, neřkuli vysoké školy, tam se částky pohybuje kolem 30 tisíc za rok a to nemůžeme chtít po dárce zaplatit. Vysoká škola je ale to co opravdu dítě posune dál. Příležitost studovat

	vysokou školu však dáváme ročně jen tak 10 nejnadanějším dětem.
Petra Matulová (ADCH)	a a)Přístup k financím má jen český zaměstnanec ADCH Praha v Ugandě, který je k tomu speciálně vyškolen. Naši místní zaměstnanci se k financím nedostanou. Pouze v urgentních případech, kdy je nutné jednat rychle, jsou finance svěřeny i místním. Na místě máme tedy českého pracovníka, který peníze přijímá a kontroluje jejich využívání. Veškeré finance procházejí 3x ročně hloubkové kontrole a jednou ročně externím auditem. b) Děti do projektu registrujeme průběžně. Zatím máme zájem ze strany dárců takový, že děti můžeme takto průběžně přibírat. Registrace probíhají tak, že se na místě se spojí naši zaměstnanci s místními komunitními představiteli (jako je starosta vesnice), kteří zjistí, které děti jsou nejpotřebnější (např. umřeli-li někomu rodiče, apod.). Výběr dětí pak zkonzultujeme také s místními učiteli. Když dítě ukončí docházku, je dárci nabídnuto nové dítě. Děti také někdy předčasně ukončí účast na projektu, protože se rodina odstěhuje mimo působnost našeho programu, či podobně. V několika málo případech dítě ukončilo účast na projektu, protože si rodina díky projektům na rozvoj komunity mohla již školné dovolit. Ukončí-li podporu předčasně dárcé, pak dítě i nadále chodí do školy a my pro něj hledáme dárcé nového. c) V některých zemích částka pro dárcé zůstává stejná. V jiných zemích (jako je Indie) dárci platí jinou částku v případě podpory dítěte a v případě studenta.
Simona Heřtusová (HCN)	a) Peníze jsou posílány na konto naší partnerské organizace v Keni, naší pobočky, 3 krát ročně na jednotlivé termíny, společně s aktuálním seznamem dětí, které nastupují. Na místě jsou pak zařizovány nákupy, placeno školné. Organizace si pak vede stejně jako my účetnictví, kde je vedeno vyúčtování každé částky. Účetnictví pak kontrolujeme i na monitorovacích cestách. b) Děti chodí do školy společně se zapojením do projektu. Právě z důvodu předčasného ukončování studia dětí platíme školné po termínu, protože kdybychom zaplatili na celý rok a dítě přestalo chodit, škola nám peníze nevrátí. Po ukončení docházky dítěte uděláme jeho vyúčtování, takže český dárcé ví, do kdy přesně dítě chodilo do školy a je mu nabídnuto dítě nové či vráceny peníze. c) Částka na studium se postupně zvyšuje, ale pro mnohé dárcé je maximum 7200 Kč ročně co si mohou dovolit, takže jsme s některými středními školami domluvili, že jim tato částka bude stačit. Jsou to třeba horší školy bez učebnic, ale je to možné. Příp. se může zapojit i rodina různými půjčkami, či škola jim umožní nějakou úlevu.

Radomír Špínka (ADRA)	a) U internátních škol jsou peníze posílány přímo na konto školy, která pak dětem potřebné věci hradí. Vesnické školy jsou pak rozděleny do oblastí (sever, jih atd.), ke kterým se věci pro děti dostávají prostřednictvím naší spolupracující organizaci, která nakoupí pomůcky pro děti hromadně pro danou oblast. Využití prostředků pak kontrolujeme na monitorovacích cestách při finanční kontrole, kdy kontrolujeme rozpočet, kolik získala od Adry, jaké byly příjmy, výdaje atd. b) Děti už často do školy chodí, aby se vyzkoušelo, že tam opravdu chtějí chodit a nepřerušit po měsíci docházku, protože to se pak těžko vysvětluje sponzorovi, proč přestalo chodit. Rodiče ani děti se v účasti na projektu nedají nutit. Pokud dítě ukončí docházku, je to do dvou měsíců oznámeno nám do kanceláře a pak písemně dárce. Důvody ukončení jsou různé: změna bydliště, manželství, nezáměr atd. Před tím se místní pracovníci snaží s rodinou také promluvit. Dárce si potom může vybrat jiné dítě. c) Ceny jsou různé u rozdílných typů škol.
Šárka Procházková (ADRA)	a) Dárce posílají svoje dary na speciální účet Adry pro tento projekt pod určitým variabilním a specifickým symbolem. Účetník zaúčtuje částky a díky našemu systému je jasné, kolik se má jakému dítěti poslat peněz. Do Bangladéše je pak posílána konkrétní celková částka peněz za příslušné období na příslušné děti s tím, že v Bangladéši ví, kolik na které dítě má jít peněz. Peníze se posílají na účet organizace BCSS, která sumu rozdělí a přepośle jednotlivým školám. Ze škol pak dostáváme účty, které kontrolujeme při monitorovací cestě v rámci kontroly účetnictví, jak byly peníze vynaloženy. b) Dítě již do školy chodí, do projektu je zapojeno až po určité době studia. Jedním z kritérií výběru je totiž i zájem o studium a tím, že dítě již nějakou dobu do školy pravidelně chodí, prokazuje svůj zájem. Jestliže dítě předčasně ukončí docházku, informujeme o tom co nejdříve dárce a nabídneme mu možnost sponzorování jiného dítěte nebo vrácení přeplatku, pokud ho má. c) Ke změnám výše školného dochází a stává se to ze dvou důvodů: I.) nejčastějším důvodem je přechod dítěte z vesnické školy do internátní, kdy dítě přechází z 3. či 4. třídy tzv. denního studia na internátní studium. Zvyšuje se tak příspěvek na jeho studium, protože dítě na internátní škole bydlí a dostává jídlo 3x denně. II.) Pokud dojde k výrazné a dlouhodobé změně kurzových rozdílů – př. – od 1. ledna 2008 jsme snížily sponzorské příspěvky, protože se za předešlé roky velmi snížil kurzový rozdíl vůči dolaru. O těchto změnách jsou dárce co nejdříve informováni poštou, e-mailem či telefonicky, může případně ukončit sponzorování, pokud mu nové podmínky nevyhovují.

Olga Vilímková (NFI)	a) Peníze jsou posílány na konto nadace v Peru, kde je přebírají naši místní koordinátoři, kteří pak za ně platí školné pro děti atd., nebo proplatí rodičům příjemku, ale rodiče sami nikdy nedostávají peníze přímo. Při výběru peněz z účtu jsou přítomni vždy dva, pro kontrolu. Peruánské pak nadace odevzdává prostřednictvím účetní všechny doklady v originálech jednou měsíčně na finanční úřad v Cuzcu. Jednou za rok je pak také napsána nadací zpráva na ministerstvo zahraničních věcí v Peru, kde je pro to vytvořen spec. úřad, a pak zprávy do Prahy, což někdy vážne, protože oni radši vypráví a ukáží nám to na místě. b) Děti jsou do projektu zapojeni po tom, co jsou vybráni místní komunitou ve spolupráci s koordinátorem a učitelem a hledá se jim dárce. Pokud by se jim dárce nenašel, nebo přestal platit, dále umožňujeme dětem dostudovat. Děti ukončují účast na projektu z důvodu odstěhování, nebo špatných výsledků ve škole, pak je kmotrovi nabídnuto nové dítě k podpoře. c) Studium na základní škole – 6.000 Kč ročně, na střední škole 8.500 Kč za rok. Kmotr může rovněž podporovat konkrétního studenta na vysoké škole v Peru částkou 8.500 Kč ročně. Náklady na rok studií na VŠ v Peru se pohybují v rozmezí 15.000 – 23.000 Kč. Částku, která převyšuje 8.500 Kč, poskytne NF Inka dle potřeby z „obecných darů“, které dostává bez určení pro konkrétní dítě.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	a) Peníze vybírají naši koordinátoři, spolupracovníci, z účtu, musí být vždy přítomni dva, aby byla vzájemná kontrola, a za to nakoupí pomůcky pro děti a zaplatí školné. Doklady o všech financích byly vždy zasílány nám, ale ne vždy chodily včas atd., takže se nově založila nadace Inka na místě v Peru, která s námi spolupracuje a je financována od nás, ale má vlastní a dokonce přísnější kontrolu financování, vlastní účetnictví a audit a zodpovídá takto svým vlastním úřadům. b) Původně jsme do projektu zapojovali děti od první třídy, ale časem jsme se rozhodli, že budeme zapojovat až děti od 4. třídy, či až na druhém stupni, aby bylo zřejmé, že má o školu zájem a jaké má pro školu vlohy. Děti často odcházejí v průběhu studia pracovat do Limy. Informace o těchto změnách dostáváme pak většinou jednou za rok, někdy i častěji a oznámíme je dárci. Také celá řada kmotrů neplatí nebo platí nepravidelně a pak ta částka musí být hrazena z fondu projektu Vesnická škola, kam dárci přispívají neadresně, aby děti mohly dostudovat. c) Původně byl projekt nastaven jako podpora dětí na základní a střední škole, ale teď máme už 20 dětí i na vysoké škole v Cuzcu. Školy jsou také různě drahé. Na univerzitu dostávají velkou část od nás z různých darů, ale také aby se snažili si také na studium přivydělat.

Odpovědi na otázku 6. jsou řazeny do podskupin a, b, c. Na otázku a) jakým způsobem jsou finance převáděny do cílové země, kdo je na místě přebírá a hlavně kontroluje jejich využívání, organizace odpověděly různě. Některé organizace spolupracují na místě s jinou organizací (HCN, ADCH - projekt v Indii, a ADRA, tedy kromě internátních škol, kde jsou finance převáděny přímo na účet školy), či mají v cílové zemi vlastní pobočku (NFI) nebo českého koordinátora (ADCH – projekt v Ugandě). Ve všech případech jsou však peníze vždy zasílány na konto v cílové zemi, ze kterého jsou koordinátoři, spolupracovníky apod. na místě vybírány. V případě NFI bylo dokonce zmíněno kritérium přítomnosti dvou koordinátorů pro vzájemnou kontrolu při výběru peněz. Kontrola využívání těchto peněz je pak většinou prováděna při monitorovacích cestách organizací na místě. U některých organizací musí být z cílové země zasíláno pravidelné vyúčtování, či mají organizace na místě v cílových zemích nastaveny vlastní kontroly v rámci účetnictví dané země.

Na otázku b) zda je dítě zapojeno do projektu společně s příspěvkem dárce, nebo již do školy chodí a jak organizace postupujete, když dítě předčasně ukončí docházku, se odpovědi respondentů také lišily. Organizace mají nastaveny různé postupy zapojení dětí do projektu. Pro některé je důležitý fakt, že děti již do školy chodí a projevují tak zájem o studium, či mají dobré výsledky. Do projektu jsou pak zapojeny takové z nich, které by školní docházku musely v budoucnu ukončit, protože si jejich rodiče dále školné nemohou dovolit. Nebo jsou do projektu zapojovány takové děti, které by do školy rády chodily, ale z finančních důvodů nemohou. Některé organizace zapojují děti do projektu a platí mu školné až s nalezením dárce, který ho bude financovat, v některých případech však již samotné přihlášení do projektu znamená, že dítě může začít chodit do školy, nebo v ní pokračovat i když se dárce pro něj ještě nenašel. Tyto děti jsou financovány z různých rezervních fondů organizace apod. Pokud děti ukončí docházku, je ve všech případech dárce nabídnuto sponzorování nového dítěte, v některých případech i vrácení zbylé částky.

Na otázku c) o změnách výše školného v průběhu studia a informování dárců byly odpovědi respondentů podobné. Většina organizací má předem pevně stanovenou výši finančních příspěvků. Některé příspěvky se pak různí dle stupně studia, kdy cena školného postupně narůstá. Většina z organizací má však stanovenou jednotnou částku a rozdíly jsou pak např. při přechodu ze základní na střední školu hrazeny z naspořených financí v rámci

základní školy, z darů apod., či jsou peníze „redistribučovány“, a hradí se pak dítěti méně učebnic atd. Některé organizace se také snaží zapojit do hrazení školního rodiny dětí a umožnit jim např. formou mikrofinancování získat potřebné finance, či získat úlevy od škol.

4. Jaké jsou kontrolní mechanismy poskytování služeb?

- Jak organizace dokumentuje, že zúčastněné děti mají z projektu „užitek“, resp. že se jim dostává slíbených služeb?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Máme osobní setkání s dětmi a komunitou dohromady, je to taková společenská příležitost. Nejdůležitější jsou pro nás ale návštěvy dětí v jejich místech bydliště, kde máme osvědčený postup vlastního výběru dětí k návštěvě, většinou to jsou nějaké problémové děti, které jsme museli v průběhu roku řešit, např. dárci chyběl dopis, nebo jsme přispívali na léčbu jeho otce apod. Jde tam s námi místní soc. pracovník, který má jejich důvěru, snažíme se, aby to nevypadalo jako kontrola, ale spíše návštěva a popovídáme si s rodinou a dítětem, zda ho baví škola a na jaké mimoškolní aktivity chodí, jaký dárek dostalo, jelikož všem dětem jednou ročně dáváme stejné dárky, aby nám ukázalo učebnice atd., rádo se pochlubí.
Petra Matulová (ADCH)	Kontrolní mechanismy vyplývají z nastavení projektu samotného. V každém centru, např. v Ugandě, existují databáze všech dětí, které jsou zapojeny do projektu, jejich místo bydliště, škola, třída. To vše je pak neustále průběžně aktualizováno. A pak existuje také databáze dětí podle toho, do jaké školy docházejí. S těmito databázemi se pak pracuje dál. Na místě je také náš český zaměstnanec, který má databáze na starosti. Tato dokumentace pak slouží ke kontrole docházky dětí do školy, jejich účasti na námi organizovaných školeních, jejich prospěchu, s kým dítě žije, kdy dítě naposled obdrželo uniformu apod. Pro kontrolu a monitoring je také nezbytná co nejlepší spolupráce s našimi místními zaměstnanci a partnery. Náš český zaměstnanec proto spolupracuje s místními pracovníky, kteří jsou zapojeni na několika na několika úrovních, jako administrativní pracovníci, koordinátoři sociálních pracovníků a pak sociální pracovníci. Všichni naši zaměstnanci procházejí

	pravidelnými školeními, prostřednictvím kterých se je snažíme dále vzdělávat, vysvětlujeme jim principy projektu, že nechceme vytvářet nějakou závislost místních na námi poskytovaného pomoci, ale naopak je chceme vést k soběstačnosti. Mluvíme o tom, jaké práce se od nich očekává a co mohou očekávat od nás, jaké zkušenosti jim můžeme nabídnout apod. Základem je, aby sociální pracovník věřil nám a my věřili jemu.
Simona Heřtusová (HCN)	Místní koordinátoři nám třikrát ročně zasílají vysvědčení dětí, dopisy pro dárce a aktuální fotografii. Na monitorovacích cestách také kontrolujeme docházku dětí. Další kontrola je také prostřednictvím návštěv adoptivních rodičů, kteří se sejdou s místním koordinátorem a dítě jdou navštívit do školy a tímto zkontrolují, zda je vše v pořádku.
Radomír Špinka (ADRA)	To jestli děti chodí do školy, mají slibované uniformy, učebnice atd. je kontrolováno námi na monitorovacích cestách každoročně fyzicky. Prohlédneme si účetnictví, ale také prostřednictvím neformálních rozhovorů s učiteli, dětmi, rodinami atd., zjišťujeme, jestli projekt funguje v pořádku. Kontrolujeme tedy formálně třídní knihu apod. a neformálně v rozhovorech získáváme dodatečné informace, což je lepší než nechat si dát písemné vyjádření, protože tam napíšou přesně to, co chceme slyšet. Takže se snažíme kontrolovat bez toho, aby se to snažil někdo ovlivňovat.
Šárka Procházková (ADRA)	Každý rok organizujeme monitorovací cestu do Bangladéše, kdy je na místě kontrolováno, zda děti dostávají vše, co mají, stav a vybavení škol, finanční stránka projektu, je pořizována fotodokumentace.
Olga Vilímková (NFI)	To kontrolují koordinátoři a pak já na monitorovací cestě. Koordinátoři navštěvují rodiny a děti dvakrát do měsíce.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Koordinátoři mají seznamy, u dětí mají zapsáno, co hromaděni dostaly, ale není to přesně rozepisováno, to je mimo možnosti.

Kontrola organizací v poskytování služeb dětem (to zda chodí do školy, dostávají uniformy, pomůcky atd.) je organizacemi prováděna různými způsoby. Ty z organizací, které mají na místě vlastního koordinátora (ADCH - Uganda) provádí kontrolu prostřednictvím tohoto člověka, který spolupracuje s místními koordinátory, jenž mají na starosti sociální pracovníky, kteří obcházejí školy a kontrolují docházku dětí aj. Dále organizace spolupracují s místními koordinátory přímo (např. NFI a HCN), a ti jim zasílají informace o dětech, jejich prospěchu, docházce, účty o nakoupených věcech apod., ve smluvených intervalech přímo. Třetí forma kontroly je pak prostřednictvím osobních návštěv v cílových zemích v rámci monitorovacích cest, kdy jsou potřebné údaje a jejich

správnost kontrolovány, jsou navštěvovány rodiny dětí, pořádána setkání, a prostřednictvím rozhovorů a kontrolou účetnictví a záznamů je správné fungování projektu kontrolováno. Jako další formu kontroly organizace zmínily i vlastní návštěvy sponzorů, kteří se mohou do dané země vydat, vyhledat si své konkrétní sponzorované dítě a setkat se s ním.

B. Další okruh otázek byl na téma **Komunikace s cílovou zemí** (místními pracovníky, spolupracujícími organizací apod.), který navazoval na předešlé téma kontrolních mechanismů toku financí a poskytování služeb. Některé organizace spolupracují v cílové s místními pracovníky, představiteli lokální organizace, jiné vysílají do cílové země své vlastní pracovníky. Mne zajímalo, jakým způsobem jsou organizace s cílovou zemí v kontaktu, zda pořádají monitorovací cesty a co je jejich hlavním předmětem zájmu, resp. kontroly, při této návštěvě. Také, jakým způsobem a jak často dochází k výměně informací mezi organizací a cílovou zemí o dětech, jejich prospěchu a využívání financí. A též, zda při této komunikaci organizace narazily na některé problémy či nedorozumění a čeho se ýkaly. (Obě země mají většinou velice odlišné socio-kulturní podmínky, a proto mne zajímalo, s jakými těžkostmi se organizace při vzájemné komunikaci musely, či musí potýkat.)

5. Jakým způsobem komunikujete s organizací v cílové zemi?

- Podniká organizace monitorovací cesty?
- Jak často a co se tam zjišťuje (návštěvy tříd, rodin apod.), je z toho výstup veřejně dostupný?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Od partnerských organizací dostáváme pravidelně, dle předem stanovených termínů, monitorovací zprávy, které většinou kopírují rozpočtovací období (pro Indii je to kupř. každé pololetí) či délku projektů, a jednou ročně také potvrzení od auditora, že předložené údaje souhlasí s účastnictvím.

	Monitorovací cesty to pak doplňují, je to pro nás možnost účetnictví zkontrolovat osobně. Snažíme se jezdit do Indie každý rok. V Ugandě máme např. vlastní pracovníky, takže tam jezdíme o něco méně.
Petra Matulová (ADCH)	Na místě máme české pracovníky, kteří nám pravidelně zasílají informace o projektech a jsou v kontaktu s místními zaměstnanci, partnery a příjemci pomoci. Jsem s nimi v denním kontaktu. Pravidelně také organizujeme monitorovací a kontrolní cesty do zemí, kde projekt realizujeme.
Simona Heřtusová (HCN)	Do Keni jezdíme několikrát ročně pořádat vzdělávací kurzy, a při tom namátkově zkontrolujeme školy, docházku dětí, fungování projektu. Koordinátoři jsou také zvaní sem, do ČR.
Radomír Špínka (ADRA)	Monitorovací cesty podnikáme osobně jednou ročně. Za 3 minulé roky jsem tak navštívil všechny školy zapojené do projektu. Z monitorovací cesty je pak výstupem zpráva, která je interní informací, dárci jsou informováni tiskovou zprávou a také je jim zasíláno DVD. Dříve bylo toto video koncipované jako dokument z cesty. Teď je však připravována kniha pro dárce, kde budou i příběhy dětí apod.
Šárka Procházková (ADRA)	ADRA podniká monitorovací cestu jednou ročně. Na stránkách pak uveřejňujeme tiskovou zprávu o monitorovací cestě a vytváříme DVD nebo knihu z monitorovací cesty.
Olga Vilímková (NFI)	Za dobu fungování projektu jsem byla třeba 40krát v Peru, ve vesnicích spím a máme možnost vše osobně probrat, zkontrolovat účetnictví, průběh projektu atd. Zpětná vazba je nejvíce osobní, oni nám vše radši ukáží, než aby psali zprávy a vyplňovali tabulky. Takže mnohé materiály, doklady, smlouvy a zprávy se musí doplňovat při mé návštěvě.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Paní Vilímková jezdila třikrát do roka, loni dvakrát a letos pojede jen jednou a to jako průvodkyně s klienty, takže nemusíme platit cestu a ona si pobyt prodlouží, aby mohla zkontrolovat projekt.

Z odpovědí respondentů vyplývá, že každá z vybraných organizací podniká monitorovací cesty do cílových zemí. Jednotlivé organizace se pak liší frekvencí návštěv od jednou až třikrát do roka. Při těchto návštěvách pracovníci kontrolují účetnictví, setkávají se s místními koordinátory, učiteli, rodinami i dětmi a zejména prostřednictvím rozhovorů zjišťují, zda projekt funguje v pořádku. V rámci osobní kontroly mají organizace možnost zkontrolovat, zda účty souhlasí se zakoupenými věcmi, zda děti chodí do školy, resp. jejich docházku a studijní výsledky, mohou se věnovat problematickým případům a neformálními rozhovory získat informace, které v cílových zemích nejsou

formální cestou většinou sdělovány (viz také odpovědi na otázku 4. kontrola poskytování služeb). Případné nedostatky organizace na místě řeší, či doplňují.

Většina organizací pak informace z monitorovacích cest využívá pro své interní potřeby. Na internetových stránkách organizací lze dohledat fotografie z návštěv, či některé komentáře z míst, žádná z organizací však přímo nesděluje, na jaké problémy na místech narazily, či jak přesně návštěva proběhla a co se zjišťovalo. NFI pořádá také setkání s rodiči, kde je možné průběh návštěv diskutovat (viz odpovědi na otázku 20. a 21. komunikace s dárci). V případě organizace ADRA je dárcům každoročně zasíláno DVD z monitorovací cesty a je připravována i publikace.

6. Jakým způsobem jsou sbírána a analyzována data, informace v cílové zemi (plus jejich komunikace s organizací)?

- O dětech (jejich prospěchu atd.).
- O využívání finančních prostředků.

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Jsou vytvořeny celkem 4 prioritní oblasti organizace: všeobecné a odborné vzdělávání, komunitní programy, zdravotní péče a boj proti dětské práci. A v rámci těchto oblastí nám partnerské organizace, kterých je zhruba padesát, předkládají v pravidelných termínech rozpracované projekty, ze kterých vybíráme, dle předem stanovených kritérií, a přidělíme finance. O projektech jsme pak pravidelně informováni finančními zprávami, obdržíme auditované rozpočty, závěrky atd. Na každé období tedy od organizace obdržíme rozpočty, a pokud by došlo k nějakému náhlému navýšení nájmu, či mzdy připomínkujeme to. Sociální pracovníci na místě, kteří mají konkrétní oblasti na starost, dochází na vesnici, mají na starosti školení, formování svépomocných skupin, vyhledávají případy sociální patologie na místech a nabízí lidem účast v pomocných projektech, také motivují děti v psaní dopisů, sbírají informace o nich, jejich vysvědčení, docházku a zasílají nám je.
Petra Matulová (ADCH)	Český pracovník na místě přebírá finance, zkontroluje

	seznamy dětí a jejich prezenci ve škole, dle toho zaplatí školné, hromadně se nakoupí sešity. Informace o dětech získává od koordinátorů a sociálních pracovníků každý týden a předává je dále nám. Koordinátoři mají informace od sociálních pracovníků na místě, kteří pravidelně navštěvují školy, kam, děti docházejí a podle seznamu kontrolují docházku dětí a jejich výsledky. Když dítě ve škole chybí, zjišťují proč, tzn. jdou za dítětem domů, pokud je nemocné vezmou ho k lékaři (což je hrazeno z projektu), nebo promluví s rodiči, pokud se stane, že rodiče dítě nechtějí pouštět do školy. Pokud zjistíme, že dítě má špatné školní výsledky, zajistíme pro něj doučování. Využívání finančních prostředků je tedy kontrolováno především kontrolou školní docházky, kontrolou práce školy (se školami máme uzavřeny dohody o tom, jak by měla výuka probíhat), řádným účetnictvím apod.
Simona Heřtusová (HCN)	Na místě v Africe jsou zaměstnání 4 afričtí koordinátoři a pak pomáhá v Africe spousta dobrovolníků, kteří pracují v jednotlivých čtvrtích. Třikrát ročně nám posílají dopis od dítěte, aktuální fotografii dítěte a jeho vysvědčení. Účetnictví kontrolujeme na monitorovacích cestách.
Radomír Špínka (ADRA)	Organizace v Bangladéši nám měsíčně zasílá aktuální informace o dětech. Zbytek informací získáme na monitorovacích cestách nebo v telefonické či e-mailové komunikaci.
Šárka Procházková (ADRA)	Organizace BCSS sbírá ze všech škol data o dětech a dodává nám jednou ročně osobní karty se základními údaji dětí, aktuální fotografii a vysvědčení, během roku nás informuje o přechodu dětí na jiné školy, o předčasném ukončení studia a jejich důvodech, komunikuje s námi o nových dětech, které by bylo možné zapojovat do projektu. Všechna data pak u nás zpracováváme – ukládáme do naší databáze, překládáme a posíláme dárcům. Pokud si dárci přeje zjistit nějaké další konkrétní informace o dětech či školách, zjišťujeme je také přes BCSS.
Olga Vilímková (NFI)	Finanční stránku má nestarost místní účetní. Zprávy nám dělá místní právník, některá hlášení musí být s notářským zápisem, tyto dva státní úředníci jsou mimo nadaci. Pak mám na místě koordinátory, kteří vybírají peníze z bankovního účtu a tuto částku za tento měsíc doklady vyúčtují účetní. Komunikace s ČR je pak trochu problém. Telefonem to funguje, mailem už je to horší. Koordinátoři také navštěvují děti ve vesnicích a sbírají informace o nich, dopisy a zasílají nám je také s vysvědčením dětí.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Máme na místě spolupracující koordinátory, kteří nám informace o dětech, dopisy atd. přeposílají. V minulosti jsme také umožňovali dárcům zasílat extra peníze rodině, ale to se neosvědčilo, protože tam mnohdy chyběla zpětná vazba, rodina nepoděkovala apod., a nás to mrzelo, jelikož jsme vlastně neměli kontrolu nad touto částkou, která do Peru šla.

	Rodina si také neumí peníze rozplánovat.

Všechny organizace mají na místě spolupracující koordinátory projektu, kteří jsou stejné národnosti jako sponzorované děti a mluví tedy společným jazykem (v případě ADCH - Uganda je s místními koordinátory v kontaktu také český pracovník na místě). Tito koordinátoři sbírají informace o dětech, jejich prospěchu, docházce, pořizují aktuální fotografie dětí a vybírají od nich dopisy. Tyto informace a materiály jsou pak zasílány do ČR v různých intervalech. Aktuality jsou organizacím z místa zasílány jednou týdně až jednou ročně. Materiály o dětech a dopisy jednou až třikrát do roka.

Využívání finančních prostředků je komunikováno s organizací také prostřednictvím místních koordinátorů (či spolupracující organizace), kteří zasílají v případě ADCH – Indie pravidelné finanční zprávy, závěrky a auditované rozpočty. V případě ADCH – Uganda jsou finance kontrolovány místním koordinátorem z ČR. V případě organizace ADRA se účetnictví kontroluje zaměstnanci organizace při monitorovacích cestách. U NFI místní organizace podléhá vlastní finanční kontrole v rámci legislativy dané země.

7. Narazili jste při tom někdy na problémy? Čeho se týkaly?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Problémy jsou klasicky se splácením u mikrofinančních projektů např. v Africe. Běžným problémem jsou pak i zpoždění realizace, ale z toho neděláme tak velkou „vědu“.
Petra Matulová (ADCH)	V Ugandě jsou lidé s jinou mentalitou než u nás, proběhl zde jiný historický vývoj. Africe se říká, že neexistuje čas. Na schůzky dohodnuté na desátou hodinu přijdou lidé ve dvě hodiny. Komunikace a vystupování místních je také mnohdy překvapující. Ačkoli zde lidé bydlí v hliněných chýších, potrpí si na diplomacii, velmi zdvořilé vystupování a velmi oficiální oblékání. Také jazyk a vyjadřování je občas problém, jelikož v angličtině mají zvláštní přízvuk. A samozřejmě jsou zde stejně jako v každé jiné zemi, lidé, kteří si chtějí spíše uzmout jen něco pro sebe. Proto je důležité vytvářet mezi pracovníky důvěru, aby nás na takové chování upozornili.
Simona Heřtusová (HCN)	Někdy dochází k nedorozuměním, protože mentalita v Keni je jiná a máme jiné představy. Velkým problémem, na který jsme narazili, bylo, že jsme chtěli, aby peníze byly použity na

	konkrétní dítě. A to např. školy ani koordinátoři nebyly schopni pochopit, proč pomoci jen jednomu dítěti. Tak se snažili něco z té částky ušetřit a ještě za ni něco postavit, takže ne zneužít pro vlastní potřebu, i když i to se nám stalo. Dárci také často chtějí vědět odpovědi na otázky, na které rodiny odpověď neznají, např. datum narození, či je pro dárce matoucí, že používají několik různých jmen.
Radomír Špinka (ADRA)	Problém je časový, resp. v jejich chápání času, je trochu „rozvláčnější“, např. se dohodnete na termínu, ale trvá to déle a musí se na ně tlačit. Problém určitě není ve zneužití fin. prostředků, ale spíše v takovém laxnějším přístupu, že nejsou časově schopni dostát toho, na čem jste se domluvili. Mají to také náročnější sesbírat všechny potřebné informace, ukládat je do databáze atd., takže to možná i nestíhají kapacitně.
Šárka Procházková (ADRA)	Problémy občas jsou s komunikací dárců s dětmi a někdy s delším doručováním všech informací – než školy dodají všechny materiály a než nám je přepošle BCSS.
Olga Vilímková (NFI)	Hlavně komunikace do ČR, chápání času apod. V Peru je také problém s úřady, které vyžadují obrovskou administrativu a také očekávají úplatky. Např. v účetnictví musí mít doklady mnoho náležitostí, a jelikož mnozí v Peru nemají potřebné licence apod. prodražují se tím služby, protože ty doklady nejsou platné a musí se doplňovat různými prohlášeními apod.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Jsou zde obrovské kulturní rozdíly, např. v časovém odhadu atd. Dohodnutý čas nic neznamená, každý dorazí, jak mu to vyjde. Také komunikace přes internet vážne. Jediná možnost komunikace je telefonem, tam musí odpovídat. Problém je tedy komunikační.

Celkově se organizace potýkají s komunikačním problémem, resp. dodržování stanovených časových termínů a předávání úplných materiálů a informací. V jednom případě bylo zmíněno také odlišné chápání, resp. problém s pochopením nastavení projektu jako pomoci konkrétnímu dítěti v rámci celku. Problémem bylo i nutnost kontroly využití prostředků, či komunikace s místními úřady, kde panuje přebujelá administrativa a korupce.

C. Třetím tématem otázek se stala **Komunita a dialog s příjemci pomoci**. Mnohé z organizací mají určité procento z darované částky vyhrazené na projekty podpory

komunit, ve kterých sponzorované děti žijí. To souvisí také s trendem mnoha zahraničních organizací SD (viz kapitola 1.1.3). Proto mne zajímalo, zda jednotlivé organizace rozvoj komunit podporují a jakým způsobem, také jak se samotnými dětmi, jejich rodinami či komunitami komunikují, zda mají tyto vliv na formování a implementaci projektu, jak a zda organizace příp. měří vliv projektu na danou komunitu a v neposlední řadě, zda organizace kupř. spolupracují na místní úrovni s vládou a jejich zástupci na projektu SD.

Výběr tohoto tématu a těchto otázek jsem zvolila proto, že souvisí s využíváním finanční částky organizací a také mne zajímalo, zda organizace získávají zpětnou vazbu od příjemců pomoci a jejich názory a připomínky příp. integrují do nastavení projektu, či jej dle toho upravují. Také mne zajímalo, jak tyto lidé samotní vnímají tento projekt, jak mu rozumí a co je motivuje k účasti na něm, a také zda organizace nějakým způsobem zjišťují vliv projektu na danou komunitu v místních podmínkách (více viz také téma E. Udržitelnost a evaluace projektu). K otázce na spolupráci s místní vládou mne vedl zejména způsob řešení problematiky vzdělávání v rozvojových zemích organizací UNICEF (viz kapitola 1.1.4, tedy spolupráci s místní vládou) a také předpoklady rozvojové pomoci jako takové, která by měla vytvořit podmínky pro ukončení projektů v budoucnosti (více též téma E. Udržitelnost a evaluace projektu).

8. Je součástí Vašeho projektu podpora rodin, rozvoje komunit, ve které dítě vyrůstá (trend mnoha zahraničních NNO od 90. let)?

- Spolupracujete jako organizace v rámci projektu s rodinou, či komunitou na změně podmínek, ve kterých dítě žije?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Na podporu komunit máme vyhrazená procenta z darované částky, které jdou do Rozvojového fondu. Odtud jsou pak čerpány finance na podporu projektů rozvoje komunit (mikrofinancování, stavba škol atd.).
Petra Matulová (ADCH)	Projekt Adopce na dálku neznamená jen zaslání peněz pro

	jedno dítě, ale v rámci projektu se staráme i o komunitu, ze které dítě pochází. Podporujeme vzdělání dětí a zároveň realizujeme projekty v rámci jejich komunity, které nabídnou zaměstnání i ostatním. Je to efektivnější, než jen podpořit jedno dítě, dát mu vzdělání a vrátit ho do stejných podmínek, v jakých jsme ho podporovat začali. V Ugandě působí mnoho organizací, které po lidech nic nechtějí a jen jim dávají peníze proto, že jsou chudí. Ale chudoba není „nemoc“, je to jen nedostatek možnosti se rozvíjet, nebo žít, a existují způsoby, jak se z takové situace vymanit. Naše organizace místním lidem nedává pomoc bez toho, aby o ni měli skutečný zájem a nějak se aktivně účastnili. Nabízíme lidem příležitost se osamostatnit, příležitost pracovní a to např. formou mikrofinancování apod., aby si mohli finanční situaci zlepšit. Snažíme se tedy do projektu zapojit i rodiče dětí, jejich sousedy a přátele. Motivujeme děti k tomu, aby se už na střední škole zapojovali do zemědělských projektů, kde si mohou něco vydělat apod.
Simona Heřtusová (HCN)	Rozvoj komunit je různý v jednotlivých částech. Někde je to výstavba sirotčince, školy, jinde školu jen vybavíme, pořádáme semináře pro dobrovolníky. Rodiče se zapojují do výroby produktů, které se pak tady prodávají apod.
Radomír Špinka (ADRA)	Právě vzdělání podporuje komunitu. Např. konkrétní příběh dítěte, chlapce, který pracuje pro BCSS, naší spolupracující organizaci ... byl zapojen do projektu sponzorování dětí, jeho rodiče oba pracují na poli a on také do deseti let ... ale získal příležitost chodit do školy a nyní je dobrým příkladem dětem a místní komunitě a podporuje svou rodinu. Také když se bavíme s dětmi, jak si představují svou budoucnost, tak se chtějí vrátit zpět do své vesnice a starat se o svoje rodiče, což je např. velice odlišné od ČR. Takže děti třeba odcházejí pracovat do měst, ale starost o rodiče je pro ně velice důležitá.
Šárka Procházková (ADRA)	Není, ovšem tím, že je prostřednictvím projektu umožněno dětem vzdělání, mohou v budoucnu pomáhat v rozvoji komunit, pokud se jim podaří dosáhnout dobrých výsledků.
Olga Vilímková (NFI)	Přímo komunitu podporujeme v jiných projektech. Ale jinak ji podporujeme prostřednictvím vzdělávání dětí. Největší radost máme ze studentů na vysokých školách, kteří říkají, že se chtějí vzdělávat právě aby mohli měnit život ve své komunitě a pomáhat jí.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Komunitu podporujeme prostřednictvím podpory studia dítěte. Děti, kterým umožníme studium na universitě, musí skládat přísahu před svou vesnicí, že se vrátí a nejméně 5 let budou pracovat ve prospěch své vesnice, či ji finančně podporovat. A pokud to nesplní, měly by peníze za studium vrátit.

Polovina z vybraných organizací (ADCH a HCN) podporují komunitu v rámci příspěvku dárců na projekt. ADCH podporuje komunitu z tzv. Rozvojového fondu, který tvoří 20 % z vybrané částky. V rámci fondu jsou podporovány projekty výstavby škol, mikrofinancování atd., aby komunity, ve kterých sponzorované děti žijí, měly, dle vlastních slov respondentů, možnost vymanit se z podmínek chudoby, které jim neumožňují zaplatit dětem vzdělání. HCN podporuje komunitu z částky 25 %, která je určena také na podporu dalších projektů v rámci Kampaně lidské podpory.

Dle názoru organizací ADRA a NFI je komunita podporována právě prostřednictvím podpory konkrétního dítěte. Z darované částky tedy nemají vyhrazená procenta určená na projekty podpory komunit. NFI podporuje komunitu v rámci jiných projektů organizace, ale stejně jako respondenti ADRY jsou toho názoru, že právě prostřednictvím vzdělání konkrétního dítěte dohází k podpoře komunity. Vzdělané dítě může prý v budoucnu svou rodinu finančně podporovat, umožnit vzdělání svým sourozencům, či svým vzděláním rodině pomáhat v komunikaci s úřady atd. Je zde pak také velká pravděpodobnost, že vzdělané děti budou do školy posílat i své děti (viz také odpovědi na otázku 15. důležitost vzdělání).

9. Spolupracujete jako organizace s místní vládou na podpoře projektu, vzdělávání, či změně vzdělávacího systému (výstavbě škol, platbě školného, uniforem atd.)?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	My v předem definovaných principech máme nenahrazovat selhání role vlády v zajišťování servisu v dané zemi. Děti, které jsou teď ve školním věku, by to vzdělání nikdy nedostaly pokud bychom šli jen cestou lobování apod. Např. v Ugandě vláda odsouhlasila všeobecné vzdělávání, ale neměla na to kapacity ani učitele, takže kvalita obrovsky klesla.
Petra Matulová (ADCH)	Tato vize existuje, ale je velice dlouhodobá.
Simona Heřtusová (HCN)	Snažíme se apelovat na stát, aby bylo vzdělání zdarma, protože projekt adopce na dálku to nevyřeší. Nikdy nebudeme schopni

	pokrýt celou Afriku.
Radomír Špinka (ADRA)	Ano, jsou i státní školy, ale učitel zde má tak nízký plat, že neuživí rodinu, takže do školy chodí třeba jen na hodinu či dvě, protože má více zaměstnání.
Šárka Procházková (ADRA)	Ne. Žádnou podobnou formu spolupráce nastavenou nemáme.
Olga Vilímková (NFI)	V minulosti byla určitá spolupráce na některých částech projektů s jinými organizacemi. Co se týče státní podpory záleží hodně také na povaze koordinátora, někteří rádi jednají s úřady, jeden z nich domluvil např. poskytování zabaveného dřeva celními úřady, ne ale finanční částky apod.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Úřady v Peru zatím nebyly otevřené nějaké státní podpoře. Zatím všechny registrace a úřední záležitosti byly spojeny s velkými problémy, náročnou administrativou a neúplností informací, i samotná registrace nadace v Peru trvala přes půl roku a ještě každý čekal na úplatky.

Snaha o změnu systému vzdělávání, resp. státní podpory vzdělávání a zrušení školného byla zmíněna jen u organizace HCN. Děti zapojené do projektu sponzorování dětí často navštěvují i státní školy, kde je školné zadarmo. Organizace ADRA, ale například podporuje děti v tom, aby chodily do církevních škol, kde je učitel lépe placen a více se věnuje výuce. Organizace ADCH s místní vládou nespolupracuje, protože je to dle vlastních slov respondentky velice zdlouhavé a děti je potřeba podporovat již nyní. Organizaci NFI se podařilo získat snahou místního koordinátora určité úlevy, nikoliv však přímou finanční podporu státu na vzdělávání dětí.

10. Jakým způsobem spolupracujete a komunikujete s rodinou dítěte, s místní komunitou?

- Zda a jakým způsobem organizace získává zpětnou vazbu od rodin, komunity?
- Zapojuje organizace místní komunitu, rodinu do rozhodování o projektu, jeho formě, či úpravách?
- Zda a jak dochází k případné implementaci změn (návrhy na zlepšení, úprava formy, využívání finančních prostředků apod.)?

- Jaké jsou motivace rodin k účasti na projektu?
- Jak je jim projekt představován, vědí co to je?
- Jak chápou pomoc lidí ze „západu“?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Bylo by ideální zapojit komunitu do formování projektu. Při setkávání s organizacemi je vidět, že jsou v úzkém kontaktu s komunitami a sociální pracovníci jsou jim blízko. Nakolik od nich přijímají náměty, to nedokážu říct, organizace to ale asi realizují různě. Projekty si jinak partneři de facto navrhnou sami a my do nich nezasahujeme, neměníme základní ideu, či logický rámec jejich návrhu, jen pokud je návrh finančně přemrštěný, či lze najít levnější alternativy projektu.
Petra Matulová (ADCH)	V Ugandě mají ve vzdělání velkou důvěru, je pro ně důležité naučit se anglicky jako oficiální řeč a její znalost také zvyšuje pravděpodobnost získat zaměstnání, takže o projekt mají zájem. Pro spolupráci s komunitou je obrovsky důležitá důvěra a komunita má určitě vliv na formování projektu tak, aby jim také vyhovoval a oni se do projektu mohli zapojit. Takže my přicházíme s ideou a společně s nimi ji formujeme. Projekt chápou tak, že existují hodní lidé, kteří jim chtějí pomoci.
Simona Heřtusová (HCN)	Pro rodiče dětí v Keni děláme pravidelná setkání na začátku každého termu při příležitosti předání uniforem a školních pomůcek pro děti. Rodiče dostanou aktuální seznam věcí, které byly dětem na tento rok z dané částky zaplacený. Při zapojování dětí do projektu musí rodiče také souhlasit s tím, že vzdělání je pro ně důležité a budou děti do školy posílat. Projekty jsou jinak vymyšleny na místě, centra pro sirotky, kliniky atd., to vycházelo z jejich impulsů v rámci spolupráce s místními „self-help groups“ apod. S komunitou takto komunikují místní koordinátoři.
Radomír Špinka (ADRA)	Lidé v těchto chudých oblastech neuvažují v intencích rozvojového projektu. Mají momentální potřeby obživy, které chtějí uspokojit. Kdybychom se jich zeptali, co potřebují, řeknou více peněz, nebo novou cestu atd. Pro to, aby posílaly děti do školy, je mnohdy musíme motivovat, protože chtějí, aby děti zůstaly doma a pomáhaly. Často se setkávám i s názorem, že lidi, kteří se narodili na místě, které má dostatek, by měli chudším pomáhat, ale mnozí jsou vděční. Lidé jsou zde různí.
Šárka Procházková (ADRA)	Rodiny dětí, které jsou zapojeny do projektu, vědí, co projekt zajišťuje, jak dětem a také jim pomáhá – např. tím, že děti mají na vesnických školách jedno hlavní jídlo denně, rodiče méně

	řeší, jak nakrmit svoje děti. Pomoc ze západu vnímají Bangladéšané spíše pozitivně, někteří ji do jisté míry očekávají.
Olga Vilímková (NFI)	Nadace funguje už 8 let a je to tam už tak zavedené, že Češi jsou hodní. Pak na místech kde nadace tolik nepůsobí, v odlehlých vesnicích se může stát, že budou více nedůvěřiví, že vidí cizince, který se na nich určitě bude chtít zas nějak obohatit. Oni vidí jiné organizace, jak tam jezdí džípem a bydlí v drahých vilách, různé církevní misie apod., že si platí drahé letenky a potažmo tím utrácení peníze pro ně. Takže když my přijedeme autobusem a dojdeme tam pěšky, také to vytváří určitou důvěru. Rodiny, které vidí u jiných ve vesnici, že vystudovali a je to pro rodinu dobré, chtějí se také zapojit do projektu. Rodiny si vyměňují zkušenosti mezi sebou. Nápady na projekty vznikají jak od komunity tak od nás.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Rodina většinou chce, aby alespoň jeden člověk z té, většinou rozvětvené rodiny, měl alespoň středoškolské vzdělání, aby pomohl i ostatním. Všichni jsou zde většinou zemědělci, ale naučit se španělsky, číst a psát znamená, že je schopen mít větší přehled a širší obzor a rodině poradit, nebo ji zastoupit. Komunita má vliv na projekt takový, že se podílí na výběru dítěte. Také v minulosti rodiny nesouhlasily s tím, že kmotři posílají dětem hodnotné dárky, to si nepřejí, protože děti si záviděli, takže se s tím přestalo.

Na dotaz po zapojení komunity do formování projektu organizace odpověděly různě. V případě ADCH – Indie není komunita do formování projektu zapojena přímo, ale projekty navrhnou místní partneři, kteří jsou s komunitou v kontaktu. V případě ADCH – Uganda má komunita vliv na formování projektu takový, že má možnost projekt upravovat tak, aby jim vyhovoval, s vlastní ideou však přichází český koordinátor projektu a společně s nimi ho formuje do konečné podoby. HCN projekty vymýšlí také na místě, nápady na ně však vycházejí z impulsů v rámci spolupráce koordinátorů s místními tzv. „self-help groups“. ADRA komunitu do formování projektu, či návrhů na jeho změny nezapojuje. U organizace NFI nápady na projekty vznikají jak od komunity, tak od pracovníků organizace. Komunita má také, dle jejich názoru, vliv na projekt takový, že se podílí na výběru dítěte, které bude do projektu zapojeno.

11. Zda a jakým způsobem organizace měří obecný vliv projektu na danou komunitu, ve které dítě žije? (Měření dlouhodobého dopadu projektu na danou oblast, komunitu, rodinu, její rozvoj?)

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Chystáme se, máme to již zformulované a schválené v podmínkách projektu. Chceme, aby partneři zúčastněné děti po půl roce až roce znovu kontaktovali a vyplnili s nimi dotazníček o tom, co dělá dál v životě, kde bydlí, jakou má práci atd. Takže s tím začínáme teď s dětmi, které dokončí školu, ne zpětně, to už by třeba nebylo dohledatelné, ale do toho roku po ukončení snad bude možné doptat se na něj v místě, kde bydlí, rodičů apod.
Petra Matulová (ADCH)	Projekt běží v Ugandě od roku 2000, takže máme teprve první děti, které dokončují školu. Mnohé co ale byly zapojeny již na střední škole mají už práci a pomáhají zase svým dětem, nebo jiným členům rodiny aby také vystudovali.
Simona Heřtusová (HCN)	Tím, že do oblasti již dlouho jezdíme, vidíme změny, ke kterým došlo. Také se setkáváme s některými dětmi, které díky projektu vystudovali a mohli si najít práci. Protože v Keni je 70 % nezaměstnanosti je to velký úspěch.
Radomír Špinka (ADRA)	Přínos pro komunitu je naší organizací chápán skrze vzdělávání dětí. Podporujeme ale i celé školy, výstavbu studní a hygienické podmínky pro děti.
Šárka Procházková (ADRA)	Neměříme ji.
Olga Vilímková (NFI)	Za 8 let existence jsme poslali do Peru 13 milionů. V současnosti máme 800 zapojených dětí z toho 40 vysokoškoláků. Nejmarkantnější výsledky tedy vidíme na těch vysokoškolácích. Pronajali jsme jim dům v Cuzcu, aby mohli chodit do školy a mají dobré výsledky i přesto, že zde je velká konkurence ostatních studentů, kteří měli španělštinu od mala.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Nevím.

Projekt sponzorování dětí většina vybraných organizací zahájila až po roce 2000. Za tuto dobu mělo zatím jen malé množství dětí možnost studium dokončit, tudíž dle vlastních slov některých respondentů, neměly organizace možnost provést měření dopadu, či vlivu projektu na danou komunitu. Organizace ADCH, která projekt sponzorování dětí realizuje nejdéle se, dle respondentky Lomozové, chystá v rámci projektu realizovaného v Indii kontaktovat děti, které studium ukončily, v půlročním intervalu a zjišťovat, jakým

způsobem projekt přispěl ke zlepšení života sponzorovaných dětí, resp. zda si děti byly schopny najít práci apod. Pro respondentky ADCH – projekt v Ugandě a také HCN, je také důležitým kritériem přínosu projektu pro život dětí fakt, že si mnohé z nich byly schopny najít práci a pomáhají své rodině finančně, či v podpoře vzdělávání. Přínos pro komunitu prostřednictvím možnosti se vzdělávat, či úrovně dosaženého vzdělání (zejména vysokoškolského) chápou i respondenti ADRY a NFI.

D. Dalším zvoleným tématem byla **Problematizace názvu projektu – výskyt slova adopce, percepce ze strany dítěte a zapojení do projektu**. Toto téma vzniklo zejména v souvislosti s českým, téměř specifickým, používáním slova adopce v názvech projektů sponzorování dětí organizacemi. Zajímalo mne proto, z jakého důvodu si organizace používání tohoto slova vybraly (zejména u organizace ADCH mne zajímal též důvod registrace tohoto názvu pod ochrannou známku), či nikoliv (např. NFI a projekt Sonkoča). Také mne v této souvislosti zajímalo, zda organizace ví, jakým způsobem děti samotné vnímají zapojení do projektu SD a jejich vztah s dárce (tato otázka souvisí s hypotézou očekávání navázání osobní vazby ze strany dárce, proto mne zajímalo jak je tato vazba naopak vnímána samotnými dětmi). K dispozici mi však v tomto výzkumu byl pouze názor, či osobní zkušenost představitelů organizací.

Dále mne zajímalo, jaká jsou kritéria organizací pro výběr dětí. Projekt SD je založen na podpoře vzdělávání nejchudších dětí, proto mne zajímalo, jakou roli při výběru dětí hraje chudoba, ale i náboženství, vzhledem k tomu, že některé z organizací jsou založené církvemi, a také, kdo děti vybírá. Jako poslední mne zajímal názor respondentů na důležitost vzdělání, resp. proč si myslí, že je vzdělávání dětí důležité. K této otázce mne inspirovala kritika projektu SD (viz kapitola 1.2.1) v souvislosti se socio-kulturními implementacemi ze strany „západních“ zemí, které vzdělání považují za důležité a stanovily si ho jako jeden z cílů k dosažení a jako nástroj odstraňování chudoby v rozvojových zemích (viz kapitola 1.1.4 např. Miléniová deklarace).

12. Proč jste se ne/rozhodli používat v názvu projektu slovo ADOPCE (a ne např. v zahraničí používané „sponzorování dětí“)?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Proč přesně byl název v 90. letech pro projekt zvolen přesně nevím, nebyla jsem u toho, ale při rozhovorech s jinými lidmi mi bylo řečeno, že na počátku projekt nebyl koncipován jako promyšlená rozvojová pomoc, byl v malém rozsahu, vznikl společně s návštěvou kněze z Indie, který realizoval projekt již s jinou evropskou organizací a nabídl Charitě rozšíření projektu, protože mnoho dětí pomoc potřebovalo a oni hledali finance. Informace o projektu se pak šířila po farnostech, byla k tomu malá brožurka, ale nikdo z pracovníků před tím v Indii nebyl, takže to bylo velice odlišné od dnešní formy, kdy můžeme projekt kontrolovat a ovlivňovat. Takže název projektu nebyl problematizován. Ochranná známka byla pak registrována proto, že jsme z příkladů ze zahraničí viděli, že tento projekt může být organizacemi zneužit. I v ČR se tohoto projektu chopily mnohé organizace a my jsme se chtěli od nich odlišit a nenést zodpovědnost za všechny, kteří se mu věnují, a také, že náš projekt je trochu jiný, ostatní organizace to dělaly tak trochu na koleni, bez nějakého hlubšího pochopení a souvislostí problémů komunity a členů příp. rizikům. Máme také církevní zázemí apod.
Petra Matulová (ADCH)	Věřím, že český dárců je rozumný, a ví, že i když máme v názvu projektu slovo „adopce“, tak že to neznamená, že si to dané dítě skutečně přivlastní, jak tomu u normální adopce bývá. Dárci, které jsem mohla osobně poznat, s tímto problémem nemají a pod projektem si opravdu představují právě dárcovství a pomoc od jednoho konkrétního člověka k jinému konkrétnímu člověku.
Simona Heřtusová (HCN)	My jsme si mysleli, že název adopce na dálku nemůže být registrovaný, protože to popisuje určitý stav. Takže jsme název původně používali, ale museli ho upravit na Adopce dětí v Africe, projekt pomoci na dálku. K adopci jako takové nedochází, je to proto adopce na dálku. Nechtěli jsme, aby lidé jen posílali peníze, ale aby zde vzniklo nějaké přátelství a určitý vztah.
Radomír Špinka (ADRA)	Sponzorování dětí pro organizaci ADRA je v Čechách výjimkou. Jiné světové pobočky ho nedělají. Vznikla z popudu Mudr. Moskaly, který navázal spolupráci s BCSS v Bangladéši, která se osvědčila. Slovo adopce já osobně nepoužívám, tento projekt je podporou dětí ve studiu, jejich vzdělávání. Pokud slovo adopce použijeme, je to spíše pro vysvětlení dárcům o co jde.
Šárka Procházková (ADRA)	Projekt BangBaby se snažíme prezentovat jako sponzorování nebo podporu dětí, jejich vzdělávání apod. Na našich stránkách se spojení adopce na dálku objevuje pouze velmi málo a to spíše z důvodu, že při zájmu o podobné projekty dárci vyhledávají takové projekty právě pod tímto spojením.
Olga Vilímková (NFI)	Projekt je nazván Sonkoča, jako srdíčko. Je to projekt

	prospěchových stipendií nadaným dětem z rodin, které si studium dítěte nemohou dovolit. Není to žádná adopce, neplatíme dětem jídlo atd., žijí ve vlastní rodině.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Úplně na začátku projektu v roce 2002 při založení jsme používali název Adopce na dálku, ale ozvala se nám nějaká Charita, že název je její. Takže jsme to museli změnit.

Z odpovědí dárců je patrné jak se název projektu u jednotlivých organizací vyvíjel. Charita jako první začala používat název adopce na dálku a společně s registrací ochranné známky jména projektu ostatním organizacím, které začaly pro tento typ projektu používat stejný název, oznamovala nutnost ho nepoužívat. Jak název projektu původně vznikl, jsem se v rozhovorech však nedozvěděla. Každopádně však téměř každá z oslovených organizací projekt chtěla jako adopce na dálku pojmenovat. Organizace NFI i HCN musely název projektu změnit na Adopce afrických dětí, projekt pomoci na dálku a projekt Sonkoča, organizace ADRA pak spojení používá pro identifikaci projektu při vyhledávání dárci, dle jejich vlastních slov však o projektu hovoří jako o sponzorování dětí, nebo podpoře dětí ve vzdělání. Stejně chápe projekt i NFI, jako prospěchová stipendia, kdy prostřednictvím dárců podporují talentované děti z chudých rodin. Slovo adopce se organizaci Charita nejeví jako zavádějící, protože dle respondentky Matulové spoléhají na to, že dárci je rozumný a vztah v projektu chápe správně, tedy, že k adopci jako takové nedochází, jeho definice je také uvedena ve smlouvě s dárcem. HCN např. právě používáním slova adopce pro tento typ projektu chce navodit, resp. umožnit dárci navázat určitý vztah, tedy tímto slovem i definovat osobní rozměr projektu a tohoto typu dárcovství.

13. Jaká jsou kritéria pro výběr dětí a jejich zapojení do projektu a kdo děti vybírá? (Jakou roli hraje např. chudoba, náboženství apod.)

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Partnerská organizace si vybere oblast, kde již mají zkušenosti s jinými projekty a projekt adopce k němu přidruží. Do dané vesnice pak přijde sociální pracovník a projekt představí, to máme předem domluvené, aby nedošlo k nějakým přehnaným očekáváním. Ideální je když v dané oblasti již působí

	svépomocné skupiny, které vyberou děti z nechudších rodin, kterým hrozí, že by školní docházku nemohli dokončit. Takto navržený seznam dětí je pak sociálním pracovníkem zkontrolován, děti navštíví, sepiší jeho profil a odešle nám. Tam kde tyto skupinky nepůsobí, necháváme vytvořit komise, které ze zájemců vybírají, protože chuť zapojit se do projektu je většinou velká. V Ugandě máme navíc jeden kontrolní prvek, že je u každé registrace osobně náš jeden český pracovník, který kontroluje, že jsou do projektu zapojeny skutečně chudé děti, či nejsou vybírání příbuzní pracovníku, to máme také v pravidlech. Náboženství při výběru roli nehraje, křesťané jsou v Indii jediní, kteří pomáhají všem. Dříve jsme se také snažili vytvořit nějaká předem stanovená kritéria výběru dětí, jako příjem rodičů, zdravotní stav, typ bydlení atd. ale neosvědčilo se to, protože pokud chceme pomáhat všem, kteří to potřebují, nelze stanovit striktní kriteria a musí se posuzovat individuálně komunitou a soc. pracovníkem. Jediné co z těchto podmínek zbylo, je soupis situací, které jsou rizikové a jsou příznakem chudoby rodiny, jako velký počet dětí, vážné nemoci otce, který většinou vydělává, sirotci apod. Plat není kritériem, protože práce jsou mnohdy sezónní, nájmy vysoké atd.
Petra Matulová (ADCH)	Při výběru je důležitá návštěva našeho českého koordinátora. Kontaktuje místního starostu, který některé děti doporučí a také jde do školy a zjistí, které děti se snaží do školy chodit, rodiče je tam posílají, ale nemohou jim zaplatit školné, nebo uniformu, takže je odtamtud vyhazují. Z těchto dětí vznikne seznam, u kterého sledujeme prospěch dětí, který nesmí být horší než průměr 3 a rodinné podmínky. Máme také pravidlo neregistrovat více dětí z jedné rodiny, ale dát příležitost různým dětem, kterým se tak zvyšuje do budoucna možnost najít si dobrou práci a svou rodinu tak zabezpečit a přispět na vzdělání i svým sourozencům. V určitých vážných případech se však mohou udělat výjimky. Náboženské hledisko důležité při výběru není, registrujeme hlavně podle potřeby a nadání a pak se také snažíme dodržet procentuelní zastoupení dětí podle náboženství ve vesnici (pokud je z 30 % muslimská, vezmeme stejný počet dětí z muslimských rodin).
Simona Heřtusová (HCN)	Děti vybírají místní koordinátoři, kteří v dané čtvrti žijí a znají místní situaci a vědí, které rodiny to potřebují. Kritéria jsme nastavili tak, že na prvním místě budou sirotci, pak svobodné matky nebo rodiny, které mají více dětí a rodiny, které mají velice nízký příjem.
Radomír Špínka (ADRA)	Ve vesnici jdou de facto všichni chudí, takže výběr je složitý. Snažíme se spíše podporovat celé třídy, takže tam chodí i děti, které nejsou sponzorované. Jde také o to motivovat rodiče, aby děti do školy pouštěli. Mně osobně by se spíše líbilo podporovat celé školy, ale na to dárce neslyší, přestali by podporovat, pokud by se děti sponzorovaly hromadně po třídách a školách. Dárce chtějí obrázek, fotku, je to osobnější,

	takže se snažíme balancovat mezi tím osobním a podporou celé školy. Máme i další projekt, kde dárce přispívají neadresně a podporují tak celou třídu plošně. Většina muslimů nechce posílat děti do křesťanských škol, ale někteří ano protože jsou většinou kvalitnější. Hinduisté s tím problémem nemají. Součástí výuky je i náboženství, ale pro děti není povinné, pokud jsou jiného vyznání.
Šárka Procházková (ADRA)	Při výběru dětí ve školách se sejde na místě několikačlenná výběrová komise, kde jsou zástupci učitelů, koordinátor BCSS, místní pastor, zástupci rodičů a zástupce vedení místní misie. Hodnocen je zájem dítěte studovat a také ochota rodičů nechat děti chodit do školy, ekonomická situace rodiny (příjem, jestli vlastní dům, pozemky), dále i předpoklad a ochota dítěte i rodičů, aby dítě pokračovalo i dále na internátní škole a mohlo tak dostat dobré vzdělání.
Olga Vilímková (NFI)	Prospěchové stipendium se poskytne studentům, kteří jsou talentovaní, mají excelentní výsledky ve škole, což je zdokumentováno vysvědčením a jsou z rodin, které žijí v podmínkách extrémní bída, kdy finanční situace rodiny neumožňuje, aby chodily do školy. Děti vybírají oni, učitel, lidé ve vesnici je doporučí. Zapojujeme do projektu i děti, které prožili těžké dětství a potřebují pomoc, mají psychické problémy atd. I sirotci mají větší privilegia, dostanou i oblečení.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Naši koordinátoři v oblasti Cuzco, kterých je celkem 3, spolupracují s místní radou starších a učiteli a vybírají ty nejnadanější děti z chudých rodin, které dostanou podporu. Potom nám pošlou formuláře dětí s informacemi o nich, o jejich rodině, zájmech, fotografii, vysvědčení atd. Jakmile jsou děti vybrány do programu, začínají být podporované a hledá se jim dárce. Další podmínkou zapojení do projektu je, že děti musí do školy docházet pravidelně, jinak podporu nedostanou.

V rámci výběru dětí mají všechny organizace stanoveno zejména kritérium potřeby rodin, či dětí samotných (sirotci apod.), pro zapojení do projektu. Projekt sponzorování dětí jako takový, je založen na podpoře dětí ve vzdělání a to zejména těch, které si (potažmo jejich rodiny) nemohou školné, a ostatní náklady se vzděláním spojené, dovolit. Pro všechny vybrané organizace je tedy kritérium chudoby dětí základním kritériem pro zapojení do projektu. Mnohé organizace také chtějí, aby děti projevovaly zájem o studium, měly v pořádku docházku a také dobré výsledky. Organizacím se v několika případech osvědčilo zapojovat do programu děti až po uplynutí určité doby studia (viz např. odpovědi NFI na otázku č. 19), aby se projevilo, že mají o školu opravdu zájem a studium neukončí krátce po zapojení do programu. Také výsledky dětí hrají

v několika případech roli, u NFI jsou do projektu zapojovány jen talentované děti s excelentními výsledky, u ADCH – Uganda je důležitý průměr známek u dětí, který nesmí být horší než 3. Náboženství jako kritérium pro výběr dětí nebylo u žádné z organizací zjištěno. V jednom případě u ADCH – Uganda respondentka zmínila dodržování procentuelního zastoupení dětí dle různých náboženství v dané oblasti. V případě ADCH – Uganda funguje také kritérium, že do projektu je z jedné rodiny zapojeno vždy jen jedno dítě a také příbuzní pracovníků nemohou být do projektu zapojeni. V případě organizace ADRA byla také zmíněna snaha podporovat děti vždy v rámci celé třídy z příspěvků projektu, který neurčuje konkrétní adresnost příjemce. V rámci jedné třídy tak lze podpořit více dětí a to i takové, které nejsou zapojeny přímo do projektu.

Samotný výběr dětí do projektu pak probíhá u jednotlivých organizací vždy ve spolupráci s místními koordinátory (v případě ADCH – Uganda je přítomen také český koordinátor), či sociálními pracovníky, kteří znají místní poměry a situace rodin. Ti také spolupracují s místní komunitou, učiteli, zástupci rodin apod. na výběru dětí. Takto jsou vytvořeny seznamy dětí, které jsou společně s dalšími informacemi o dětech (osobní karty, fotografie, vysvědčení apod.) zaslány do ČR a těmto vybraným dětem se hledají dárce.

14. Jak si myslíte, že děti samotné vnímají tento vztah, zapojení do projektu, jak mu rozumí? (Jelikož jsou prostředníky zpětné vazby v komunikaci s dárce – psaní dopisů, pořizování fotografií atd.)

- Některé kritiky projektu hovoří i o vytváření závisti a soutěživosti mezi dětmi, které mají a nemají „adoptivní rodiče“, nebo o vytváření nadměrných očekávání ze strany dítěte (pozvání do země dárce atd.), či závislosti, jaká je Vaše zkušenost?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Děti píší dopisy v rámci mimoškolních aktivit, na táborech apod., kde mají různé hry, v rámci kterých např. píší i dopisy. Každý partner, protože to jsou právě oni, kteří projekt v komunitách představují, pojmají také projekt trochu po svém. Ideální jsou např. naše partnerky karmelitánky, které projekt představují ne jako „sponzorship“, ale „scholarship“,

	pro děti které jsou chudé, ale nadané a mají zájem, pro ty je zde pomoc z české republiky, to je hezký přístup. Na některých školách se ani veřejně neví, které děti jsou a nejsou sponzorované, takže zde nedochází k nějakým závistem a nerovnostem. V Ugandě jsme pak např. postavili školu, kam budou chodit jen sponzorované děti z nejchudších rodin.
Petra Matulová (ADCH)	Děti mají k projektu pozitivní vztah a Česká republika pro ně není jen pojem, ale známka toho, že existují dobří lidé, kteří jim chtějí pomoci. Mnoho lidí z komunit, kde pomáháme, fandí českému fotbalu, zná pár českých slovíček a ví, kde je Česká republika na mapě. Věří, že je plná skvělých lidí.
Simona Heřtusová (HCN)	Koordinátoři na místě říkají, že děti tvrdí, že mají dvoje rodiče. Svoje vlastní a pak jedny v Evropě, kteří jim pomáhají. Děti i rodiče jsou moc vděční. V Keni neexistuje sociální systém, takže kdo nemá peníze, nemůže si zaplatit ani školu ani lékaře. Jsou rádi, že navázali spolupráci s někým, komu na nich záleží a chce jim pomoci.
Radomír Špinka (ADRA)	Záleží na věku dítěte. Malé děti neví, jak se jmenuje větší město dvacet km od místa, kde bydlí, natož kde je ČR a nějaký sponzor. Spíše ten vztah nechápou, jako u nás, děti v první třídě také nevědí kde je Bangladéš. Tomu dítěti je jedno jestli školu platí stát, rodiče, nebo sponzor, nerozumí tomu tak, je pro něj důležité, že je ve škole. Na střední škole už to je něco jiného, tam děti rozumí, že jim někdo věnuje peníze na jejich vzdělání.
Šárka Procházková (ADRA)	Dárci si mohou s dětmi psát. Ovšem v komunikaci s dětmi bývá někdy obtížná, ať už díky jazykové bariéře (i když tu mohou pomoci překonat učitelé), rozdílu v kultuře, věku apod. Děti ví, že jsou sponzorovány, ale dle mého názoru je to pro ně poněkud hůře představitelné, že je někdo kdesi daleko podporuje v jejich studiu. Určitě jsou rády, když dostávají od dárců drobné dárky. Nedokážu posoudit, nakolik si děti dárky od dárců závidí, nakolik očekávají, že je dárci „odvedou“ do své země. Mnoho Bangladéšanů by „na Západě“ pravděpodobně chtělo žít.
Olga Vilímková (NFI)	Všichni na vesnici vědí, že když budou děti šikovné, mohou mít kmotra, že záleží jen na nich. Když dostane jedno dítě od kmotra dárek, ano, ostatní děti mu ji závidí, ale do školy mohou chodit všichni, kdo budou šikovní. Co se týče psaní dopisů, ty některé děti baví psát, některé ne.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Přesně nevím, jak to děti sami chápou, ale je jim zřejmé, že podporu dostanou vždy ty, které mají lepší prospěch.

Dle názorů respondentů ve většině případů děti zapojené do projektu vnímají tento vztah pozitivně. I z odpovědí na otázky 8, 10 i 15 je patrné, že děti chodí do školy rády,

mají zde své kamarády, rády se učí a mnohé si význam příležitosti se vzdělávat uvědomují, jsou za ni vděční a chtějí tuto pomoc pak vrátit své rodině, či komunitě. Radek Špinka ve své odpovědi zmiňuje také rozdílnost chápání projektu dle věku dětí. To souvisí také s psaním dopisů. Malé děti píší dopisy často s pomocí učitele, některé děti také psaní dopisů nebaví, protože jim např. nepíší ani samotní dárce. Psaní dopisů je však nastaveno jako určitý kontrolní mechanismus pro dárce, jako kontakt s konkrétním dítětem, které dopis psalo. K této otázce by samozřejmě byl zajímavý další průzkum v cílových zemích, kde by byla příležitost zeptat se dětí osobně.

Co se týče vytváření zájvosti mezi dětmi apod., dárce zmínili, že v případech rozdávání dávků vybraným dětem si děti závidí, co se však týče zapojení do projektu ne. Např. u ADCH – Indie bylo řečeno, že mezi dětmi se ani obecně neví, které jsou do projektu zapojeny a které ne. V případě ADCH – Uganda je např. postavena i škola do které chodí jen sponzorované děti. NFI zmiňuje i důležitost motivace dětí pro zapojení do projektu, a to dobré školní výsledky. Děti vědí, že do projektu mohou být zapojeny, pokud se budou snažit.

15. Proč je dle Vašeho názoru vzdělávání dětí důležité?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Důležitá je změna ve způsobu myšlení lidí, aby si důležitost vzdělání začali uvědomovat. Vždy v těch nejchudších oblastech je problém, aby rodiče posílali děti do školy, takže je zde třeba vysvětlovat a přemlouvat rodiče, představit pár příkladů kde někdo vystuduje. Záleží také na oblastech, tam kde už působíme déle to také funguje lépe.
Petra Matulová (ADCH)	Umožnit dětem získat vyšší šance pro lepší život. Dítě se domluví anglicky, je gramotné a získat určité dovednosti, díky kterým může sebe a svou rodinu uživit. V Ugandě to platí tak, že pokud máte příjem, staráte se také o svou rodinu. Chodit do školy je také důležité pro získání znalostí o hygieně, obraně proti HIV apod.
Simona Heřtusová (HCN)	Vzdělání je důležité pro každodenní potřebu a běžný život. Příbalová informace k lékům je v angličtině, formuláře na úřadech jsou v angličtině atd. , když si neumějí spočítat peníze na trhu tak je okradou. A angličtina se učí až ve škole. Bez vzdělání se také těžko hledá práce. Základní vzdělání ale

	nestačí, proto jim umožňujeme i další studium.
Radomír Špinka (ADRA)	Důležité je, že se pak děti v životě neztratí, aby si uměli spočítat peníze a někdo je neokradl, mohli si přečíst noviny, najít si zaměstnání atd.
Šárka Procházková (ADRA)	Vzdělání dětí v Bangladéši je velmi důležité pro jejich budoucnost, stejně jako u nás. V Bangladéši je ovšem vzhledem k vysokému počtu negramotných obyvatel významné i to, když lidé umí číst, psát a počítat. Vzdelání umožňuje dětem v budoucnu získat dobrou práci, žít v lepších podmínkách, než jejich rodiče.
Olga Vilímková (NFI)	Filozofie nadace je, že poskytneme dětem vzdělání a oni to budou předávat dále své vesnici. A je známo, že když je matka vzdělaná, má i zdravější děti. Takže každý rok vzdělání je pro děti prospěšný i kdyby ho nedokončili. Děti, které studují, jsou pak příkladem dalším a bude to pak taková štafeta.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Představa nadace je taková, že děti chodí do školy, aby získaly nějaké vědomosti a vrátily to té své komunitě.

Organizace se ve svých odpovědích celkově shodly na tom, že vzdělávání dětí je důležité pro budoucnost dětí, zejména jejich možnost najít si zaměstnání, orientovat se ve společnosti, získat dovednosti pro život, či žít zdravěji. Záměr organizací je také často takový, že prostřednictvím vzdělávání dětí se bude také měnit pohled komunity na vzdělání, jejich způsob myšlení, a zájem o studium. Je zde také vysoká pravděpodobnost, že vystudované děti budou posílat také i své děti do školy, či poté co si najdou zaměstnání, budou podporovat jiné členy své rodiny ve vzdělání.

E. Téma Udržitelnosti a evaluace projektu bylo zvoleno v souvislosti s přechodem některých zahraničních organizací k realizaci projektu vzdělávání dětí prostřednictvím podpory komunit (viz kapitola 1.1.4) a také vzhledem k požadavkům akreditace organizací SD (viz kapitola 1.2.4), kdy organizace musely mít jasnou představou o tom, čeho chtějí prostřednictvím projektu dosáhnout a být schopny zajistit prostřednictvím dokumentace a potažmo evaluace programu materiály (informace) dokládající úspěšnost, efektivitu, projektu. Proto mne zajímalo, zda jednotlivé organizace mají v rámci projektu SD vytvořen určitý strategický plán projektu (o jeho formě, fungování v současnosti i zajištění jeho udržitelnosti do budoucna), zda je součástí tohoto strategického plánu představa o ukončení projektu v budoucnosti (jako jeden

z předpokladů rozvojové pomoci), či jakou formu projektu chtějí příp. do budoucna nastavit (více podporovat komunitu, či vytvořit jiné formy podpory dětí než „one-to-one“ apod.) Také mne zajímalo, zda organizace nějakým způsobem měří efektivitu projektu a jeho fungování nějakým způsobem evaluují, a též, zda bylo v minulosti potřeba projekt z nějakého důvodu upravovat, přenastavit, případně proč a jak.

16. Je vytvořen nějaký strategický plán projektu?

- Který popisuje jeho cíle (čeho chce organizace dosáhnout?)
- To jak má projekt i do budoucna fungovat?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Cíle jsou na úrovni jedinců, tedy dětí, aby získaly vzdělání, resp. byli gramotní, měly hezké dětství, a dokončily školu a nejlépe nějaký vyšší stupeň vzdělání a měly pak zájem a prostředky posílat svoje děti do školy bez pomoci rozvojového projektu. V chudých regionech však procento nedokončeného vzdělání dětí je vysoké, za dobu 12 let školní docházky se vyskytne velké množství rizik dokončení, chceme jim však dát tu příležitost a snížit tyto bariéry. Dárců máme v současné době zapojeno kolem dvanácti tisíc.
Petra Matulová (ADCH)	Cílem projektu je, aby se dětem dostalo odborného vzdělání, díky kterému si pak budou moci najít placené zaměstnání přímo na své vesnici. Cílem není poskytnout všem dětem vysokoškolské vzdělání, protože by pak měly zájem svou vesnici opustit. Cílem je poskytnout jim vzdělání proto, aby si mohly najít práci a mohly jednou platit vzdělání svým dětem.
Simona Heřtusová (HCN)	Cílem je umožnit dětem vzdělání, ale také podporovat komunitu v jejím rozvoji, protože projekt adopce samotný problém nevyřeší.
Radomír Špinka (ADRA)	Ani vzdělávání v ČR nebude po několika letech ukončeno. Rodí se nové a nové děti, takže se bude pokračovat, jedině, že by se o vzdělání postarala sama země. Pokud bychom ale začali nejprve řešit tyto politické záležitosti, tak se ke vzdělání nikdy nedostaneme.
Šárka Procházková (ADRA)	Ano: Projekt je dlouhodobý a jeho cílem je: a) zpřístupnění vzdělání chudým dětem a jejich motivace ve studiu; b) snížení

	počtu dětí trpící hladem či nedostatečnou výživou; c) zlepšení zdravotního stavu chudých dětí a jejich rodin; d) zapojení české veřejnosti do konkrétní pomoci potřebným lidem.
Olga Vilímková (NFI)	Umožňovat dětem v Peru studovat. Do budoucna se nebojím, nemáme problém sehnat dárce. Neděláme žádné sbírky ani neoslovujeme dárce v žádných kampaních. Kdo má rád indiány si nás najde. Hodně si to také lidé řeknou mezi sebou.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Umožnit co nejvíce dětem získat co nejvyšší vzdělání.

Co se cílů projektu sponzorování dětí týče, se jednotlivé organizace ve svých odpovědích více méně nelišily. Pro všechny respondenty je důležitým cílem projektu splnit jeho záměr, kterým je poskytnout dětem vzdělání. Prostřednictvím vzdělání dětí pak dle vlastních slov mnohých respondentů bude docházet i k podpoře rodiny a komunity, ve které dítě vyrůstá (viz také odpovědi na otázku 15. Význam vzdělávání). Šárka Procházková zmínila i důležitost zlepšování zdravotního stavu dětí, či zapojení české veřejnosti do pomoci potřebným lidem.

Na otázku po budoucnosti projektu mi respondenti většinou odpověděli, že projekt je koncipován dlouhodobě (více také viz odpovědi na otázku 17.), přičemž se vybrané organizace dle výše uvedených odpovědí nepotýkají s problémem udržitelnosti projektu.

17. Je součástí strategie projektu plán na jeho ukončení? (Rozvojové projekty mají vytvořit podmínky v cílové zemi tak, aby projekty mohly být v budoucnu ukončeny.)

- Má projekt schopnost vytvořit podmínky, ve kterých již další pomoc nebude potřebná (nebo alespoň ne touto ‚one-to-one‘ formou)?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Plány na ukončení ještě nebyly vyřknuty, o tom diskuse nejsou, spíše přemýšlíme o tom kam projekt dále rozšiřovat, máme velké množství nabídek na spolupráci s partnerskými organizacemi. Snažíme se ale nezakládat nová partnerství tam, kde vzdělávání v regionu již nějak funguje, ale jít do míst, kde

	v celých okresech nejsou vyšší školy a jsou velice chudé. Rozvojové cíle tisíciletí chtěly vzdělávání do roku 2015 umožnit všem, ale víme, že to není reálné.
Petra Matulová (ADCH)	Jedna z našich strategií do budoucna je nastavit projekt na samofinancování (např. prostřednictvím tržního zemědělství). Tento plán je zatím v začátcích.
Simona Heřtusová (HCN)	Nad tím jsme zatím nepřemýšleli. Tento projekt není typický pro naši organizaci. My nechceme fungovat jen jako prostředníky k dávání peněz, ale chtěli jsme konkrétně pomoci, i když vidíme, že tento projekt nic nevyřeší ani nezmění. Snažíme se spíše zaměřit na ostatní projekty, aby lidé sami chtěli něco změnit a že nemá cenu čekat na pomoc zvenčí. Ukončení projektu adopce jsme neřešili.
Radomír Špínka (ADRA)	Projekt je nekonečný.
Šárka Procházková (ADRA)	Do budoucna počítáme s tím, že by bylo vybráno několik škol z těch, které jsou zapojeny do projektu, kde se pomoc osvědčila (dobrý prospěch dětí, postup na internátní školy, menší procento dětí, které předčasně ukončily studium) a časem by na nich byly sponzorovány všechny děti v dané škole – zejména u vesnických škol.
Olga Vilímková (NFI)	Neuvažujeme o přenastavení na jinou než osobní formu podpory. Pro vybudování např. celé školy vlastní školy je potřeba obrovské množství administrativy a obcházení úřadů.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	O tomto jsme zatím nehovořili. Podpora konkrétních dětí je ukončena jejich dostudováním, nebo odstěhováním, protože my máme právo působit jen v departmanu Cuzco. Projekt je také postaven na jednom člověku, paní Vilímkové, takže kdyby ona přestala s projektem, tak celý končí. Nedovedu si představit, že by naši koordinátoři získali sami podporu, snad v jednom případě se to stalo, z peněz darovaných turisty v Peru, ale to bylo spíše nárazové. Mají také jiný přístup k hospodaření atd.

Žádná z dotazovaných organizací neuvažuje do budoucna o ukončení projektu. Několik respondentek však zmínilo (např. u ADCH – Uganda a HCN), že by se do budoucna chtěly zaměřit na podporu komunit (u ADCH – Uganda např. na projekt samofinancování, u HCN pak na podporu ostatních projektu, které rozvíjejí komunitu). V případě odpovědi Jarmily Lomozové byl dokonce zmíněn záměr projekt dále rozšiřovat. Šárka Procházková pak hovořila o snaze do budoucna směřovat pomoc do konkrétní jedné školy, kde by všechny děti byly zapojeny do projektu. V případě NFI byla zmíněna také administrativní náročnost jako překážka možného přenastavování projektu na jinou než ‚one-to-one‘ formu, např. výstavbu školy apod. (viz také odpovědi na otázku 7.).

18. Jakým způsobem a zda je měřena efektivita projektu?

- Pokud existují, jaká jsou kritéria efektivity, úspěšnosti projektu, jejich měření a kontrolní mechanismy naplňování?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Kritéria efektivity jsou, poskytnout dětem co nejvyšší vzdělání odpovídající jeho nadání a aspiracím, aby dítě vystudovalo nejvyšší stupeň vzdělání na který má zájem a schopnosti. Máme svá přísná pravidla pro případy, kdy dítě školu nezvládá na základě své lenosti nebo záškoláctví. Na zákl. škole např. tolerujeme jen jedno propadnutí, na střední pak žádné.
Petra Matulová (ADCH)	Kritériem efektivity je počet dětí, které dostudují. Začínali jsme hlavně s dětmi, které jsou malé, aby získaly základní návyky jako pravidelnou docházku apod. Projekt v Ugandě funguje od roku 2000, takže teprve teď máme první děti, které školu ukončují. Takže začínáme pracovat na tom, abychom měli nějaký kontrolní mechanismus, chceme, aby sociální pracovník zjišťoval u dostudovaných dětí po půl roce, co dělají a za další půl roku znovu, pokud se neodstěhují apod. Setkala jsem se také s několika studenty, kteří byli do programu přijati již na střední škole, našli si práci a přišli teď poděkovat.
Simona Heřtusová (HCN)	Rádi bychom v budoucnu nějakou evaluaci provedli, protože už máme první děti, které s pomocí projektu vystudovaly. Chtěli bychom tyto děti oslovit a získat nějaké jejich vyjádření o tom, jak si myslí, že jim projekt pomohl a co jim to dalo. To že děti získaly vzdělání a mohou si přečíst noviny a rozhlédnout se kolem sebe. A také to, že děti mohou chodit do školy a nepoflákují se po ulicích a nemusí dít doma. I když dítě školu nedokončí, je dobré, že mu bylo umožněno chodit do školy, do které chodilo rádo, mělo tam kamarády, a dostalo se mimo slum, ve kterém většina dětí žije bez toho, aby mely možnost podívat se o pár kilometrů dál.
Radomír Špinka (ADRA)	Efektivita je, že dítě vystuduje. Máme výsledky studentů. Děláme i školení pro učitele. Hodně dětí nám totiž propadalo. Máme některé školy internátní, kam dochází děti z oblastí, kde se mluví 13 různými jazyky a mají kvůli tomu špatné známky a je pro ně těžké ve škole prospívat. Takže jsme chtěli, aby se těmto dětem učitelé více věnovali, měli doplňující testy atd.

	Aby projekt byl pro děti užitečný a vzdělání, které potřebují pro život, dostaly.
Šárka Procházková (ADRA)	Snažíme se, aby se snížil počet dětí, které předčasně ukončily studium nebo propadají, a aby se zvýšil počet dětí, které úspěšně dokončily školu.
Olga Vilímková (NFI)	Studenti často odcházejí pracovat do Limy a říkají, že si chtějí vydělat na šicí stroj apod., aby se mohly vrátit zpět domů a žít se tam. Také je běžné, že podporují také někoho dalšího z rodiny, aby mohl studovat. Také spokojenost dětí, to že chtějí chodit do školy je pro nás důležitá. Dalším kritériem efektivity je, že děti školu dokončí. Např. v Guatemale jen 30% dětí dokončí základní školu. Také to, že si pak budou moci najít práci a na té vesnici pak něco změnit. Je to tým 800 dětí, tak se to třeba některým z nich podaří.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Kritérium efektivity je umožnit co největšímu počtu dětí co nejvyšší vzdělání.

U všech respondentů bylo zmíněno jako kritérium efektivity projektu to, že děti zapojené do projektu školu dokončí, vystudují. Organizace obecně chtějí dětem poskytnout kvalitní vzdělání na co nejvyšším stupni a nastavit opatření tak, aby jim to bylo, dle jejich dispozic, umožněno (viz např. odpověď R. Špinky o vzdělávání učitelů). Také je pro mnohé respondenty důležité i samotné zapojení dětí do projektu a možnost poskytnout dětem studium i v případě, že ho nedokončí. Kritériem efektivity je i (např. pro NFI) samotná spokojenost dětí a fakt, že se chtějí vracet zpět do svých komunit a pomáhat tam.

Co se týče měření této efektivity, byla v případě ADCH – Uganda a HCN zmíněna např. připravovaná metoda kontaktování dětí, které vystudují a zjišťování, jak jim projekt pomohl (více také odpovědi na otázku č. 11).

19. Jaké změny bylo v minulosti potřeba provést (ve fungování projektu atd.)

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	V Africe jsme například zapojili českého pracovníka do výběru dětí, aby ho na místě kontroloval a měl sám možnost klást otázky.
Petra Matulová (ADCH)	Projekt adopcí běží již několik let a hodně se ve svém průběhu vyvíjel. Samozřejmě bylo nutné spolupracovat s komunitou na

	důvěře a zapojení se do projektu. Změnou v projektu např. bylo, že se v průběhu vyvinul „Rozvojový fond“ na podporu dalších komunitních projektů. Projekt se také vyvíjí organizačně, hlavně na místě, přidávala se setkání s rodiči, vzdělávací programy, HIV testování, mění se způsoby platby školného apod.
Simona Heřtusová (HCN)	Měnila se například možná frekvence plateb českými dárci, kterým jsme chtěli vyjít vstříc a umožnit jim platby půl roční, ale to nám nekorespondovalo s termy, takže teď jsou platby roční, měsíční a čtvrtletní. Také se měnila částka, kdy se snížily administrativní náklady z 30% na 25 %, protože děti je víc a tím pádem se administrativní náklady pro každého snížily.
Radomír Špinka (ADRA)	Rozhodli jsme se více investovat do vzdělání učitelů. Chceme jim nabídnout několikaleté kurzy, protože se podle nás kvalita vzdělání dětí odvíjí právě od učitelů. Vidíme to na rozdílech mezi školami, když některé mají vzdělanější učitele s více nápady, kteří si dokáží udělat respekt u dětí a jiní ne atd. Mnohdy se také stává, že lepší učitelé odchází na lépe placené posty soukromých škol do měst, takže po tom, co jim poskytneme vzdělání, nakonec odejdou, ale určitě to má smysl a je to jedna z nejdůležitějších věcí, kterým se chceme věnovat vedle vzdělávání dětí, zajišťování jejich zdraví, lékařského ošetření, hygieny atd.
Šárka Procházková (ADRA)	Projekt byl organizován do poloviny roku 2007 na zlínském pracovišti Adry, od poloviny roku 2007 byl z organizačních důvodů přesunut na pražské pracoviště Adry.
Olga Vilímková (NFI)	Ze začátku v prvních letech byl problém, že kmotři chtěli podporovat radši malé děti na základní škole. Částku, která je na to potřeba ale většinou rodiny dají dohromady, takže je spíše potřeba podporovat děti od 5 třídy a výš. Takže jsme se rozhodli zapojovat do projektu až větší děti, tam se také už vidí, že se snaží a jaké mají výsledky.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	V průběhu projektu docházelo k mnoha změnám. Důležitá změna byla např. zapojit děti do vzdělávání i na vysoké škole. Snižovaly se i provozní náklady. Do budoucna bychom se chtěli také zbavit povinnosti překládat dopisy, je jich obrovské množství.

Odpovědi respondentů na otázku změn v průběhu projektu byly vždy velice různé pro každou organizaci i u jednotlivých respondentů v rámci jedné organizace. U ADCH bylo zmíněno zapojení českého pracovníka jako koordinátora v cílové zemi a také vytvoření Rozvojového fondu na podporu projektu a úprava organizačních záležitostí či přidávání kurzů vzdělávání apod. HCN zmínila snížení částky určené na administrativu projektu z důvodu rozšíření počtu dětí, a také úpravy spojené s platbami dárců. U ADRY

byla zmíněna technická změna místa pracoviště organizace, ale také obohacení projektu o vzdělávání učitelů v Bangladéši, kteří tak budou moci poskytnout dětem kvalitnější vzdělávání a individuálnější přístup. U NFI respondentky hovořily též o snižování provozních nákladů, ale zejména o zapojování dětí do projektu až po absolvování prvních pěti let studia a také o nové možnosti dětí studovat na vysoké škole.

F. Posledním tématem se stala **Komunikace organizací s dárce**. Toto téma bylo zvoleno z důvodu korespondování s druhou výzkumnou částí formou dotazníku, který získává výpovědi dárců (viz 2.4.8 Analýza dotazníku dárcům). Chtěla jsem proto mít možnost porovnat odpovědi obou dotazovaných stran (představitelů organizací a dárců samotných) zejména co se týče způsobu komunikace, poskytování informací, ale i získávání zpětné vazby od dárců směrem k organizaci, návrhů na změny, či jejich příp. implementaci. Povinnost informovat dárce o efektivitě projektu, o sponzorovaném dítěti a příp. změnách jsou dle Plan USA též jedním z kritérií nutných pro splnění akreditace organizací SD (viz kapitola 1.2.4).

20. Jakým způsobem organizace komunikuje s dárce?

- Jaké informace a jak často jsou dárce zasílány (o dítěti, o jeho docházce, zdravotním stavu, využívání finančních prostředků, o změnách v průběhu projektu apod.)?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	Na začátku dostane dárce profil dítěte, kde jsou základní informace, jména rodičů, sourozenců, čím by chtěl být, povaha dítěte, jeho koníčky, fotografie. Pak jsou děti motivovány dvakrát ročně napsat dárce dopis a jednou ročně dárce obdrží vysvědčení dětí, zprávu o pokroku dítěte a aktuální fotografii, aby věděl, jak prosperuje. Od nás s dárce také komunikujeme, snažíme se jim představovat výsledky komunitních projektů a dalších navazujících projektů, píšeme jim dvakrát ročně, v lednu zasíláme souhrnné potvrzení o darech za uplynulý rok s ročenkou a v září pozvánku na benefiční koncert. Dále

	rozesílám elektronické bulletiny, pozvánky atd. Dárci si také oblíbili možnost organizované návštěvy sponzorovaného dítěte.
Petra Matulová (ADCH)	Dvakrát za rok dárci obdrží dopis od dítěte, jednou za rok vysvědčení dítěte spolu s jeho aktuální fotografií.
Simona Heřtusová (HCN)	Dárci obdrží třikrát do roka aktuální fotografii dítěte, dopis od něj a jeho vysvědčení. Také mu zasíláme fotografii z předání balíčku, který mu případně dárci zaslal, a chceme, aby mu dítě v dopise poděkovalo. Pro dárci dále pořádáme pravidelná setkání s promítáním, abychom jim mohli přiblížit prostředí a podmínky, ve kterých děti žijí. Že např. horší studijní výsledky dětí nemusí znamenat nezáměr dítěte o studium, ale fakt, že má dalších 5 sourozenců, o které se po škole musí starat.
Radomír Špinka (ADRA)	Dárci obdrží každoročně fotku dítěte, vysvědčení a aktualizovanou osobní kartu a na internetu jsou aktualizace. Pokud se dárci chtějí informovat o svém konkrétním dítěti, je to také možné.
Šárka Procházková (ADRA)	ADRA komunikuje s dárci e-mailem, telefonicky, či poštou a jednou za rok jim zasílá osobní kartu se základními údaji, aktuální fotografii a vysvědčení spolu s DVD nebo knihou z monitorovací cesty. V průběhu roku je informuje i o změnách týkajících se studia dětí, případně o rodinné situaci apod.
Olga Vilímková (NFI)	Kmotři dostávají vysvědčení a dopisy. Také je zveme na návštěvy dětí, motivujeme je, aby se učili španělsky a mohli se sami přijet podívat.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	S koordinátory je dohoda, že kmotři obdrží každý rok vysvědčení dítěte, aby věděli, že do školy chodí a jak se učí. Dále by bylo optimální, aby dítě dvakrát za rok napsalo dopis. Na rozdíl od velkých škol v Indii a jinde, máme děti roztroušené po vesničkách, které jsou daleko od školy atd., takže se od nich dopisy hůře získávají. Když se něco rozdává, přijdou spíš, než když se něco vybírá. Informace pro dárci jsou také na stránkách NF, výroční zpráva, finanční atd.

Informace jsou dárcům o dětech, dle výše uvedených odpovědí, poskytovány v různých intervalech. Nejčastěji zasílá aktuální fotografii dítěte, dopis a vysvědčení organizace HCN, a to třikrát do roka. ADCH zasílá dárcům dvakrát do roka dopis dítěte a jednou či dvakrát do roka vysvědčení, aktuální fotografii a zprávu o pokroku dítěte a základní informace o jeho rodině apod. ADRA zasílá dárcům jednou ročně fotku dítěte, vysvědčení a aktualizovanou osobní kartu a také DVD z monitorovací cesty, přičemž další

informace jsou dle slov respondentů k dispozici také na webových stránkách organizace, či v elektronické a telefonní komunikaci. Dárce jsou prý také informováni o případných změnách apod. Dárci organizace NFI pak obdrží dopis od dítěte jednou ročně (někdy i dvakrát) společně s jeho vysvědčením.

Organizace pro dárce pořádají i různá setkání např. s promítáním apod. (viz také odpovědi na otázku 21.), kde se mohou dárce více dozvědět o cílové zemi, klást dotazy atd. J. Lomozová také zmínila, že jsou dárčům kromě informací o dětech zasílány i informace o výsledcích jiných projektů, potvrzení o darech a pozvánky na benefiční akce, elektronický bulletin apod.

Ve dvou případech organizace také zmínily možnost účasti dárců na návštěvě v dané zemi společně s pracovníky organizací, což představuje další formu přímé komunikace s dárce.

21. Jak funguje zpětná vazba ze strany dárce?

- Existují evaluace spokojenosti s projektem, návrhy na změny a jejich případná implementace?

JMÉNO RESPONDENTA	ODPOVĚĎ
Jarmila Lomozová (ADCH)	S některými dárce máme pravidelný kontakt, rádi sem chodí platit osobě apod. Pořádáme také besedy s hosty, partnery ze zahraniční, kde je možné názory, zkušenosti i stížnosti komunikovat a promluvit si o projektu. V rámci mé diplomové práce jsem také provedla průzkum dárců, protože se mne na dárce média často ptala.
Petra Matulová (ADCH)	Dárce jsou zváni na benefiční koncerty a jiná setkávání, kde mají možnost se na cokoliv zeptat. Mimo to jsme jim k dispozici na telefonu, emailu nebo v naší kontaktní kanceláři.
Simona Heřtusová (HCN)	Na základě impulsů od dárců jsme např. rozjeli zdravotní pojištění dětí, protože dárce chtěli na zdraví dětí přispívat. Nebo jsme dárčům umožnili kupovat dětem extra dárky, jako

	kolo aj., které se koupí na místě.
Radomír Špinka (ADRA)	Evaluaci mohou provádět studenti jako Vy (<i>smích</i>). Dárci mají možnost s námi jet na monitorovací cestu, letos byli dva. Mohou navštívit své dítě i ostatní školy a přesvědčit se o tom, že projekt probíhá tak jak je slíbeno.
Šárka Procházková (ADRA)	Žádnou evaluaci spokojenosti s projektem jsme zatím neprováděli.
Olga Vilímková (NFI)	Pořádáme, rodičovské schůzky jednou za rok v Praze a Brně, někdy v Olomouci a tam hodnotíme minulý rok. Také kmotrům píšeme každý rok zprávu.
Zdeňka Mikolášková (NFI)	Průzkum jsme nedělali žádný. Nejdůležitější setkání jsou ale rodičovské schůzky jednou ročně v Praze a Brně, a pak i besedy v jiných městech, které dělá Olga na pozvání. Kmotrům také nabízíme možnost se za dětmi vydat. Zprávy z těchto cest jsou pak k dispozici také ostatním dárcům na stránkách organizace.

Tři z vybraných organizací pořádají pravidelná setkání a besedy pro dárcce, která slouží jako příležitost pro získání zpětné vazby a možnost komunikovat názory, návrhy a připomínky. Z popudu dárců bylo například u organizace HCN zavedeno zdravotní pojištění dětí a realizovaly se návrhy na zakoupení extra dárků dětem. Žádná z vybraných organizací však nezminila, že by v průběhu projektu došlo k nějakému průzkumu, či byla realizována evaluace dárců a jejich spokojenosti s projektem.

2.4.8. ANALÝZA DOTAZNÍKU DÁRCŮM

Druhou část mého výzkumu představoval průzkum v řadách dárců, kteří jsou zapojeni do projektu BangBaby organizace ADRA (viz kapitola 2.4.2 Výběr vzorku). Pro tento výzkum byla zvolena metoda dotazníku zejména z důvodu možnosti získat velké množství odpovědí v krátkém časovém úseku (viz kapitola 2.4.1 Metody získávání dat). Předmětem dotazníku bylo 6 otevřených otázek, které dávaly respondentům prostor se otevřeně vyjádřit a dvě otázky uzavřené, kdy dotazovaní volili ze 4 předem stanovených možností.

Otázky byly zvoleny tak, aby alespoň částečně korespondovaly s výzkumnými tématy rozhovorů s představiteli organizací, a také, aby dávaly odpovědi na výzkumné

otázky sledující motivaci dárců v účasti na projektu, jejich ochotu podílet se na projektu pokud by neměli na výběr konkrétního jedince ke sponzorování (konkrétní dítě) a jejich spokojenost s projektem. Níže tak uvádím jednotlivé otázky, krátké **zdůvodnění výběru** a **výsledky odpovědí**.

Otázka č. 1:

Jaká je Vaše spokojenost s využitím darované finanční částky organizací?

Zdůvodnění výběru (otázky č. 1, 2, 3):

Tato otázka byla vybrána v souvislosti s tématem kontrolních mechanismů projektu a sledování správného využívání darované částky organizací. Zajímalo mne proto, jaká je spokojenost dárců s využíváním této částky organizací a také, viz otázka č. 2, jakým způsobem jsou dárci o využívání daru informováni. Otázka č. 3 pak souvisí se spokojeností dárců s těmito informacemi a příp. návrhy na jejich doplnění.

Výsledky odpovědí:

99 % respondentů je spokojena s využitím darované částky organizací. Většina z nich také zmínila, že jejich spokojenost je zejména spjata s důvěrou v organizaci, která podle jejich názorů využívá částku dle předem stanovených kritérií a ve snaze o co největší efektivitu. Důvěra v organizaci vycházela u některých respondentů z osobního setkání s představiteli organizací, u některých hrála roli dobrá reputace organizace, či fakt, že organizace je církevní. Spokojenost s využitím darované částky u mnohých pramení také z toho, že přispívají na konkrétní dítě, tedy na konkrétní účel. Celkem 10 respondentů z celkového počtu také uvedlo, že na kontrolu organizace nemají čas a využívání darované částky nesledují. 3 z respondentů však uvedli, že by uvítali detailnější vyúčtování darované

částky („na co přesně peníze jdou, daňové přiznání organizace, přehled plateb, kolik stojí v přepočtu ubytování apod.“) Také některým, dle jejich vlastních slov, chybí důkaz o efektivitě využití dané částky.

Většina respondentů tedy projevila svou spokojenost, někteří z nich však uvedli, že možnost kontroly pravdivosti informací o využití částky je nulová, respektive nepokusili se žádat organizaci o zaslání detailnějšího vyúčtování a spokojí se se záznamy z monitorovacích cest, informacemi o práci organizace a od sponzorovaných dětí. Celkově jsou respondenti spokojeni s dělením částky na administrativní (resp. s její výší) a tu, určenou dítěti samotnému, jelikož, dle názoru některých, z nich si sami již účastí na projektu vybírají i podmínky, za kterých projekt funguje. V jednom případě však respondent považuje administrativní náklady za příliš vysoké, zejména částku na poštovní korespondenci mezi organizací a dárce, jelikož se prý dá většina komunikovat elektronicky.

Otázka č. 2:

Jakým způsobem jste o využití daru informováni?

Výsledky odpovědí:

Jako hlavní informační zdroj o využívání finanční částky dárce, dle jejich vlastních slov, slouží každoroční obelání dopisem od koordinátorů projektu, výroční zpráva o hospodaření organizace, informace o docházce a prospěchu sponzorovaného dítěte a dopis od něj. Také je pravidelně (většina dárce uvádí každoročně) dárce rozesílán DVD záznam z monitorovací cesty, který je, dle vlastních slov dárce, dobrým důkazem využití částky. Také dopisy od dětí samotných a informace o jejich prospěchu jsou pro dárce hodnotnou informací a mnozí by rádi dostávali informace o sponzorovaném dítěti častěji. Pro některé byly hlavní informace obsaženy již ve smlouvě o účasti na projektu a další informace nezmiňují. Dva respondenti tvrdí, že nejsou informováni vůbec, z odpovědi však

není patrné, zda je to proto, že jim organizace informace nezasílá, nebo proto, že je informace nezajímají. Respondenti se také ve svých odpovědích liší ve výčtu informačních zdrojů, někteří zmiňují jen internetové stránky organizace, pro jiné je důležité zaslané DVD, či výkaz o hospodaření organizace. Z odpovědí je také patrná různost respondentů v aktivitě si informace sami vyhledávat.

Otázka č. 3:

Jsou tyto informace pro Vás dostačující? Případně jaké další informace, či jejich formu, byste ještě uvítali?

Výsledky odpovědí:

Většina respondentů v odpovědích uvedla, že je spokojena s informacemi, které dostává. 43 respondentů z celkového počtu 206 naopak uvedla svou nespokojenost s množstvím a obsahem obdržených informací.

Mezi hlavní nedostatky dárce zařadili zejména absenci detailního vyučování darované částky, nedostupnost této informace na internetových stránkách organizace, či její nezasílání e-mailem. Mnozí na tomto místě uvedli také potřebu větší informovanosti o sponzorovaném dítěti (souvislost s otázkou č. 5) jeho prospěchu, četnosti docházky, životní situaci, potřebách, plánech, zájmech, o jeho rodinu atd., tedy celkově detailnější informace. Některým respondentům nevyhovuje frekvence zasílání informací organizací jednou ročně, rádi by dostávali např. informační e-mail v půlročním, či čtvrtletním intervalu. Někteří si naopak uvědomují, že by tato administrativa organizaci zatěžovala a ubírala by tímto z příspěvku dítěti (časovému, finančnímu).

Někteří z respondentů vyjádřili svou spokojenost, ale doplnili připomínky, které se zejména tedy týkaly konkrétního využití darované částky, chybějícímu přehledu nákladů a příjmů, ale také některým dárcům chybí možnost osobní návštěvy dítěte a vlastní kontroly a setkání s ním v Bangladéši. Rádi by také měli možnost více komunikovat se sponzorovaným dítětem, některým nestačí obdržení obrázek, či na ně psané dopisy působí příliš formálně až dle jejich vlastních slov „stereotypní formou uniformity ... a jakoby diktované někým jiným“. Dárci by rádi měli k dispozici kupř. více aktuálních fotografií, častější informace o prospěchu dítěte, či o škole, kterou navštěvuje, a také o jeho rodině, aby měli možnost případně podpořit i sourozence sponzorovaného dítěte apod.

Celkově tedy dárcům nejvíce chybí podrobné informace o využití darované částky a detailní vyučování za uplynulý rok, které by bylo veřejně přístupné na internetových stránkách organizací, či mít možnost nahlédnout do kompletního účetnictví organizace, také by rádi dostávali více informací o dětech. Někteří uvedli, že potřebné informace jim případně byly sděleny telefonicky, či v e-mailové komunikaci. Mnozí uvádí také, že informace, které v současné době jednou ročně obdrží, jsou pro ně dostačující, protože jejich konkrétní využití nechávají na organizaci, které plně důvěřují.

Otázka č. 4:

Jakým způsobem získáváte informace o dítěti samotném a o jeho prospěchu z projektu?

Zdůvodnění výběru (otázky č. 4 a 5:)

Tato otázka souvisí s možností dárců kontrolovat, zda sponzorované děti mají z projektu prospěch. Otázka koresponduje s tématem rozhovorů kontrolních mechanismů projektu. Otázka 5. pak opět dává dárcům prostor k tomu vyjádřit své názory na zlepšení.

Výsledky odpovědí:

Dárci dle svých odpovědí získávají informace o sponzorovaných dětech prostřednictvím organizace a materiálů, které jim ADRA zasílá. Zejména se jedná o informace, které dárci obdrží jednou ročně a které obsahují studijní výsledky dítěte, resp. kopie jeho vysvědčení s komentářem učitele, dle dispozic dítěte (zejm. věkových) obrázků, či krátký dopis, informace o rodinné situaci dítěte a jeho zálibách a také DVD z monitorovací cesty. Někteří dárci se také v odpovědi zmínili, že informace nedostávají, či je nedostávají pravidelně. Také se v jejich odpovědích liší frekvence informací v rozmezí jednou až dvakrát za rok. Někteří jsou též s informacemi nespokojeni, chybí jim větší osobnost dopisů, to, že nejsou vlastními slovy, uvítali by větší spontánnost vyjadřování dětí, chtěli by od dětí poděkovat, či aby děti napsali, že na ně myslí apod.

Otázka č. 5:

Jsou tyto informace pro Vás dostačující? Případně jaké další informace, či jejich formu, byste ještě uvítali?

Výsledky odpovědí:

Na tuto otázku většina respondentů (145 z 206) uvedla, že jsou informace o dítěti a jeho prospěchu z projektu pro ně dostačující. Zbylí respondenti shledali poskytované informace jako nedostačující. Mezi hlavními informacemi, které by rádi obdrželi, bylo zejména více podrobností o dítěti samotném, prostředí ve kterém žije, zájmech, zdravotním stavu, způsobu života, plánech do budoucna, o jeho docházce, prospěchu ve škole např. napsané jeho učitelem apod. (viz také odpovědi na otázku č. 3), informace o tom, jaký je vztah dítěte ke škole (zda do ní chodí rádo), jaký je vztah jeho rodiny k jeho studiu apod. Jeden z respondentů např. uvedl pochyby nad zapojením dítěte do projektu, resp., že dle jeho studijních výsledků by možná radši do školy nechodilo. Dárci by rádi obdrželi častěji aktuální fotografie dítěte (ze školy, při trávení volného času aj.), či případně i

videonahrávku jeho a rodiny. Mnozí opět uvedli, že by si sice přáli více informací o životě dítěte, ale nikoliv na úkor zvýšení nákladu, rádi by s ním např. komunikovali elektronicky, či na něj měli přímé spojení. Někteří také zmínili, že by se rádi dozvěděli o budoucím životě dítěte po tom, co ukončí účast na projektu, resp. někteří z dárců měli již zkušenost s dokončeným studiem sponzorovaného dítěte a uvítali by informace o tom, jak se mu dále daří, příp. zda je možné doložit, že pro jeho budoucí život mu zapojení v projektu pomohlo. Mnozí z dárců nejsou opět spokojeni s dopisy, které od dětí obdrží a které jsou dle respondentů bez osobního vyjádření, či psané někým jiným. Rádi by také, aby děti psali častěji a více o tom jak tráví svůj volný čas, o čem přemýšlí, co je trápí atd. Někteří dárce navrhovali také vytvoření internetového fóra pro sdílení informací mezi dárce navzájem a cílovou zemí. Dárce, kteří dětem odeslali balíčky s dárky, by rádi viděli záznam předání dárku a reakce dětí, či by chtěli obdržet jejich poděkování. Někteří respondenti by také chtěli být informováni o tom, jak zvýšit zájem sponzorovaného dítěte o výuku a zlepšit jeho prospěch. Některým chybí konkrétní příběhy dětí na internetových stránkách organizace, a také jim vadí určitá „expresivnost a citovost“ obrazových zpráv na DVD, které jsou každý rok prý velmi podobné. Několik dárců naopak uvedlo, že více informací nepotřebují z toho důvodu, že chápou, že dítě žije ve svém prostředí se svou rodinou a možnost přispět mu na vzdělání je pro ně naprosto dostačující, jelikož se cítí jako sponzoři a nikoliv jako „adoptivní rodiče“.

Otázka č. 6:

Jaká je Vaše spokojenost s komunikací ze strany organizace, fungování zpětné vazby, poskytování informací, reakce na podněty, dotazy apod.?

Zdůvodnění výběru

Touto otázkou se snažím monitorovat spokojenost dárců s komunikací ze strany organizace. Otázka souvisí též s tématem rozhovorů F. Komunikace organizací s dárce.

Výsledky odpovědí:

Celkově dárce ve svých odpovědích, až na 5 případů, vyslovili velkou spokojenost s komunikací ze strany organizace. Velice pozitivně hodnotí ochotu pracovníků odpovídat, také rychlost odpovědí e-mailem, aktualizaci informací na internetových stránkách organizace, a celkově vstřícnost při poskytování zpětné vazby. 5 z respondentů však vyjádřilo svou nespokojenost z toho důvodu, že jim chybí detailnější informace o sponzorovaných dětech, rádi by dostávali častější zprávy o tom „co se právě děje“ a zprávy z místa. Někteří si stěžovali na problémy ve vyúčtování a s nedoplatky, či by uvítali dostávat upozornění na blížící se splatnost příspěvku. Jeden dárců také zmínil, že by uvítal informace o možnosti podporovat vznik školy v dané vesnici v Bangladéši, či placeného ošetřovatele apod. Pro jednoho z respondentů také prý komunikace s organizací skončila odesláním smlouvy, z odpovědi však není zřejmé, zda se pokusil další komunikaci navázat.

Otázka č. 7:

Nakolik byla Vaší hlavní motivací k účasti na projektu možnost sponzorovat konkrétní dítě?

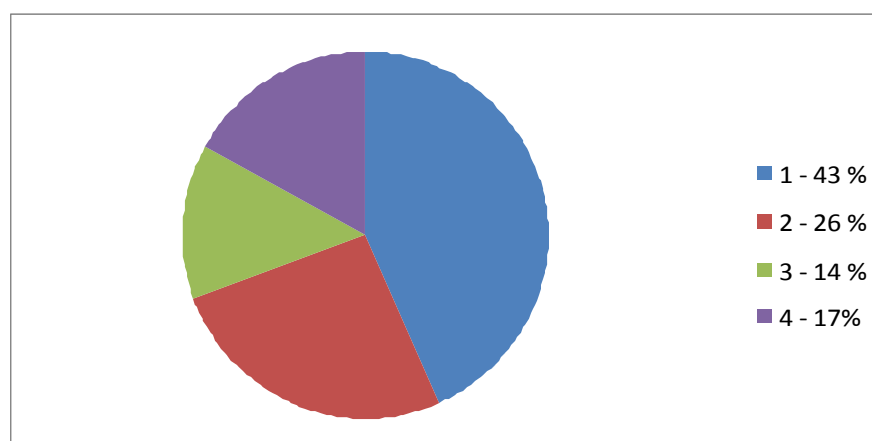
Zdůvodnění výběru:

První ze dvou otázek uzavřeného typu vychází z předpokladu, že pro české dárce je možnost sponzorovat konkrétní dítě velikou motivací v účasti na projektu. V dárci vytváří tato forma projektu pocit, že ví, na co přesně bude jeho dar použit, na pomoc komu, čemu a že je přímou formou podpory. Jednou z hypotéz je také očekávání navázání určité osobní vazby se sponzorovaným dítětem (viz kapitola 1.1.3), který může souviset též s používáním slova adopce v názvech projektu (v případě BangBaby adopce není uvedeno přímo v názvu projektu, ale pouze na internetových stránkách, kde se při popisu formy projektu o adopci na dálku hovoří). Některé zahraniční organizace též měly možnost

zaznamenat odliv dárců, když přesunuly využívání finančních prostředků od podpory konkrétního dítěte k větší podpoře komunit, či možnost sponzorování dětí vyloučily úplně (viz kapitola 1.1.3).

V otázce č. 7 měli respondenti na výběr ze škály 1 až 4, kdy 1 znamenalo ‚bylo pro mne hlavní motivací‘ a 4 ‚bylo pro mne nedůležité‘.

Výsledky odpovědí:

Graf č. 1

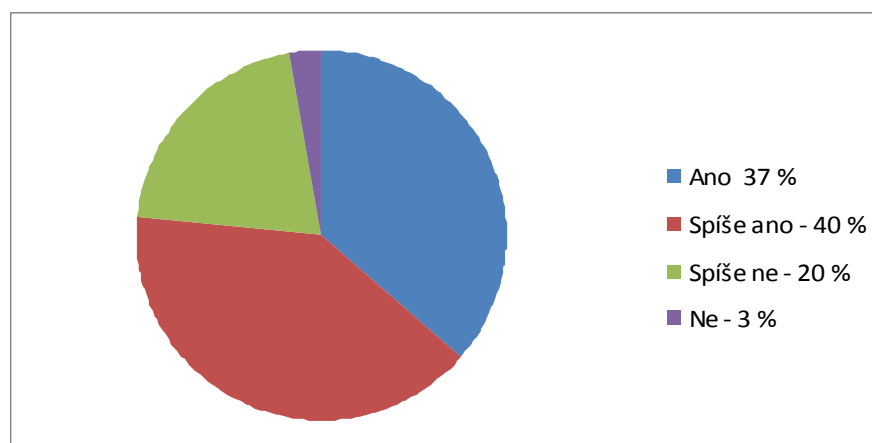
Z grafu č. 1 je patrné, že pro největší procento dárců (43 %) byla hlavní motivací k účasti na projektu právě možnost sponzorovat konkrétní dítě. 26 % z respondentů pak označilo možnost sponzorovat konkrétní dítě jako méně důležitou. Za naprosto nedůležitou označilo tuto možnost 17 % dárců a dalších 14 % z nich ji umístilo na škále 1 až 4 na 3. místo. Z výsledků je tedy patrné, že pro většinu dárců hrála možnost sponzorovat konkrétní dítě důležitou roli při výběru projektu a zapojení do něj.

Otázka č. 8:

Byly byste ochotni projekt dále podporovat, pokud byste neměli na výběr konkrétní dítě?

V otázce č. 8 měli respondenti na výběr z možností ano, spíše ano, spíše ne a ne.

Výsledky odpovědí:

Graf č. 2

Graf č. 2 znázorňuje procentuelní dělení odpovědí, kdy největší procento dárců (40 a 37 %) vyjádřilo svou ochotu pokračovat v projektu, pokud by neměli na výběr konkrétní dítě, tedy na škále určitě a spíše ano. Dalších 20 % dárců by spíše nepokračovalo, a zbylé 3 % by nepokračovali vůbec. Z odpovědí vyplývá, že jen malé procento dárců by nechtělo vůbec v projektu pokračovat, méně než třetina dárců by spíše projekt dále nepodporovala a většina by určitě a spíše v projektu pokračovala, což znamená, že více než polovina dárců je ochotna projekt dále podporovat i bez vazby na konkrétní dítě.

2.5. SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Na tomto místě bych se ráda věnovala shrnutí výsledků výzkumu (rozhovorů i dotazníkového), ve vztahu k výzkumným otázkám a také komparaci výsledků rozhovorů s představiteli organizace ADRA (koordinátory projektu BangBaby) a dárci tohoto projektu.

Jednou z hlavních výzkumných otázek této práce jsou kontrolní mechanismy projektu, resp. jakým způsobem jsou organizace schopné doložit a jakým způsobem kontrolují, že dochází ke správnému využívání finančních prostředků získaných z finančních příspěvků dárců určených na podporu vybraného dítěte a těmto dětem se dostává slibovaných služeb, benefitů apod.

Z analýzy odpovědí vyplynulo, že jedním z hlavních kontrolních mechanismů organizací jsou monitorovací cesty. Organizace navštěvují cílové země v intervalech jednou až třikrát do roka a při této příležitosti kontrolují účetnictví projektu, resp. správné využívání financí, a to fyzicky konkrétním nahlédnutím do účtů a dokladů místní organizace, školy apod., a kontrolou skutečného zakoupení, zaplacení uvedeného. Je tak kontrolováno zaplacení školného, uniforem pro děti atd., dále pak samotné poskytování služeb dětem (zda učitelé dochází na výuku apod.), zaplacení benefitů dětem (jídla, mimoškolních aktivit aj.), ale i školní docházka dětí a jejich výsledky. Při návštěvě jsou také vedeny rozhovory s dětmi samotnými a jejich rodinami, aby bylo možné získat zpětnou vazbu také od přímých příjemců pomoci. Informace z monitorovacích cest jsou pak většinou organizacemi využívány pro interní účely, dárci bývá informován ve výročních zprávách, na internetových stránkách organizací, či při osobních setkáních, besedách apod., v případě organizace ADRA je také vytvořen výstup pro dárci ve formě DVD.

V průběhu roku je projekt kontrolován (vyúčtování projektu, nákup potřebných věcí, docházka dětí, vybírání dopisů atd.) místními koordinátory, kteří s organizací spolupracují. Při této kontrole se organizace liší zejména v tom, že některé (resp. jedna z organizací) mají na místě i vlastního českého koordinátora, který přímo dohlíží na fungování projektu na místě, některé organizace zde spolupracují s partnerskou organizací, podléhající přímo účetnictví v dané zemi, ale spolupracují také přímo se školami, které jsou pak kontrolovány až v průběhu monitorovacích cest. Organizace se také liší ve frekvenci

výměny informací o dětech, jejich osobních karet, aktuálních fotografií, vysvědčení, ale i účetních dokladů, závěrek, dopisů pro dárcce apod., a to ve frekvenci jednou týdně až jednou ročně v případě aktualit, účtů apod. Materiály o dětech a dopisy jsou pak zasílány jednou až třikrát do roka. Jako další kontrolní mechanismus správného fungování projektu některé organizace zmínily i samotné návštěvy dárců, kteří tak mají možnost své konkrétní dítě vyhledat a prostřednictvím rozhovorů s ním, návštěvy jeho rodiny, školy apod., získat vlastní zkušenost s fungováním projektu.

Další z výzkumných otázek se ptala po využívání darované částky, resp. dělení finančního příspěvku dárců na částku určenou na jiné účely, než přímou podporu vybraného dítěte. Jedná se zejména o náklady spojené s administrativou projektu, ale také částky určené na podporu komunit v rámci projektu sponzorování dětí.

Ve výzkumu bylo zjištěno, že částka určená na jiné účely než přímou podporu dítěte se pohybuje vždy v rozmezí od 10 % do 30 % z darované částky, přičemž v rámci této částky je ve dvou z vybraných organizací podporován také rozvoj komunit, ve kterých děti vyrůstají. Ze zbylé částky pak organizace hradí dětem školné, uniformy a pomůcky, v některých případech i jídlo, zdravotní péči, ubytování, mimoškolní aktivity atd. V rámci rozvojového fondu projektu ADCH, či z rezervních fondů některých organizací jsou pak také hrazeny rozdíly ve výši školného s narůstajícím věkem dítěte. Některé organizace, které nemají určené procento na podporu komunit, jsou také toho názoru, že komunitu podporují právě podporou konkrétního dítěte, tím, že mu umožní vzdělání, zvýší mu tak možnost získat práci a ono pak bude schopno toto pomoc vrátit své rodině a komunitě.

Součástí výzkumu byly též dotazy spojené s komunikací a výměnou informací s cílovou zemí, jednak s místními spolupracujícími organizacemi a místními koordinátory, ale také s komunitami, vytváření dialogu s příjemci pomoci a jejich případného zapojování do formování projektu, jejich vnímání projektu jako takového apod.

Tato otázka souvisí s výše zmíněnými kontrolními mechanismy projektu, jelikož bylo zjištěno, že organizace se liší jednak ve frekvenci výměny informací o dětech, vyúčtování projektu apod., ale také ve formách spolupráce, která probíhá prostřednictvím českého pracovníka na místě, ve spolupráci s místní partnerskou organizací, či přímo s vybranou školou. Při této komunikaci organizace zmínily i některé problémy, se kterými se organizace při této komunikaci potýkají. Zejména se jedná o rozdílný přístup k

dodržování stanovených časových termínů a předávání úplných materiálů a požadovaných informací, který pak mnohdy znemožňuje jejich včasné poskytování dárčům.

Co se týče spolupráce s místní komunitou, rodinami dětí a dětmi samotnými, všechny organizace spolupracují s místními koordinátory, kteří hovoří místním jazykem, znají podmínky daného místa a jsou s místní komunitou v kontaktu. Např. při výběru dětí jsou vždy přítomni místní koordinátoři, či sociální pracovníci, kteří ve spolupráci s učiteli a místní komunitou děti do projektu dle kritérií potřeby vybírají. Komunity takto mají svým způsobem vliv na výběr dětí do projektu, některé organizace však zmínily také implementaci návrhů komunity při využívání částky určené na rozvoj komunity, či úpravu projektu, kdy si např. rodiče dětí nepřáli, aby dárci posílali drahé dárky. Celkem respondenti tvrdili, že komunity vnímají projekt kladně a mají zájem o účast na něm, protože chápou význam vzdělání ve stejném smyslu jako organizace (je to pro ně příležitost umožnit dětem v budoucnu „lepší“ život). Děti samotné jejich zapojení do projektu chápou dle názorů respondentů vždy úměrně ke svému věku, ale v celku pozitivně. V případě NFI je možnost zapojení do projektu i motivací pro dítě k dobrým školním výsledkům a později příležitostí získat dobré zaměstnání a pomoc vrátet rodině a komunitě.

Důležitým předmětem výzkumu se stala také efektivita projektu a schopnost organizací evaluovat jejich úspěšnost. R. Riddel ve své knize *Does Foreign Aid Really Work*, (Riddel, 2007: 267) píše, že samotné NGOs nedisponují informacemi, které by jim umožnily posoudit výsledky jejich práce. Proto mne zajímalo, jak se jednotlivé organizace s tímto problémem vypořádávají. (Společně také s výběrem otázek ve vztahu ke kritériím akreditace, viz kapitola 2.4.4).

Bylo pro mne zajímavým zjištěním, že vybrané organizace neprovádí žádnou evaluaci projektu. Jako hlavní cíle projektu, a též kritéria efektivity, si vesměs všechny stanovily vzdělávání dětí z chudých rodin. Počet vystudovaných dětí, které úspěšně završily co nejvyšší stupeň vzdělání, je tudíž pro organizace kritériem efektivity projektu. Vzhledem k celkem krátkému trvání většiny projektu je pochopitelné, že vliv projektu na komunitu, či samotný život dítěte, ještě nemůže být změřen. Např. organizace ADCH, která na poli sponzorování dětí působí z vybraných organizací nejdéle, však již plánuje oslovovat dostudované děti v půlročních intervalech a získávat od nich odpovědi na otázku, zda jim podpora ve studiu skutečně pomohla. Vesměs všechny organizace pak

považují vzdělání jako hodnotné právě pro vlastní život dítěte, jeho možnost najít si zaměstnání a tímto potažmo vytvoření příležitosti vracet vloženou investici zpět své rodině a komunitě prostřednictvím podpory vzdělávání svých sourozenců, či vlastních dětí, gramotnosti, znalostí jazyka a uvědomováním si významu vzdělání jako takového.

Součástí otázky po evaluaci a efektivitě projektu byl také dotaz na plány organizací do budoucna, na případné ukončení projektu, či jeho přenastavení na jinou než ‚one-to-one‘ formu, a také na problémy spojené s fungováním projektu jako takovým či nutností provést změny projektu v minulosti. V této souvislosti mně také zajímalo, zda organizace např. spolupracují s místní vládou na projektu apod.

Organizace se celkově shodly na tom, že žádná z nich neuvažuje o ukončení projektu v budoucnu a naopak např. ADCH – Indie uvažují jeho rozšiřování. Dvě z respondentek sice uvedly, že do budoucna chtějí projekt směřovat více k podpoře komunit, ale žádná z organizací nechce zásadním způsobem měnit formu konkrétní podpory. Jednou z odpovědí byla také např. snaha o zapojení všech dětí jedné třídy do projektu sponzorování. Spolupráci s místní vládou na projektu pak v přímé formě neuvedla de facto žádná z organizací (až na HCN, která se zatím snaží o změnu systému vzdělávání). Co se týče změn v projektu, které byly v minulosti u jednotlivých organizací nutné provést, se odpovědi respondentů na tuto otázku pro každou organizaci lišily. V průběhu projektu docházelo v několika případech k úpravám výše administrativních nákladů (jejich snižování vůči částce poskytované dárce), zapojení českého koordinátora v cílové zemi, vytvoření Rozvojového fondu organizace na podporu komunit, rozšíření možnosti studia dětí na vysoké škole, vzdělávání učitelů, či zapojování dětí do projektu až od druhého stupně základní školy.

V každé organizaci jsme se také zabývali názvem projektu adopce na dálku v ČR, přičemž mne zajímal zejména vztah organizace k tomuto názvu a jeho případný výběr. Jedním z otázek rozhovoru se stala také kritéria výběru dětí do projektu zejména ve vztahu k náboženství.

Název adopce na dálku pro organizace HCN a NFI představuje, dle jejich vlastních slov, určitý stav, či formu nastavení projektu, která představuje pro dárce možnost podporovat ve studiu konkrétní dítě. První organizací, která však tento projekt v ČR zavedla, byla katolická Charita, která si název projektu pro ochranu jeho kvality a

fungování nechala registrovat pod ochrannou známkou a znemožnila tak jeho používání jinými organizacemi, které by chtěly projekt sponzorování dětí provádět pod stejným názvem, ale v neznámé kvalitě, a takto by prý mohlo docházet k záměnám. Organizace tak musely zvolit jiné názvy pro projekt. Celkově však organizace nechápou název adopce jako nijak zavádějící, dle jejich vlastních slov je vztah dárce k dítěti jasně definován ve smlouvě o projektu, který organizace s dárce při zapojení do projektu uzavírají. Dárce tak předem ví, že k adopci ve významu osvojení nedochází, je však pro něj důležité vědět, že je projekt nastaven jako příspěvek konkrétnímu dítěti. Organizace tak používají projekt s názvem adopce, či o něm v tomto smyslu hovoří (ADRA ho používá např. z důvodu internetového vyhledávání, HCN pak právě pro zdůraznění osobního rozměru projektu), de facto ale chápou projekt jako podporu dětí ve vzdělávání, či poskytování stipendií.

Při výběru dětí do projektu žádná ze zejména církevních organizací nezmínila důležitost náboženství jako kritérium pro zapojení dětí do projektu. Ani pro dárce to tak neznamena, že svým darem budou podporovat dítě z křesťanské rodiny.

Co se týče výzkumné otázky na komunikaci organizací s dárce, poskytování informací a získávání zpětné vazby, bych na tomto místě chtěla pohovořit o výsledcích rozhovorů také ve vztahu k dotazníku, který byl rozeslán dárce organizace ADRA, a který zkoumal spokojenost dárce s poskytovanými informacemi a komunikací ze strany organizace.

Celkově organizace zasílají dárce informace o dětech, jejich prospěchu z projektu a vyúčtování v různých intervalech. Ve frekvenci jednou až třikrát ročně obdrží dárce vysvědčení dítěte a dopis od něj, dále ve většině případů i aktuální fotografii a osobní kartu dítěte. Co se týče vyúčtování projektu, dárce různých organizací obdrží souhrnné potvrzení o darech, výroční zprávy organizací, elektronický bulletin, či DVD z monitorovací cesty. A mají také možnost se do cílové země vydat. Dvě z vybraných organizací pořádají také setkání pro dárce, kde jsou seznamováni s výsledky projektu, jeho průběhem a mají možnost klást dotazy. Také jsou např. u ADCH zváni na benefiční akce, jsou informováni na webových stránkách organizací apod. Dle respondentů mají dárce možnost kontroly také prostřednictvím osobní návštěvy organizace, či v elektronické a telefonické komunikaci.

Dárce zapojení do projektu BangBaby odpověděli, že informace o dětech a jejich prospěchu z projektu získávají od organizace ADRA jednou ročně, kdy obdrží kopii

vysvědčení dítěte s komentářem učitele, dopis, či obrázek od dítěte, osobní kartu dítěte a DVD z monitorovací cesty. V průběhu roku jsou dárci také informováni o případných změnách, např. ukončení studia dítěte apod. Tyto informace se shodují s odpověďmi respondentů organizace.

Více než tři třetiny dárců pak v dotazníku uvedli, že tyto informace jsou pro ně dostačující. Zbylá třetina respondentů však shledala tyto informace jako nedostačující z toho důvodu, že jim chybí více podrobností o životě dítěte, o tom jak tráví svůj volný čas, jaké jsou jeho plány do budoucna, jaký je jeho vztah ke škole atd. Dárci by rádi dostávali častěji aktuální fotografie dítěte, či obdrželi videonahrávku jeho rodiny. Rádi by komunikovali s dítětem i přímo elektronicky apod. Některým dárcům také chybí konkrétní příběhy dětí na internetových stránkách organizace, či fotografie z předání jimi zaslaných dárků a poděkování. Také s dopisy od dětí jsou někteří dárci nespokojeni, chybí jim určitá osobnost textu atd.

S využíváním finanční částky organizací vyjádřili téměř všichni respondenti dotazníkového šetření spokojenost. Vyhovuje jim výše částky určené na administrativu projektu a celkově vyjádřili důvěru v organizaci a její nakládání s prostředky. Informace o využívání darované finanční částky získávají dárci, dle jejich vlastních slov, zejména z každoročních dopisů od koordinátora projektu, dále z výročních zpráv o hospodaření organizace, z informačních DVD z monitorovací cesty, a pro některé byly dostačující informace stanoveny již ve smlouvě k projektu. Dalším zdrojem informací o využívání částky jsou pro dárci i dopisy od dětí a informace o jejich prospěchu.

Tři čtvrtiny dárců pak uvedli, že jsou tyto informace pro ně dostačující. Čtvrtina respondentů by však chtěla mít možnost detailnější kontroly vyúčtování darované částky, rádi by také informace dostávali častěji, např. v půlročním, či čtvrtletním intervalu, nebo měli tyto informace veřejně dostupné na internetových stránkách organizace (konkrétní přehled nákladů a výdajů apod.).

Co se týče spokojenosti dárců s komunikací ze strany organizace, tak většina dárců vyjádřila svou velkou spokojenost, také zmínili rychlost a ochotu pracovníků odpovídat a pozitivně hodnotí i aktualizaci informací na internetových stránkách organizace a celkově vstřícnost při poskytování zpětné vazby.

Na závěr shrnutí výzkumu bych se nyní ještě věnovala výsledkům odpovědí na téma motivace dárců k jejich zapojení do projektu a ochotě pokračovat v něm, pokud by neměli na výběr konkrétního jednotlivce. Stanovená hypotéza byla, že pro dárce je hlavní motivací pro účast na projektu právě možnost sponzorovat konkrétní dítě, ale také to, že by nebyli ochotni se na projektu dále podílet, pokud by tuto možnost neměli. Výsledky výzkumu hypotézu potvrdili jen z první části. Téměř polovina dárců totiž zmínila možnost sponzorovat konkrétní dítě jakou svou hlavní motivací pro účast na projektu a další čtvrtina ji umístila na škále 1 až 4 hned na druhé místo. V odpovědích na ochotu v pokračování v účasti na projektu i za předpokladu, že dárce nebudou mít na výběr konkrétní dítě, ale budou podporovat stejný projekt, však vyjádřila celá jedna třetina dárců jasnou ochotu projekt dále podporovat a další téměř polovina odpověď umístila na škále 4 odpovědí na druhé místo, tedy jako spíše ano. Méně než jedna čtvrtina dárců tak odpověděla spíše záporně na ochotu v projektu za těchto podmínek pokračovat a jen malé procento dárců by v podpoře nepokračovalo vůbec.

Je zajímavé srovnat odpovědi na tyto dvě poslední otázky, ze kterých vyplývá, že pro většinu dárců sice bylo hlavní motivací pro účast na projektu možnost konkrétní dítě sponzorovat, do budoucna by však při jeho přenastavení na jinou než „one-to-one“ formu byli ochotni se této konkrétní vazby vzdát. Otázkou tak zůstává, zda preference sponzorovat konkrétního dítě je vedena motivací dárce navázat osobní vazbu s dítětem, či pocitem, že takto je finanční částka využita na pomoc konkrétního člověka a „nezmizí“ v útrobách rozvojových organizací. A také možná obojím. Je možné, že pokud by organizace poskytovaly dostatečné informace o využití finančních prostředků, byla by důvěra v organizace tak vysoká, že dárce by nepotřebovali podporovat konkrétní dítě. Pokud by si však dárce přáli dostávat dopisy od „adoptované holčičky z Nigerie“, bude muset zůstat projekt sponzorování dětí ve formě „one-to-one“.

ZÁVĚR

Co z těchto výsledků výzkumu pro naši práci plyne. Jedním z cílů mé práce bylo vytvořit malou sondu do oblasti neziskových organizací, které se projektem sponzorování dětí zabývají a pokusit se zjistit, zda jsou peníze skutečně použity tak, jak organizace dárci slibují a zda projekt skutečně „pomáhá“ a jak toto vše vlastně organizace zjišťují. Studium problematiky rozvojové pomoci jsem se také seznámila s kritikami, které si dobírají právě samotnou intervenci západu, který přichází do rozvojových zemí a snaží se chudobu „léčit“. Zajímalo mne proto také, jak organizace s místními komunikují a pomáhají jim měnit životy takovým způsobem, aby jednoho dne nebyli na pomoci závislí. Také evaluace projektu a právě zjišťování toho, že projekt funguje tak, jak je dárci slibováno, či problémy, které jsou s jeho provozováním spojeny nebo názory dětí na něj, se staly součástí výzkumných otázek a tématy k rozhovoru s představiteli organizací. Ani samotný název projektu nezůstal ušetřen a právě specifická slova obsahující slovo adopce mne vedla také k sondě do oblasti dárců a jejich vytváření vztahu k dětem, které žijí na druhém konci planety a možnosti projekt nějakým způsobem kontrolovat apod. Co však v této práci nebylo možné obsáhnout, byl výlet do zemí samých a získání odpovědí od dětí zapojených do projektu a jejich spokojenost s ním, či vidět využívání finančních prostředků na místě jako takovém. Někteří z dárců tuto možnost při svých návštěvách měli, mne však byly v této práci k dispozici „jen“ výpovědi představitelů organizací a dárců.

Shrnutí výsledků výzkumu výše, představilo souhrn odpovědí na výzkumné otázky, které se staly základem pro osnovy rozhovorů a dotazníkového šetření. Ptáme – li se po kontrolních mechanismech projektu, ano jsou nastaveny. Organizace mají nastaveny mechanismy, prostřednictvím kterých zjišťují využívání prostředků (zejména na monitorovacích cestách, mají vyúčtování zasíláno atd.), kontrolují, zda děti do školy chodí, či zda jim bylo zaplacené školné. Jsou nastavena pravidla komunikace s cílovou zemí a v rámci projektu jsou podporovány u některých z organizací i komunity, které mohou mít vliv na formování projektu. Děti do škol chodí, píšou dopisy dárcům a někteří chtějí pomoc vracet svým rodinám a komunitám. Dárci dostávají dopisy, informace o dětech, většinou toto info stačí, ale mnozí by se rádi dozvěděli o dítěti více, také vyúčtování by mohlo být detailnější a dostupnější. Projekt běží, zaměstnává mnoho lidí, mnoho dárců a dětí je do něj zapojeno. Je to organismus sám pro sebe. To, jestli jsou finance používány v projektu tak,

jak je slibováno, je zřejmě možné dohledat a organizace mají na toto zjišťování nastaveny své mechanismy. Bylo by možné nahlédnout do účetnictví organizace, či se jet do cílové země podívat. To, že projekt skutečně pomáhá však tak lehce zjistit nejde, organizace mají za cíl poskytovat dětem vzdělání, a k tomu skutečně dochází. Projekt však ve většině případů není evaluován ve své efektivitě, či skutečném vlivu na dítě, či jeho komunitu, a také nejsou vytvořeny žádné dlouhodobé strategie projektu, či plány na jeho ukončení. Bude otázkou budoucích let a ochoty organizací, či výzkumníků se na projekt zaměřit a zjistit, zda vzdělávání bylo nástrojem pomoci chudým, a zda počet vystudovaných dětí změnil procentuelně situaci dané oblasti, vesnice apod., k lepšímu. Na straně dárců bude do budoucna zajímavé zjistit, zda se motivace promění směrem k neadresnosti podpory, možná společně s rostoucí důvěrou v organizace neziskového sektoru.

SEZNAM LITERATURY:

- Anderson, Lisa. 1998. „Investigation of child-sponsorship charities finds many cases of misused money, deception of donors“. *Chicago Tribune*. 13. březen 1998.
(Anderson, 1998)
- Anderson, Lisa, Mike Dornin. 1998. „New rules drawn for governing child sponsorship organizations“. *Chicago Tribune*. 12. červen 1998.
(Anderson, Dorning, 1998)
- Bell, Daniel, Joseph Carens. 2004. „The Ethical Dilemmas of International Human Rights and Humanitarian NGOs: Reflection on a Dialogue Between Practitioners and Theorists“. *Human Rights Quarterly* květen 2004: 300.
(Bell, Carens, 2004)
- Bornstein, Erica. 2001. „Child Sponsorship, Evangelism, and Belonging in the Work of World Vision Zimbabwe“. *American Ethnologist* [online]. University of California: August 2001, Vol. 28, No. 3, pp. 595-622 [cit. 16. 12. 2007]. Dostupné z: <http://www.anthrosource.net/doi/abs/10.1525/ae.2001.28.3.595>.
(Bornstein, 2001)
- Bridge, Mark. 2008. „Charity with the personal touch?“ *Times*. 1. března 2008, str. 10.
(Bridge, 2008)
- Cassen, Robert. 2004. *Does Aid Work? Report to an Intergovernmental Task Force*. New York: Oxford University Press.
(Cassen, 1994)
- CEDOIN. 1985. „One child at a time: CEDOIN reports from Bolivia on how child sponsorship feels for the children themselves“. *New Internationalist* [online]. June 1985, Issue 148 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <http://www.newint.org/issue148/one.htm> >.
(CEDOIN, 1985)

- Coulter, Paddy. 1989. „Pretty as a Picture“. *New Internationalist* [online]. April 1989, Issue 194 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <<http://www.newint.org/issue194/pretty.htm>>. (Coulter, 1989)
- Creswell, J.W. 1998. *Research design, qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks: Sage Publications. (Creswell, 1998)
- Dellios, Hugh. 1998. „Child sponsorship remains a powerful philanthropic device“. *Chicago Tribune*. 13. března 1998. (Dellios, 1998)
- Dichter, Thomas. 2003. *Despite Good Intentions: Why Development Assistance to the Third World Has Failed*. Boston: University of Massachusetts Press. (Dichter, 2003)
- Disman, Miroslav. 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. (Disman, 2000)
- Dorning, Mike. 1998. „Child sponsorships fail to come through for children“. *Chicago Tribune* 13. března. (Dorning, 1998)
- Gomba, Pavla. 2003. *Slyšíte nás?* Praha: NEWFINANCES. (Gomba, 2003)
- Halaxa, Petr. 2000. „Zahraniční pomoc ve vztazích vyspělých a rozvojových zemí“. In Petr Jehlička, Jiří Tomeš, Petr Daněk (eds.). *Stát, prostor, politika*. Praha: Karolinum, s. 104-127. (Halaxa, 2000)

- Hancock, Graham. 1989. *Lords of poverty. The Power, Prestige, and Corruption of the International Aid Business*. New York: Atlantic Monthly Press.
(Hancock, 1989)
- Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
(Hendl, 2005)
- Hendl, Jan. 1997. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.
(Hendl, 1997)
- Hoch, Tomáš. 2007. *Základy rozvojové pomoci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.
(Hoch, 2007)
- Jeřábek, Hynek. 1992. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum.
(Jeřábek, 1992)
- Maren, Michael. 1997. *The Road to Hell: The Ravaging Effects of Foreign Aid and International Charity*. New York: The Free Press.
(Maren, 1997)
- Moore, Art . 1998. "The myth of the needy child?". *Christianity Today* 42 (6) May 18, 1998.
(Moore, 1998)
- Matoušek, Roman. 2006. *České nevládní organizace a rozvojová intervence*. Nepublikovaná diplomová práce. Praha: PŘF UK.
(Matoušek, 2006)
- New Internationalist. 1985. „A guide to giving“. *New Internationalist* [online]. June 1985, Issue 148 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <http://www.newint.org/issue148/guide.htm>.
(New Internationalist, 1985)

- New Internationalist. 1989. „Why you should not sponsor a child“. *New Internationalist* [online]. April 1989, Issue 194 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <<http://www.newint.org/issue194/simply.htm>>. (New Internationalist, 1989)
- Pergler, Přemysl. 1969. *Vybrané techniky sociologického výzkumu*. Praha: Svoboda. (Pergler, 1969)
- Rance, Susanna, Neerja Chowdhury, Peter Laurie, Saowarop Panyacheewin. 1989. „Letters to a god“. *New Internationalist* [online]. April 1989, Issue 194 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <<http://www.newint.org/issue194/god.htm>>. (Rance, Chowdhury, Laurie, Panyacheewin, 1989)
- Riddell, Roger. 2007. *Does Foreign Aid Really Work?* New York: Oxford University Press. (Riddell, 2007)
- Salamon, Lester M., Helmut K. Anheier. 1997. *Defining the Nonprofit Sector: A Cross National Analysis*. New York: Manchester University Press. (Salamon, Anheier, 1997)
- Shaikh, Saher, Carolan McLarney. 2005. „Where Does All the Money Go? An Investigation of Donation Filtration“. *The International Journal of Sociology and Social Policy*: 81. (Shaikh, McLarney, 2005)
- Smilie, Ian, Henny Helmich, Tony German. 1998. *Public Attitudes and International Development Co-operation*. Paris: OECD. (Smillie, Helmich, German, 1998)
- Stalker, Peter. 1982. „Please do not sponsor this child“. *New Internationalist* [online]. May 1982, Issue 111 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <<http://www.newint.org/issue111/keynote.htm>>. (Stalker, 1982)

- Stalker, Peter. 1985. „Can you help?: Charity and justice in the Third World“. *New Internationalist* [online]. June 1985, Issue 148 [cit. 1. 6. 2009]. Dostupné z: <<http://www.newint.org/issue148/keynote.htm>>.
(Stalker, 1985)
- Strauss, Anselm, Juliet Corbinová. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.
(Strauss, Corbinová, 1999)
- Tacket, Michael. 1998. „State attorney general investigates child sponsorship organization“. *Chicago Tribune*. 2. července 1998.
(Tacket, 1998)
- World Bank. 2004. *Civil Society Accountability: Standards, Self-Regulation, and Certification*. World Bank: November 10, 2004. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/CSO/Resources/WB-S_Lunch_Discussion_on_CS_Accountability_Nov2004_summary_notes.pdf>
(World Bank, 2004)

PŘÍLOHA (dotazník dárčům s průvodním dopisem)

Dobrý den,

rádi bychom Vás poprosili o spolupráci na dotazníku pro studentskou diplomovou práci Kateřiny Dederové na téma Kontrolní mechanismy projektu sponzorování dětí.

Jednotlivé otázky jsou součástí výzkumu v rámci diplomové práce studentky, ADRA se však nepodílí na jejich přípravě ani následné implementaci.

Dotazník je naprosto anonymní, časově nenáročný (obsahuje pouze 8 otázek, na které stručně odpovíte) a po jeho vyplnění jedním kliknutím odešlete automaticky na adresu studentky. Na tutéž adresu katuska123@yahoo.com můžete posílat i jakékoliv dotazy, náměty, podněty či jiné komentáře k dotazníku.

Jeho vyplněním tak přispějete na dobrý účel, sepsání diplomové práce a dobrý předpoklad pro zdárné ukončení studia slečny Dederové na FHS UK magisterského oboru SOS, za což Vám slečna Dederová co nejvřeleji děkuje.

Za Vaši spolupráci Vám děkuji i koordinátoři projektu BangBaby

Šárka Procházková a Radomír Špinka

Začátek formuláře:

Jaká je Vaše spokojenost s využitím darované finanční částky organizací?

Jakým způsobem jste o využití daru informováni?

Jsou tyto informace pro Vás dostačující? Případně jaké další informace, či jejich formu, byste ještě uvítali?

Jakým způsobem získáváte informace o dítěti samotném a o jeho prospěchu z projektu?

Jsou tyto informace pro Vás dostačující? Případně jaké další informace, či jejich formu, byste ještě uvítali?

Jaká je Vaše spokojenost s komunikací ze strany organizace, fungování zpětné vazby, poskytování informací, reakce na podněty, dotazy apod.?

Nakolik byla Vaší hlavní motivací k účasti na projektu možnost sponzorovat konkrétní dítě? Zobrazte na škále 1 (bylo pro mne hlavní motivací) až 4 (bylo pro mne nedůležité)

1

2

3

4

Byly byste ochotni projekt dále podporovat, pokud byste neměli na výběr konkrétní dítě?

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

POUŽITÉ ZKRATKY A DŮLEŽITÉ POJMY

AD	adopce na dálku
CHS	child sponsorship
CSOs	civil society organizations
NGOs	non-government organizations
NNO	nestátní neziskové organizace
RP	rozvojová pomoc
SD	sponzorování dětí
OSD	organizace zabývající se sponzorováním dětí

nestátní neziskové organizace	Instituce existující vně státních struktur a sloužící veřejným zájmům. Dle mezinárodně uznávané charakteristiky autorů Salomona a Anheiera nesou pět základních vlastností. Jsou: institucionalizované, soukromé, neziskové, samosprávné a dobrovolné (Salamon, Anheier, 1997). V ČR mezi ně patří zejména nadace, nadační fondy, občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a účelová zařízení církví.
rozvojová země	Stát s relativně nízkou životní úrovní obyvatelstva a málo rozvinutým průmyslem. Nízká úroveň ekonomického rozvoje zde bývá obvykle spojena také s nízkým sociálním rozvojem ve smyslu dostupnosti zdravotní péče, nezávadné pitné vody, kvality bydlení, stravy, ukazatele průměrné délky života, gramotnosti atd. Většinou jsou do této kategorie zařazovány členské státy G 77 a další státy na podobném stupni vývoje (Hoch, 2007: 16-21)
rozvojová pomoc	Pomoc chudým zemím v jejich rozvoji a prospěchu jejich obyvatel (Riddell, 2007: 18-21). Oficiální rozvojovou pomocí (Official Development Assistance – ODA) se obvykle rozumí dotace, granty a půjčky poskytnuté za zvýhodněných podmínek k podpoře hospodářského

rozvoje a blahobytu v zemích označených jako rozvojové podle Development Assistance Committee (DAC). Pomoc zahrnuje i odpouštění dluhů (tzv. “debt reliéf”), technickou pomoc a půjčky, které jsou alespoň z jedné čtvrtiny darem. Jedním z hlavních cílů RP je tak snížení chudoby v RZ a podpora demokratických procesů (Němcová, 2008: 12).

projekt Adoptce na dálku Jedna z forem rozvojové pomoci, která se zaměřuje na děti žijící v podmínkách chudoby. Cílem projektu je zprostředkovat dětem z chudých rodin přístup ke vzdělání, informacím a základní zdravotní péči. Fungování projektu je pak založeno na podpoře konkrétního dítěte konkrétním dárcem. Název projektu byl v ČR registrován pod ochrannou známku organizací Charitas, takže se zde tento typ projektu objevuje pod různými názvy, jelikož ho ostatní organizace takto nemohou používat.

sponzorování dětí Název projektu vycházející z českého překladu anglického názvu pro tento typ projektu („child sponsorship“). Název adoptce na dálku je pro ČR specifické, ale v zahraničí je veden spíše pod názvem sponzorování dětí. V tomto kontextu je uveden i v této práci. Nejedná se tedy o sponzorování jako poskytování finančních prostředků za protislužbu, ale jako podpora dětí ve vzdělávání.